

EVELIO ROSERO

ORDULAR

Çeviri: SÜLEYMAN DOĞRU

2006 Tusquets Roman Ödülü
2009 The Independent Yabancı Roman Ödülü

can
roman

Los ejercitos, Evelio Rosero
© 2009, Evelio Rosero
© 2016, Can Sanat Yayınları A.Ş.
Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Mayıs 2016, İstanbul
Bu kitabın 1. baskısı 3000 adet yapılmıştır.

Editör: Emrah İmre

Düzelti: Aylin Samancı
Mizanpaj: Atahan Sıralar

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Tasarım (www.lom.com.tr)

Kapak baskı: Azra Matbaası
Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi D Blok 3. Kat No: 3-2
Topkapı-Zeytinburnu, İstanbul
Sertifika No: 27857

İç baskı ve cilt: Ayhan Matbaası
Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad. Gelincik Sokak No: 6 Kat: 3 Güven İş Merkezi, Bağcılar, İstanbul
Sertifika No: 22749

ISBN 978-975-07-3225-6

CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.
Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33
canyayinlari.com
yayinevi@canyayinlari.com
Sertifika No: 31730

EVELIO ROSERO

ORDULAR

ROMAN

İspanyolca aslından çeviren

Süleyman Doğru

can

Evelio Rosero'nun Can Yayınları'ndaki diğer kitabı

Öğle Yemekleri, 2016

EVELIO ROSERO, 1958'de Kolombiya'nın Bogota şehrinde doğdu. 2006'da Kolombiya Kültür Bakanlığı tarafından Ulusal Edebiyat Ödülü'ne layık görüldü. *Ordular* romanıyla Tusquets Roman Ödülü'nü ve *The Independent* gazetesi Yabancı Roman Ödülü'nü kazandı. Eserleri ondan fazla dile çevrildi.

SÜLEYMAN DOĞRU, 1969'da Keşan'da doğdu. İlköğrenimini Keşan'da, ortaöğreniminiyse İstanbul'da, Galatasaray Lisesi'nde yaptı. İstanbul Üniversitesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden 1998'de mezun oldu. Institut Catholique de Paris'te kütüphanecilik ve dokümantasyon formasyonu aldı. İspanyolca ve Fransızcadan çok sayıda çevirisi bulunmaktadır.

28 Kasım 2006 günü Meksika'nın Guadalajara şehrinde, Alberto Manguel, Almudena Grandes, Alberto Ruy Sánchez, Francisco Goldman ve Beatriz de Moura'dan oluşan bir jüri, II. Tusquets Roman Ödülü'nü oy çokluğuyla Evelio Rosero'nun bu eserine verme kararı aldı.

Sandra Páez'e

"Bir ölünün parodisini yapmanın hiçbir tehlikesi olmayacak mı?"

Moliere

O zamanlar işte böyleydi: Brezilyalı'nın evinde papağanlar sürekli gülüyordu; ben evimin bahçe duvarına dayadığım merdivenin üzerinde portakallarımı toplayıp palmiye yaprağından yapılmış büyük sepete doldururken onları işitiyordum; arada sırada, arkamdaki badem ağaçlarının tepesinden beni seyreden üç kedinin varlığını hissediyordum. Bana ne diyorlardı? Bir şey anlamıyordum. Daha geride, karım süs havuzunun içindeki balıklara yem veriyordu: İşte böyle yaşlanıyorduk, karım ve ben, balıklar ve kediler, peki ama karım ve balıklar bana ne diyorlardı? Anlamadıktan sonra, hiçbir şey.

Güneş yükseliyordu.

Brezilyalı'nın ince belli karısı Geraldina, teraslarındaki çiçek desenli kırmızı şiltenin üzerine yüzükoyun uzanıp çırılçıplak güneşleniyordu. Onun hemen yanında, bir *ceiba* ağacının serinletici gölgesinde, Brezilyalı'nın kocaman elleri gitarının tellerinde bilgece dolaşırken, sakin ve güçlü sesi de papağanların tatlı gülüşleri arasında yükseliyordu; güneş ve müzik dolu saatler onların terasında bu şekilde geçiyordu.

"Gracielita" diye çağırdıkları gencecik aşçı güzeli, sarı bir taburenin üzerine çıkıp bulaşıkları yıkıyordu. Mutfağın bahçeye bakan camsız penceresinden onu görebili-

yordum. Tabakları dairesel hareketlerle temizlerken gayriihtiyarı kalçalarını da çalkalayınca, bembeyaz kısacık eteğinin altında vücudunun her köşesi üstlendiği görevin coşkun ve titiz ritmiyle sallanıyordu: Tabaklar ve fincanlar esmer ellerinin arasında pırıl pırıl oluyordu; arada sırada parlak ve mutlu ama sanki biraz kana bulanmış tırtıklı bir et bıçağı beliriyordu. Onun inatçı kiri aşçı güzeli kadar benim de canımı sıkıyordu; ben onu tabakları temizlerken seyretmeyi seviyordum. Brezilyalı'nın oğlu Eusebito onu gizlice gözetliyordu ve ben de aşçı güzelini gözetleyen Eusebito'yu gözetliyordum; beriki üzeri ananas dolu bir masanın altına girip beklerken, diğeri hiç farkında olmadan tüm benliğini ele geçirmiş derin bir masumiyetle hareket ediyordu. Cömert kalçaların arasında kaybolan yumuşak beyaz külot, beti benzi atık ve heyecandan titreyen (bunlar yaşamda keşfettiği ilk gizemlerdi) Eusebito'yu hem büyülüyor hem de ona ıstırap çektiriyordu; ben bulunduğum mesafeden kalçalarını seçemiyordum ama çok daha fazlasını yapıyor ve onları hayal ediyordum. Gracielita da Eusebito gibi on iki yaşındaydı. Nerdeyse tombul görünümlü ama boylu boslu bir kızdı, bronzlaşmış yanaklarında pembemsi parıltılar vardı ve kıvırcık saçları da tıpkı gözleri gibi simsiyahtı: Göğsündeki iki küçük ve sert meyve sanki daha çok güneş arıyormuşçasına dikiliyorlardı. Köyümüze hangi ordu tarafından düzenlendiği hâlâ açıklığa kavuşmamış olan son saldırıda anne babası ölünce küçük yaşta kimsesiz kalmıştı –saldırının sorumluları meçhüldü, gerillalar da olabilirdi paramiliter güçler de; bir kutsal perşembe günü Göğe Yükseliş Ayini sırasında köyün yarısı içerideyken kilisenin tam ortasında patlayan bir dinamit lokumu on dört kişinin ölümüne ve altmış dört kişinin yaralanmasına sebep olmuştu. Küçük kız mucize eseri kurtulmuştu ve okulda hayvan şeklinde şekerlemeler satıyor-

du; Peder Albornoz'un tavsiyesiyle o günden beri –iki yıldır– Brezilyalı'nın evinde yaşamakta ve çalışmaktaydı. Geraldina'dan çok iyi bir eğitim alıp bütün yemekleri pişirmeyi öğrenmişti ve son zamanlarda yeni yemekler bile icat ediyordu; bu yüzden en az bir yıldan beri Geraldina mutfağa adımını atmaz olmuştu. Onu sabah güneşi altında yanarken, şarabını içerken, sanki bunlar yüreğinin rengi ve dokusuymuşçasına teninin renginden ve saçının kokusundan başka bir gailesi olmadan yatarken ve gerinirken görünce bunu anlıyordum. Şayet bize bir iyilik yapıp dolaşmaya çıkarsa, kanadı andıran bakır rengi upuzun saçları huzurlu köyümüz San José'nin her bir sokağını boş yere fethetmiyordu. Sebatkâr ve gençliğini hâlâ muhafaza eden Geraldina, Gracielita'nın emeği karşılığında kazandığı parayı muhafaza ediyordu. Ona şöyle dediğini duyuyordum: "On beş yaşını doldurunca birikmiş tüm paranın yanı sıra sana bir sürü hediye vereceğim. Biçki dikiş kursuna gideceksin, evlenecek, iyi bir ev hanımı olacaksın, ilk çocuğunun vaftiz ebeveynleri biz olacağız, her pazar bizi ziyarete geleceksin, değil mi Gracielita?" Ve gülüyordu, onu duyuyordum, Gracielita da gülüyordu: O evde kendi odası vardı ve oyuncak bebekleri onu her akşam yatağında bekliyorlardı. Biz en yakın komşuları olarak elimizi kalbimizin üzerine koyup ona kendi kızları gibi davrandıklarına yemin edebilirdik.

Çocuklar günün her saatinde dünyayı unutup bahçedeki kavurucu güneşin altında oyuna dalıyorlardı. Onları görüyordum. Onları işitiyordum. Ağaçların arasında koşuşturuyorlardı, evin etrafını saran yumuşacık ot tepelerine tırmanıp sarmaş dolaş aşağı yuvarlanıyorlardı ve oyundan sonra, farkında olmadan birbirine dolaşan eller, birbirine sürtünen boyunlar ve bacaklar, birbirine karışan nefeslerle bir sarı kurbağanın sıçrayışlarını ya da onları korkudan donduran bir yılanın çiçeklerin arasındaki

zamansız sürünüşünü büyülenmiş bir şekilde seyretmeye gidiyorlardı. O bağırış terastan er ya da geç duyuluyordu: Geraldina'ydı; her zamankinden daha da çıplak, güneşin altında kıvrımlı, tiz ama ahenkli sesi bir başka alev. Sesleniyordu: "Gracielita, koridorları süpürmen gerekiyor."

Oyunu bırakıyorlardı ve bir tür hüzünlü hoşnutsuzluk onları dünyaya geri döndürüyordu. Gracielita hemen süpürgeyi almaya koşuyordu ve göbek deliğinin üzerinde tıpkı bir bayrak gibi dalgalanan ve körpe bedeninin üzerine yapışarak pubisinin şeklini alan beyaz üniformasıyla bahçeyi bir uçtan diğer uca kat ediyordu; ama Eusebito da onun peşinden gidiyor ve henüz başlangıç safhasında olmasına rağmen kendini kaptırdığı diğer temel oyunu, çocuk yaşına rağmen onu tıpkı bana benzeten paroksizmi, Gracielita'yı büyük bir zevkle pusuya düşürdükten sonra çaktırmadan seyretme arzusunu, panik oyununu gayriihtiyarı bir biçimde, hiç farkında olmadan kaldığı yerden sürdürmekte gecikmiyordu: Profilden bir surat, masum bir görünüme sahip ve kim bilir hangi düşlere dalmış gözler, sonra baldırlar, yuvarlak dizler, bacakların tamamı, sadece uylukları ve şansı yaver giderse, derinliklere doğru daha ötesiyle bir bütün olarak karşısındaydı.

"Her gün bu duvarın tepesine tırmanmaya üşenmiyor musunuz, hocam?"

"Hayır. Portakallarımı topluyorum."

"Bir şey daha yapıyorsunuz: Karımı seyrediyorsunuz."

Brezilyalı ve ben bir an bakıştık.

"Görünüşe bakılırsa," dedi, "portakallarınız yuvarlak ama karımın hatları çok daha yuvarlak olmalı, ne dersiniz?"

Birbirimize gülümsedik. Başka bir şey yapamazdık.

"Bu doğru," dedim, "eğer siz öyle diyorsanız."

O sırada karısına değil, sadece Gracielita'ya bakıyordum ama gayriihtiyarı olarak terasın uzak ucuna, Geral-

dina'nın şiltenin üzerinde yüzükoyun geriniyormuş gibi göründüğü tarafa doğru bir bakış attım. Kolları ve bacakları dört bir tarafa olabildiğince uzanıyordu. Onun yerine renk değiştiren parlak bir böcek gördüğümü sandım: Muhteşem çekirge bir sıçrayışta ayağa dikildi ama bize doğru baktığı anda, ne eksik ne de fazla, sadece çıplak bir kadına dönüştü ve yırtıcı hayvan yavaşlığıyla kendinden emin bir şekilde, bazen evinin etrafındaki *guayacan* ağaçlarının gölgesi altında korunarak, bazen *ceiba* ağacının asırlık dallarına sürtünerek, bazense onu saf ışığıyla parlatmaktan ziyade karartan güneş tarafından yutulacakmış hissi uyandırarak bizim bulunduğumuz tarafa doğru yürümeye başladı. Onun bize doğru işte bu şekilde, tıpkı bir gölge gibi yaklaştığını görüyorduk.

Eusebio Almida, namı diğer Brezilyalı'nın elinde bambudan bir sopa vardı ve onu usulca haki rengi kalın binici pantolonuna vuruyordu. Daha yeni avdan gelmişti. Papağanların tek tük gülüşmelerinin arasında, atının yeri eşeleme gürültüsü oldukça yakından geliyordu. Karısının çırılçıplak bir halde, küçük yuvarlak havuzun karolarının kıyısından yürüyerek yaklaştığını görüyordum.

"Şunu iyi bilin ki," derken içtenlikle gülümsüyordu, "o bunu hiç umursamıyor. Ben de bununla ilgili herhangi bir kaygı taşımıyorum. Beni kaygılandıran sizsiniz, hocam, kalbiniz bu yüzden hiç sıkışmıyor mu? Kaç yaşındayım demiştiniz?"

"Her yaşta."

"Mizah anlayışınıza diyecek yok, doğruya doğru."

"Size ne dememi istiyorsunuz ki?" diye sordum, gökyüzüne bakarak. "Şu anki belediye başkanına ve Peder Albornoz'a okuma yazmayı ben öğrettim ve ikisinin de kulaklarını çektim; yanılmadığımı şimdi görüyorsunuz, o kulakları çekmeye hâlâ devam etmeliydik."

"Hiç güleceğim yoktu, hocam. Sizin şu konuyu değiştirme biçiminiz yok mu?"

"Hangi konuyu?"

Ama karısı çoktan yanımıza gelmişti, gerçi onunla beni bir duvar ve zaman ayırıyordu ama olsun. Alnında terler parıldıyordu. Bütün bedeniyle gülümsüyordu: Kocaman kahkahası görmekten ziyade kısmen hayal ettiğim pembemsi yarığın seyrek tüylerinden başlayıp küçük dişli, ağlarmış gibi gülen açık ağzına kadar devam ediyordu:

"Komşu," diye, her karşılaştığımızdaki o neşeli ses tonuyla bana seslendi, "o kadar susadım ki, bana bir portakal verir misiniz?"

Kavuşturulmuş kolların arasındaki o neşeli şeyleri şimdi iki metre mesafeden seyrediyordum. Dikilmiş haldeki güler yüzlü körpe meme başları da bana bakıyorlardı. Portakalların en güzelini seçtim ve onlar aralarında keyifli bir şekilde şakalaşırken onu bizzat soymaya başladım. Çıplaklık ne onun ne de kocasının umurundaymış gibi görünüyordu. Bu sadece benim umurumdaydı ama hayatımın bu son yıllarında sanki bir kadının çıplaklığından hiç mustarip olmamışım ya da olamazmışım gibi, bu görkemli ve iflah olmaz duyguyla ilgili olarak dışarıya hiç renk vermedim. Elimdeki portakalı aşağıya, ona doğru uzattım.

"Dikkat edin hocam, düşmeyin," dedi Brezilyalı. "En iyisi siz portakalı atın, ben tutayım."

Ama ben duvarın diğer tarafına doğru uzanmayı sürdürdüm: Geraldina'nın portakalı alması için bir adım atması yeterliydi. Ağzını şaşkınlıkla araladı, o adımı attı ve şen şakrak gülerek portakalı elimden aldı.

"Teşekkürler," dedi.

Acı ve tatlı bir heyecan taşması kızarmış ağzından dışarı döküldü. Aynı tatlı ekşi coşkunun ikimizi de esir aldığını biliyorum.

"Gördüğünüz gibi," dedi Brezilyalı, "Geraldina önünüzde çıplak dolaşmaktan çekinmiyor."

"Haklı," dedim. "Ben bu yaşa kadar göreceğim her şeyi çoktan gördüm."

Geraldina bir kahkaha patlattı: Bir güvercin sürüsü duvarın dış kıyısını zamansız bir şekilde istila etmişti sanki. Ama aynı zamanda da, sanki beni ilk kez fark ediyormuş gibi büyük bir merakla bana baktı. Bunu önemsemedim. Er ya da geç beni fark edecekti. Yüzü kızarır gibi oldu ama sadece bir an için ve bunun ardından neşesi kayboldu ya da sakinleşti, kim bilir belki de acıma hissetmiştir. Benim ihtiyar, müstakbel ölü suratım, yaşlılıktan gelen azizliğim onu rahatlattı. Burnumun ve ruhumun tamamen bedeninden yayılan sabun, ter, ten ve belli belirsiz kemik kokusu karışımına odaklandığını o sırada henüz bilmiyordu. Elindeki portakalı dilimlerine ayırıyordu. En sonunda bir dilimini ağzına götürdü, bir saniyeliğine yaladıktan sonra zevkle ağzına aldı; onu ısırırken ışıltılı damlacıklar dudağından aşağıya süzülüyordu.

"Komşumuz muhteşem bir adam, değil mi?" diye Brezilyalı ortaya sordu.

Geraldina biraz soluklandı. Suratında şaşkın bir ifade vardı ama eninde sonunda dünyanın hâkimiymiş gibi bakıyordu. Güneşe gülümsüyordu.

"Öyle," dedi, mayışmış bir biçimde. "Öyle."

Ve ikisi sarmaş dolaş bir halde gölgeye doğru biraz uzaklaştılar ama tam o sırada Geraldina durdu ve uzun bir adımın ardından –şimdi beni bacakları açık olarak seyrediyordu ve güneş bedeninin tam ortasına vuruyordu– tuhaf bir kuşun ötüşünü andırır bir sesle şöyle haykırdı:

"Portakal için teşekkürler, senyor."

Bana komşu demedi.

Benimle konuştuğu sırada, gözlerine bakmadığımı anlaması için bir saniyenin yarısı kadar bir süre yetmişti.

Birden, kendi içinde kim bilir hangi güçlerle dolu bir bulanık su girdabını andıran –diye düşünecekti– acılı gözlerimin, aşağıya, yarı aralık merkezine, en içten sesinin çıkış noktası olan diğer ağzına doğru kaçamak bir bakış attığını fark edecekti: "Hadi bak bana,"diye bağırıyordu onun diğer ağzı ve bunu benim ihtiyarlığıma rağmen ya da daha ötesi, ihtiyarlığımdan ötürü haykırıyordu, "bak bana, eğer cesaretin varsa."

Tamam yaşlıyım ama yüzüne bakılmayacak kadar da değil, diye düşünüyordum el merdiveninden inerken. Karım elinde iki bardak limonatayla beni bekliyordu (bu onun sabah selamıydı). Ama beni biraz tepeden bakan bir hüzünle inceliyordu.

"Bir gün seninle alay edeceklerini biliyordum," dedi. "Her sabah kafanı o tarafa uzatmaya utanmıyor musun?"

"Hayır," dedim. "Neden utanacakmışım ki?"

"Kendinden, yaşından başından."

Limonatalarımızı sessizce içtik. Başka zaman yaptığımız gibi, balıklardan, kedilerden, satmaktan ziyade konu komşuya dağıttığımız portakallardan konuşmadık. Çiçeklerden, yeni tomurcuklardan bahsetmedik, hayatımızı teşkil eden bahçemizdeki olası değişiklikleri planlamadık. Doğrudan mutfağa gittik ve içimize kapanık bir halde kahvaltımızı yaptık; her halükârda sade kahve, sahanda yumurta ve kızarmış yaban muzu dilimleri bizi kederden arındırıyordu.

"Aslında," dedi bana en sonunda, "beni endişelendiren sen değilsin, zira seni kırk yıldır tanıyorum. Aynı şekilde onlar da değil. Siz asla iflah olmazsınız. Peki ya çocuklar? Bu çıplak hanımefendi oğlunun ve zavallı Gracielita'nın önünde anadan üryan dolaşarak ne yapıyor? Onları böyle mi yetiştiriyor?"

"Çocuklar onu görmüyorlar," dedim. "Hemen yanından geçiyorlar ama sanki onu gerçekten görmüyor gibiler. O her soyunduğunda ve kocası şarkı söylediğinde, çocuklar yanlarında oynuyorlar. Sadece bu duruma alışmışlar."

"Sen bu işe bayağı kaptırmışsın. Sanırım birinden yardım istemen gerekiyor. Mesela Peder Albornoz'dan."

"Yardım," dedim şaşırarak. Ardından daha da şaşkın bir halde, "Peder Albornoz'dan," dedim.

"Senin saplantıların hakkında uzun uzadıya hiç düşünmemiştim ama sanırım bu yaşında artık sana zarar veriyorlar. Peder seni dinleyebilir ve seninle benden daha iyi konuşabilir. Doğrusunu istersen sen artık benim umurumda değilsin. Balıklarım ve kedilerim acınacak haldeki bir ihtiyardan çok daha fazla umurumda."

"Peder Albornoz," diye güldüm afallamış bir şekilde. "Benim eski öğrencim. Bizzat günah çıkardığım kişi."

Ve gazetemi okumak üzere yatağa gittim.

Karım da tıpkı benim gibi emekli ilkokul öğretmeniydi: Eğitim Sekreterliği'nin her ikimize onar aylık emekli maaşı borcu vardı. Ben buralıydım; karımsa buraya altı saatlik mesafedeki San Vicente köyünde doğmuş, orada büyümüş ve okulunda öğretmenlik yapmıştı. Onunla kırk yıl önce San Vicente Otobüs Terminali'nde tanıştık; o zamanlar orası çinko levhalardan yapılmış devasa bir depodan farksızdı. Onu ilk kez orada, meyve yığınları ve mısır ekmeği çuvallarının, köpeklerin, domuzların ve tavukların, motorun dumanının ve hareket saatini bekleyen yolcularının sohbetinin arasında gördüm. İki kişilik bir demir bankta tek başına oturuyordu. Siyah ve hülyalı gözlerine, geniş alnına, incecik beline, pembe eteğinin ardındaki kocaman poposuna bayıldım. Açık renk, kısa kollu

keten bluzu incecik beyaz kollarını ve kumaşın üzerinden seçilen göğüs uçlarının keskin koyuluğunu seyretmeye imkân sağlıyordu. Sanki havada uçarcasına gidip yanına oturdum ama o hemen ayağa kalktı, saçını düzeltiyormuş gibi yaptı, bana şöyle bir baktı, oradan uzaklaştı ve otobüs firmasının tabelalarının önünde oyalanıyormuş gibi göründü. İşte tam o sırada dikkatimi onun hoyrat, olağandışı güzelliğinden uzaklaştıran bir şey oldu; zaten ancak bu tür bir olay gözlerimi ondan koparabilirdi. Komşu bankta yaşlı denebilecek, oldukça şişman, beyazlar giymiş bir beyefendi oturuyordu; şapkası ve klapasından dışarı taşan fuları, hatta iştahla yaladığı dondurma bile beyazdı; beyaz renk benim ilk görüşte aşkıma baskın çıktı: Aşırı derecede beyazdı, ayrıca kocaman damlalar halinde akan teri bir boğanınkini andıran boynunu ıslatıyordu; bütün bedeni titriyordu, üstelik vantilatörün tam altında bulunmasına rağmen; kocaman vücudu bütün bankı kaplıyordu, iyice yayılmıştı, dünyanın mutlak efendisi gibiydi; iki elinde de birer gümüş yüzük göze çarpıyordu; hemen yanında tıka basa evrak dolu bir deri çanta vardı; insanda tam bir masumiyet duygusu uyandırıyordu: Mavi gözleri yuvalarında dalgın bir şekilde dönüp duruyordu: Yumuşak ve sakin bir biçimde bana bir kez baktıktan sonra bir daha geri dönmediler. Genç ve kemikleri sayılacak denli sıska, yalınayak, üzerinde gömlek ve eski bir şortla madalyonun diğer yüzünü teşkil eden başka bir adam doğrudan ona doğru gitti, bir tabancanın namlusunu alnına dayadı ve ateş etti. Silahtan çıkan duman bana kadar ulaştı; bu herkes için bir rüyaydı, gözlerini kırpıştıran ve silah patladığı sırada hâlâ dondurmanın tadını çıkarmak istiyormuş gibi görünen şişko için bile. Tabancalı adam sadece bir kez ateş etti; şişko yana kaykıldı ama düşmedi, sanki birden uyuyakalmış gibi aniden öldü ama sımsıkı tuttuğu dondurmayı elin-

den bırakmadı; katil silahını uzaklara fırlattı –kimse onu bulup getirmeye kalkışmadı– ve hiçbir engellemeyle karşılaşmadan elini kolunu sallayarak terminalden çıkıp gitti. Yalnız tabancayı atmadan saniyeler önce şişkonun en yakın komşusu olan bana baktı: Böylesine ölü bir bakışla hayatımda daha önce hiç karşılaşmamıştım; sanki taştan yapılmış, taştan yontulmuş biri bana bakıyormuş gibi hissettim; bakışları beni kalan bütün kurşunlarını üzerime boşaltacağını düşünmeye itti. İşte tam o sırada şunu fark ettim: Katil genç bir adam değildi; on bir-on iki yaşlarında bir çocuk olmalıydı. Evet, bir çocuktu. Onun peşine düştüler mi ya da onu yakaladılar mı, hiçbir zaman öğrenemedim ve bunu araştırmaya da asla kalkışmadım; netice itibarıyla midemde bulantı hissetmemin sebebi bakışından ziyade onun bir çocuk olduğunu fark etmenin fiziksel korkusuydu. Bir çocuk olmasından ötürü, çok haklı olarak ama aynı zamanda da anlamsızca, beni öldürmesinden daha çok korkmuş olmalıyım. Hemen oradan kaçtım ve insanların hep bir ağızdan bağırışları duyulurken, işemek için mi yoksa kusmak için mi bilmeden terminalin tuvaletlerini aradım. Bir sürü adam cesedin etrafını çevirmişti, katilin peşinden gitmeye kimsenin niyeti yoktu: Ya hepimiz bunu yapmaktan korkuyorduk ya da kimsenin bunu gerçekten önemsediği yoktu. Tuvalete girdim: Kırık dökük ve parlaklığını yitirmiş aynalarıyla küçük bir yerdi ve bir kutuyu andıran –ve tıpkı terminal gibi çinko levhalardan inşa edilmiş– yegâne tuvalet kabini dip taraftaydı. Gidip kapıyı ittim ve onu orada, elbisesi beline dolanmış halde otururken gördüm; çıplak ve solgun baldırları korkuyla gerilmişti. Sıkıntılı ve medeni bir, "Affedersiniz," dedikten sonra kapıyı olması gerektiği gibi ve ona bir kez daha bakabilmek için hesaplanmış bir süratle (bele dolanmış eteğin içinde toparlanmaya çalışan kalçaların kusursuz yuvarlaklığı, ne-

redeyse çıplaklığı, gözlerine sinmiş korku ve şaşkınlığın yanı sıra hayranlıkla seyredildiğini bilmekten kaynaklanan, gözbebeklerinin ışıltısındaki belli belirsiz –ve şimdi varlığından emin olduğum– o keyif) hemen kapattım. Ve kader: Bizi başkente götürecek olan külüstür otobüste koltuklarımız yan yana denk geldi. On sekiz saatten daha uzun bir yolculuk bizi bekliyordu: Sohbeti başlatma bahanemiz terminaldeki beyazlı şişkonun ölümü oldu; kolunun koluma sürtünüşünü ama aynı zamanda da korkusunu, öfkesini, karım olacak kişinin tüm kalbini hissediyordum. Ve tesadüf: İkimiz de aynı mesleği icra ediyorduk, kim tahmin ederdi ama, değil mi? İki eğitimci, affınıza sığınarak soruyorum, acaba bana isminizi lütfeder miydiniz? (sessizlik) Benim adım Ismael Pasos, ya sizinki? (sessizlik) O sadece dinliyordu ama en sonunda: "Benim adım Otilia del Sagrario Aldana Ocampo." Aynı beklentiler. Derken cinayet ve tuvalet olayı ikinci plana kaydı ama sadece görüntüde, zira ben onları neredeyse saçma sapan bir biçimde belleğimde tekrarlamayı ve birbiriyle ilişkilendirmeyi sürdürüyordum: önce ölüm, sonra çıplaklık.

Bugün karım benden on yaş genç olmayı sürdürüyor, şu anda altmış yaşında ama daha yaşlı gösteriyor ve iki büklüm bir şekilde yürürken sürekli sızlanıyor. Beline doladığı eteğinin üzerinde deniz feneri gibi parlayan gözleri, bacakların birleşme noktası ve cinsel organın üçgeniyle (tarifi imkânsız o tuhaf hayvan) bir umumi tuvaletin klozetinde oturan yirmilik genç kızdan eser yok artık. O şimdi, ülkesinin ve savaşının ortasında, kulakları savaşın çığlıklarıyla çınlamasına rağmen eviyle, duvarların çatlaklarıyla, çatıdaki olası su sızıntılarıyla meşgul bir halde oradan oraya gidip gelen yaşlı ve mutlu bir kayıtsızlık, o şimdi tıpkı diğer herkes gibi. (Doğruya doğru, beni neşesiyle neşelendirse ve bugün balıklarını, kedile-

rini sevdiği kadar sevseydi, kim bilir belki de böyle duvara tırmanıp durmayacaktım.)

Belki de.

"Seni tanıdığımdan beri," dedi bana bu gece yatağa yattığımızda, "kadınları gözetlemeyi hiç bırakmadın. Eğer işlerin bunun ötesine geçeceğini düşünseydim, seni kırk yıl önce terk ederdim. Ama gördüğün gibi, öyle bir şey olmadı."

İç çekişini dinliyor ve o iç çekişi görür gibi oluyorum: Sanki yatağın ortasında yükselip ikimizi de saran bir buhar o.

"Kimseye zararı dokunmayan kendi halinde bir röntgenciden başka bir şey değilsin; eskiden de öyleydin şimdi de öylesin."

Şimdi ben iç çekiyorum. Bu bir teslim oluş mu? Bilmiyorum. Ve zorla gözlerimi kapıyorum ama buna rağmen onu işitiyorum:

"İlk başlarda zor geliyordu, röntgenlemenin dışında bütün vaktini okuldaki oğlanlara ve kızlara okuma yazmayı öğreterek geçirdiğini bilmek acı vericiydi. Senden öyle bir şeyi kim bekleyebilirdi, değil mi? Ben de çaktırmadan seni takip ediyordum ama tekrar söylüyorum, sadece ilk başlarda, zira asla bir kötülüğünü görmedim ve şu pişmanlık duyabileceğimiz ahlaksızlıklardan birini yaptığına şahit olmadım. En azından ben böyle olduğuna inandım ya da inanmak istiyorum, Tanrım."

İç çekiş gibi sessizlik de gözle görülüyor. Rengi sarı ve tıpkı bir sis gibi derinin gözeneklerinden dışarı sızıp pencereye doğru yükseliyor.

"Senin bu bağımlılığın önceleri beni üzüyordu," diyor sanki gülümsercesine, "ama daha sonra alıştım ve yıllarca varlığını unuttum. Neden unuttum biliyor musun?

Çünkü eskiden yakalanmamak için önlemini çok güzel alıyordun; yaptıklarının yegâne şahidi bendim. Tabii ki, Bogota'da oturduğumuz kırmızı apartmanda başına gelenleri saymazsak. Hatırlarsan, yan binadaki komşu kadını gece gündüz gözetliyordun ve en sonunda kocası bunun farkına varmıştı. Diğer odadan sana ateş etmişti ve merminin başını sıyırdığını bana sen kendin söylemiştin. Ya o adam seni namus davasına öldürseydi ne olacaktı?"

"Bir kızımız olmayacaktı," diye cevap veriyorum. Ve en sonunda havlu atma riskine giriyorum: "Sanırım uyuyacağım."

"Bugün uyumayacaksın, Ismael; yıllardan beri ne zaman seninle konuşmak istesem hep uyuyorsun. Bugün beni yok saymayacaksın."

"Hayır."

"Sana en azından biraz tedbirli olmanı söylüyorum. Ne kadar yaşlı olsan da senin dikkatini çekmek zorundayım. Şu son yaşananlar seni ve aynı zamanda da beni lekeliyor. O konuşmaların hepsini duydum, ben senin zannettiğin gibi sağır değilim."

"Sen de kendince bir röntgencisin."

"Evet. Röntgencinin röntgencisi. Eskisi kadar tedbirli değilsin. Seni sokakta gördüm. Bir tek ağzının suyu akmadığı kaldı, Ismael. Tanrı'ya şükürler olsun ki, kızımız, torunlarımız uzaklarda yaşıyorlar ve senin bu halini görmüyorlar. Brezilyalı'ya ve karısına karşı ne ayıp. Onlar istediklerini yapsınlar, bu onların sorunu, neticede herkes kendi bedeninin ve kendi yozlaşmasının efendisi; ama seni hasta biri gibi kendilerini gözetlerken yakalamalarının ayıbı beni de kapsıyor. Bir daha onları gözetlemeyeceğine bana söz ver."

"Peki ya portakallar? Onları kim toplayacak?"

"Ben bunu çoktan düşündüm. Ama sen bir daha asla toplamayacaksın."

Dört yıldan beri her Mart ayının 9'unda Hortensia Galindo'yu ziyaret ediyoruz. Bu tarihte, Tanrı'nın mı onu cennetine aldığını yoksa –dedikoducuların, herkesin bildiği metresi Gloria Dorado'yu kastederek esprisini yapmaya başladıkları gibi– Gloria'nın mı onu cennetine kapattığını kimsenin bilmediği kocası Marcos Saldarriaga'nın ortadan kayboluşunu atlatmasına biz, çok sayıdaki arkadaşı yardımcı olmuştuk.

Ziyaret günbatımında yapılıyor. Ondan haber olup olmadığı soruluyor ve hep aynı cevap alınıyor: *Hiç haber yok.* Arkadaşlar, tanıdıklar ve tanımadıklar orada, onun evinde toplanıyorlar; rom içiliyor. Bir sürü hamak ve sallanan sandalyenin bulunduğu çimento kaplı uzun avluda, Saldarriaga'nın ikiz oğullarının da aralarında bulunduğu bir sürü genç fırsattan istifade ediyor. Biz yaşlılar evin içinde Hortensia'nın çevresini sarıyor ve onu dinliyoruz. Artık eskisi gibi ağlamıyor; denilebilir ki artık durumu kabullenmiş ya da kim bilir ne; bir dula benzemiyor: Kocasının hayatta olduğunu ve Tanrı'nın yardımıyla yanlarına döneceğini söylüyor; şu anda kırklarında olmalı ama yaşını göstermiyor. Ruhen genç, suratıysa etine bolca dolgun; kocasının ortadan kayboluşunun yıldönümünde yalnız bırakılmadığı için şükranlarını sunuyor ve

bunu alışılmadık bir biçimde yapıyor: Tanrı'ya teşekkür ederken tamamen açık ve titreyen elleriyle –olağanüstü yuvarlaklıktaki iki karpuzu andıran– memelerini sıvazlıyor. Bu hareketinin yegâne şahidi ben miyim yoksa onun niyeti sadece yüreğini işaret etmek mi, bilemiyorum, kim bilebilir ki? Ama şu bir gerçek ki bunu her yıl tekrarlıyor. Ayrıca, iki yıldan beri evinde müzik çalınıyor ve Tanrı bunu beğensin ya da beğenmesin, insanlar çok korkunç bir kader olan ortadan kayboluşu, hatta ortadan kaybolanın olası ölümünü unutuyorlar. Mevzu şu ki, bayım, insanlar özellikle de gençler unutuyorlar, bugünü bile hatırlayacak hafıza yok onlarda; işte bu yüzden böyle mutlu görünüyorlar.

Zira son seferinde dans da edildi.

"Bırakın dans etsinler," dedi Hortensia Galindo, coşkulu gençlerin çoktan ikinci parçaya geçip eşlerini değiştirmekte oldukları ışıklandırılmış avluya çıkarken. "Marcos bundan hoşlanırdı. Her zaman neşeli bir adamdı ve *hâlâ* öyle. Eminim ki en güzel eğlence onun dönüşünde düzenlenecek."

Bu geçen yıl yaşandı ve bu tür bir karara son derece karşı olan Peder Albornoz hemen ayaklandı:

"Neticede diri ya da ölü olabilir," dedi, "ama önemli değil, dans etmek gerek." Ve evden çıktı. Hortensia Galindo'nun cevabını duyamadı ya da dinlemek istemedi:

"Ölü de olsa fark etmez. O bana dans ederken âşık oldu."

Yaşanan bu olaydan ötürü Peder Albornoz'un bugün Hortensia Galindo'yu ziyaret etmek isteyip istemeyeceğini bilmiyoruz. Belki de gelmez. Karımla birlikte köyün içinden geçerken kendimize bunu soruyorduk. Bizim evimiz ve Hortensia'nınki köyün iki farklı ucunda bulunuyor ve karımla kol kola girip birbirimizi yürümeye cesaretlendiriyoruz, daha doğrusu o beni cesaretlen-

diriyor; yapmaya alıştığım yegâne egzersiz, neredeyse dikey bir yatak gibi tamamen duvara dayadığım el merdivenine çıkmak ve bahçedeki ağaçların bana sunduğu portakalları toplamak; sabah saatlerinde beni oyalayan ve –bakılması gereken onca şey varken– aceleye getirilemez bir egzersiz bu.

Yürümek son zamanlarda benim için bir işkenceye dönüştü: Sol dizim ağrıyor, ayaklarım şişiyor; ama varis sorunu yaşayan karım gibi başkalarının önünde bundan yakınmıyorum. Aynı şekilde kesinlikle baston kullanmak istemiyorum; bana baston reçetesi yazacağına emin olduğum Doktor Orduz'a da uğramıyorum, zira çocukluğumdan beri bu nesneyi ölümle özdeşleştirdim. Çocukken gördüğüm ilk ölüm dedeminki oldu: Evinin bahçesindeki avokado ağacına yaslanmış, başı önüne düşmüş, hasır şapkası yüzünün yarısını kapatmış bir halde duruyordu ve dizlerinin arasındaki, peygamber ağacı dalından bastonun tutma yerini elleriyle sımsıkı kavramıştı. Uyuduğunu sanmıştım ama birden ninemin ağlamasını işittim, "Demek en sonunda öldün ve beni tek başıma bıraktın, söyle bana şimdi ne yapayım, ben de mi öleyim?"

"Baksana," diyorum Otilia'ya. "Dün gece konuştuklarımız hakkında düşünmek istiyorum. Başkalarına bakma konusunda söylediklerinle beni utandırdın, yolda yürürken ağzımın suyu akıyor mu demiştin? Dur, cevap verme. Birkaç dakika yalnız kalmak istiyorum. Chepe'nin yerinde bir kahve içeceğim, sonra sana yetişirim."

Olduğu yerde kalıyor ve ağzı açık bir şekilde bana bakıyor.

"İyi misin? Bir şeyin yok ya?"

"Kendimi hiçbir zaman bu kadar iyi hissetmemiştim. Sadece Hortensia'nın evine şimdiden gitmek istemiyorum. Sonra geleceğim."

"Utanman iyi bir şey," diyor, "ama çok da abartma canım."

Chepe'nin kafesi hemen yanı başımızda, yolun kıyısında kalıyor. Akşamın beşi oldu ve masalar –kaldırımın yanına dizdikleri– hâlâ bomboş. Onlardan birine yöneliyorum. Karım bulunduğu yerde kıpırdamadan duruyor: Sokağın tam ortasında kırmızı çiçekli beyaz bir elbise.

"Seni orada bekliyorum," diyor."Fazla geç kalma. Bir çiftin ziyarete ayrı ayrı gitmesi hoş bir davranış değil."

Ve yoluna devam ediyor.

Koridordaki en yakın sandalyeyi çekiyor ve kendimi üzerine bırakıyorum. Dizimin içi cayır cayır yanıyor. "Ah, Tanrım," diye kendi kendime mırıldanıyorum, "hâlâ bu şekilde yaşamaya devam etmemin tek sebebi kendimi öldürmekten âciz olmam."

"Hangi müziği dinlemek istersiniz, hocam?"

Chepe dükkânın içinden çıkıp bana bir bira getiriyor.

"Sen hangisini istersen, Chepe ama bira istemiyorum, lütfen bana bir fincan sert bir kahve getir."

"Bu surat ne böyle, hocam? Hortensia'ya gitmek canınızı mı sıkıyor? Ama orada iyi yemek yeniyor, değil mi?"

"Yoruldum Chepe, sadece yürümekten yoruldum. On dakika içinde yetişeceğime Otilia'ya söz verdim."

"Pekâlâ, size öyle sert bir kahve getireceğim ki uyuyamayacaksınız."

Ama birayı da masaya bırakıyor.

"Bunu mekân ısmarlıyor."

Akşamüstünün serinliğine rağmen bir başka acı, içeriden dizimi yakmakta ısrar ediyor: Sanki toprağın bütün ısısı oraya sığınmış. Biranın yarısını içiyorum ama dizimdeki ateş o kadar tahammül edilmez bir hal alıyor ki, Chepe'nin tezgâhın arkasından beni izlemediğinden emin olduktan sonra pantolonumun paçasını kıvırıyor ve ka-

lan yarıyı dizime döküyorum. Yanma bu şekilde de kaybolmuyor. "Orduz'u ziyaret etmem gerekecek," diyorum galiba, teslim bayrağını çekmiş bir şekilde kendi kendime.

Hava kararmaya başlıyor; sokak lambaları yanıyor: Sarımtırak, cılız ışıkları, sanki aydınlatmak yerine karartıyormuşçasına, etraflarında kocaman gölgeler oluşturuyor. Yan masanın ne zamandan beri iki hanımefendi tarafından işgal edildiğini bilmiyorum; isimleri dilimin ucuna gelen iki geveze kuş; zamanında ikisi de öğrencimdi. Ve onlara baktığımı görüyorlar. "Hocam," diyor bir tanesi. Selamına başımı eğerek cevap veriyorum. "Hocam,"diye tekrarlıyor. Onu tanıyorum ve şimdi ismini de hatırlayacağım: O mu acaba? İlkokula giden küçük bir kızken, okulun toz kaplı kakao ağaçlarının arkasında okul eteğini kendi elleriyle beline kadar kaldırıp yarım adım mesafeden ona bakan ve belki de ondan daha çok korkmuş bir oğlana bacaklarının arasını gösterdiğini görmüştüm. İkisi de kızarmış ve afallamıştı; onlara hiçbir şey söylemedim, nasıl bölebilirdim ki? Eğer benim yerimde Otilia olsaydı ne yapardı diye kendi kendime soruyorum.

Yaşlanmışlar ama Otilia kadar değil; öğrencim oldular, diye kendi kendime tekrarlıyorum, hâlâ belleğimi eşelemekle meşgulüm ve onları hatırlıyorum: *Rosita Viterbo, Ana Cuenco*. Bugün her birinin en azından beşten fazla çocuğu vardır. Önünde gönüllü olarak toplanan eteğin karşısında heyecanlanan oğlanın adı Emilio Forero değil miydi? Hep yalnızdı ve daha henüz yirmi yaşını doldurmadan herhangi bir köşede, kimden, nereden, nasıl geldiği bilinmeyen bir serseri kurşuna kurban gitti. Beni sevgiyle selamlıyorlar, "Bugün öğlen ne sıcak oldu ama değil mi, hocam?" Ne var ki onun görünüşteki sohbet etme arzusunu karşılıksız bırakıyorum; anlamamış

gibi yapıyorum; bırak benim bunadığımı düşünsünler. Güzellik tedirgin ediyor, kışkırtıyor: Gözlerimi bana bakan güzelliğin gözlerinden ayırmayı asla başaramadım ama bunlar gibi konuşurken ellerini birbirine sürten olgun kadınlar ya da yaşlılıkla dolu kadınlar ya da yaşlılıkla dolu olanlardan çok daha yaşlı kadınlar, genellikle sadece iyi ve büyük dostlar, sırdaşlar, bilge akıl verici olan kadınlar. Onlara karşı bir acıma hissetmiyorum (kendime karşı da hissetmediğim gibi) ama sevgi de hissetmiyorum (kendime karşı da hissetmediğim gibi). Genç ve tanınmamış olan her zaman daha büyüleyici.

Bir zikir gibi bunu düşünürken, bana, "Senyor," diye seslenildiğini işitiyorum ve güzel vücutlu Geraldina'nın misk kokulu parıltısı hemen yanı başımda beliriyor. Oğlu ve Gracielita'yla birlikte gelmiş. Eski öğrencilerimin masasına oturuyorlar: Geraldina hepsi için *curuba*[1] şerbeti istiyor, hanımları coşkuyla selamlıyor, hal hatır soruyor, onlar da, "Evet, biz de Hortensia'nın evine gidiyoruz," diye cevap veriyorlar. "Ama şimdi buradayız," diye ekliyor Ana Cuenco, "hocamızın ayağı mekâna uğurlu geliyor, zira onu görür görmez canımız ona eşlik edip biraz dinlenmek istedi."

"Ayağımın uğurlu geldiğini düşündüğünüz için teşekkürler," diyorum. "Aynı şekilde ben ölürken de bana eşlik edecek misiniz?" Hep bir ağızdan ve gürültülü bir kahkaha patlıyor: Kadınsıdan ziyade, havalarda süzülen, gecenin içinden geçen bir kahkaha; kuşlarla birlikte, hangi ormandayım ben?

"Kötümser olmayın, senyor," diyor Geraldina, görünüşe bakılırsa bana bir daha komşu diye hitap etmeyecek. "Belki de biz daha önce ölürüz."

1. Anavatanı Güney Amerika olan, passiflora familyasından tropikal bir meyve. (Ç.N.)

"Böyle bir şey asla olmaz. Tanrı böyle bir hata yapmayacaktır."

Hanımlar başlarıyla onaylıyorlar, müteşekkir bir şekilde ağırbaşlılıkla gülümsüyorlar, Geraldina sanki bir şey söyleyecekmiş gibi ağzını açıyor ama sonra vazgeçiyor.

Chepe geliyor ve *curuba* şerbetlerini dağıtıyor; dumanı tüten kahve fincanını benim önüme bırakıyor. Geraldina –sanki aşkın zirvesinde zevke gelmişçesine– gürültülü bir biçimde iç çekiyor ve bir küllük istiyor. Buradaki varlığı bir mucize, bir iksir; Geraldina bir ilaç: Artık dizimde herhangi bir yanma hissetmiyorum, ayaklarımın yorgunluğu kayboluyor, kalkıp koşabilirim.

Bulunduğum yerden çaktırmadan onu kesiyorum: Sırtını sandalyenin arkalığına dayamadan oturuyor, dizleri birleşik ama baldırları ayrık, terliklerini usulca çıkarıyor, inanılmaz bir zarafetle tozlarını silkeliyor, bedenini daha da eğiyor, boynunu bir kuğu gibi uzatıyor; çok susamış olan çocuklar *curuba* şerbetini iştahla içerken dudaklarıyla gürültülü bir şekilde höpürdetiyorlar. Akşam etrafı ışıl ışıl parlatırken ben kahve fincanımı kaldırıyor ve içiyormuş gibi yapıyorum: Önceki sabah çırılçıplak olan Geraldina bu akşam giyinik arzı endam ediyor. Leylak rengi çok hafif bir elbise onu başka türlü çıplak gösteriyor ya da çok daha çıplak da denebilir; giyinik de olsa çıplak da olsa beni bütün günahlarımdan arındırıyor, tek arzum yürürken hafifçe aralanan elbisesinin kıvrımları arasından cinsel organını seçebilmek, sırtı dans edercesine kıpırdıyor, kalbi göğsünde görkemli bir biçimde atıyor, kalçaları insanın ruhunu şaha kaldırıyor, bu kadını kendisine baktığımı bilmeden seyretmekten, bu kadını kendisine baktığımı bilirken seyretmekten başka bir şey istemiyorum, zira onu seyretmek yaşamayı sürdürmemin yegâne açıklaması. Sırtını arkaya yaslıyor, bir bacağını diğerinin üzerine atıyor ve bir sigara yakıyor, ona

baktığımı sadece o ve ben biliyoruz, bu arada eski öğrencilerim gevezeliğe devam ediyorlar, ne diyorlar? Dinlemek ne mümkün, çocuklar *curuba* şerbetini bitiriyorlar, bir tane daha söylemek için izin istiyorlar ve el ele tutuşarak dükkânın içinde kayboluyorlar, biliyorum ki asla geri dönmek istemeyecekler, onlara kalsa el ele tutuşup tüm zamanların son akşamına kadar kaçarlardı, şimdi Geraldina bacağını diğerinin üzerinden indiriyor, bana doğru eğiliyor, belli belirsiz bir biçimde beni inceliyor, gözleri sadece bir saniyeliğine gizli bir uyarı gibi bana dokunuyorlar ve ona bakmaya devam ettiğimi kesin bir biçimde teyit ediyorlar, belki de bu tür bir orantısızlık, bu yaştaki birinin, yani benim bu çirkinliğim karşısında samimiyetle şaşırıyor ama ne yapabilirim ki? Ondaki her şey en içten arzuya tekabül ediyor çünkü ben ona bakıyorum, onu hayranlıkla seyrediyorum, aynı şekilde diğerleri de ona bakıyorlar, diğerleri de onu hayranlıkla seyrediyorlar, benden çok daha genç olanlar, en çocuk olanlar – evet, diye haykırıyor ve ben onu duyuyorum, kuşaklar boyunca kendisine bakmalarını, hayranlıkla seyretmelerini, peşine düşmelerini, yakalamalarını, yere devirmelerini, ısırmalarını, yalamalarını, öldürmelerini, diriltmelerini ve tekrar öldürmelerini arzuluyor.

Hanımların sesini yeniden duyuyorum. Geraldina ağzını açıp içten bir şaşkınlık çığlığı atıyor. Ampullerin sarımtırak ışığında ışıldayan dizlerini bir an için ayırıyor; minicik yaz elbisesinin kısmen örttüğü uylukları görünüyor. Kahvemin son yudumunu içiyorum; Geraldina'nın en derin kısmındaki kabarık küçük üçgeni fark ettiğimi gizlemeyi başaramıyorum, ancak göz kamaşması eski öğrencilerimin sözlerini teyit etmeye çabalayan kulaklarım tarafından dağıtılıyor, korkunç bir şey, diye haykırıyorlar,

bu sabah çöplükte yeni doğmuş bir bebeğin cesedini bulmuşlar, bu söyledikleri doğru mu? Evet, diye tekrarlıyorlar, "Yeni doğmuş bir bebeği öldürmüşler." Ve istavroz çıkarıyorlar, "Parçalanmış bir halde. Bunu yapan insan olamaz." Geraldina dudaklarını ısırıyor, "Onu canlı bir halde kilisenin kapısına bırakabilirlerdi," diye söyleniyor, o güzelim masum sesiyle ve gökyüzüne doğru soruyor: "Onu öldürmek niye?" Böyle konuşuyorlar ve birden, öğrencilerden biri, adı Rosita Viterbo muydu? Ben, Geraldina'yı seyrederken bana baktığını hiç fark etmemiştim (karım kesinlikle haklı olmalı, zira artık eskisi gibi gizlenmeyi başaramıyorum, acaba ağzımın suları akıyor mudur? Aman Tanrım, diye içimden haykırıyorum: Rosita Viterbo beni iki yana açılarak aralarındaki sonsuzluğu gösteren iki çıplak uyluğun etkisi altındayken gördü), Rosita bir parmağıyla yanağını okşuyor ve belli bir ironiyle bana hitaben şöyle diyor:

"Ya siz ne düşünüyorsunuz, hocam?"

"Bu ilk kez olmuyor," demeyi başarıyorum, "daha önce de defalarca yaşandı, hem bu köyde hem de bu ülkede."

"Elbette ki ilk değil," diyor Rosita. "Bu dünyada da. Bunu hepimiz biliyoruz."

"Hatırladığım kadarıyla anneleri birçok bebeği daha doğar doğmaz öldürdü ve hep aynı gerekçeyi ileri sürdüler: Bunu, çocukları dünyanın çilesini çekmesinler diye yapıyorlardı."

"Bu söylediğiniz ne korkunç bir şey, hocam," diye karşı çıkıyor. "Affedersiniz ama çok aşağılık bir şey. Bu dediğiniz yeni doğmuş bir bebeği öldürmeyi ne açıklar ne de doğrular."

"Ben asla doğrular demedim ki," diye kendimi savunuyorum ve Geraldina'nın dizlerini yeniden birleştirdiğini görüyorum, sigarasını küllük yerine toprak zeminde söndürüyor, uzun ellerini topuz olarak topladığı saçları-

nın arasından geçiriyor, ya sohbetten ürktüğü ya da sıkıldığı için bitkinlikle pufluyor.

"Acılarla dolu dünya," diyor.

Her iki tarafına geçen çocuklar, çocukları, sanki onu korumak istiyor gibiler ama tam olarak neye karşı olduğunu bilmiyorlar. Geraldina, Chepe'ye hesabı ödüyor ve sanki devasa bir yükün altında eziliyormuşçasına –açıklanamaz bir ülkenin açıklanamaz vicdanı, diyorum kendi kendime, neredeyse iki yüz yıllık bir yük, ancak bu tüm vücuduyla gerinmesini, göğüslerini elbisenin altında dikleştirmesini, yüzünde sanki dudaklarını yalayacakmış gibi belli belirsiz bir tebessüm belirmesini engellemiyor– oflayıp puflayarak doğruluyor.

"Hadi artık Hortensia'ya gidelim," diyor yalvarırcasına, "burada akşamı ettik."

Ve eski öğrencim Rosita Viterbo, dalgın bir biçimde beni inceliyor:

"Siz gelmiyor musunuz, hocam?"

"Daha sonra geleceğim," diyorum.

Neticede bu yıl Hortensia Galindo'yu ziyarete gitmedim.

Chepe'den ayrıldım ve diğer köşeden Mauricio Rey' in evine doğru yöneldim. Ama sokakları karıştırdım ve giderek bastıran karanlığın içinde kendimi bir anda köyün pislik ve çöplerle –eskiler ve yeniler– kaplı kıyısında, bir tür uçurumun kenarında buldum ve oradan kafamı uzatıp bakıyorum: Buralara gelmeyeli herhalde otuz yıl olmuştur. Tıpkı gümüş kaplı bir bant gibi şu aşağıda parlayan da ne? Nehir. Eskiden, yaz boyu cehennem sıcakları hüküm sürse de o, gürül gürül akmaya devam ederdi. Dağlar arasındaki bu köyde deniz yok ama bir nehir *vardı*. Şimdiyse her yaz kuruyup bir ip kalınlığında akan bir şey. Eski günlerde, yaz ortasında bile bolluğundan bir şey kaybetmeyen sularında sadece balık avlamıyorduk: boyunlarına kadar suya giren çıplak genç kızlar kıkırdıyor, fısıldaşıyor ve kendilerini saydam suya –çok net olmasa da onları görmeye imkân tanıyan suya– bırakıyorlardı. Derken bir süre sonra daha gerçek bir hal alıyor ve kaçamak bir biçimde ayaklarının üzerinde doğrulup sağı solu kolaçan ettikten sonra parmak uçlarında uzun sıçrayışlar yapan tuhaf kuşlar gibi aceleyle kurulanıp giyinirken arada sırada ağaçların arasına göz atmayı da ihmal etmiyorlardı. Sonra birden sakinleşiyorlardı zira etraflarındaki dünya-

nın uyuduğuna inanıyorlardı: Yegâne işitilen küçük bir baykuşun ötüşü, bir portakal ağacının tepesinde benim göğsümün türküsü ve onları seyreden köyün ergenlerinin yüreğiydi. Çünkü herkese yetecek kadar ağaç vardı.

Ay ışığından yoksun bir gece, arada sırada bir ampul görünüyor, sokaklarda in cin top oynuyor; bütün köy Hortensia Galindo'nun evindeki toplantıda olmalı, ortalık tıpkı savaş köy meydanına, kiliseye, evin kapısına ulaştığında bütün köy halkının bir yerlere saklandığı zamanlardaki gibi.

Rey'in evine varmak için Chepe'nin dükkânına geri dönmek ve oradan –tıpkı geçmişe yeniden başlar gibi– yolculuğuma yeniden başlamak zorunda kaldım. Hatırlamak zorundayım: Ev taş döşeli olmayan bir sokağın kıyısında, terk edilmiş bir gitar fabrikasının yakınlarındaki son evdi ve ondan sonra da uçurum geliyordu. Kapıyı bana uykulu gözlerle açan genç kız Mauricio'nun hasta olduğunu, yatakta yattığını ve kimseyi kabul edemeyeceğini söylüyor.

"Kim o?" İçeriden Mauricio Rey'in sesi duyuluyor.

"Benim."

"Hocam, bu bir mucize, gökyüzüne bir çentik atmak lazım. Odamın yolunu biliyorsunuz."

"Bu kız kimden? Bir yerden gözüm ısırıyor ama çıkaramıyorum."

"Sen kimin kızısın?"

"Sultana'nın."

"Sultana'yı tanırım. Biraz yaramazdı ama derslerine çalışırdı. Sen beni tanıyor musun?"

"Siz öğretmensiniz."

"*Pasos Hoca, diyorduk ona*," diye odasından bağırıyor Rey, "*siz neden tökezlemiyorsunuz?*"[1]

1. İspanyolca "adımlar" anlamına gelen *pasos*'tan hareketle bir sözcük oyunu yapılıyor. (Ç.N.)

O benim en eski öğrencim ve bugün az sayıdaki arkadaşımdan biri. Orada, yatağında yatan altmışlık sakallı, ampulün sarı ışığında benimkinden daha dişsiz ağzıyla gülüyor: Takma dişleri ağzında değil, böyle bu kızla, hiç rahatsızlık duymuyor mu? Bir keresinde bana, dört yıldan beri ne zaman bu anma toplantısı olsa karısının –ikinci karısının, zira ilki ölmüştü– Saldarriaga'nın ortadan kayboluşunun acısını paylaşmaya gittiğini, kendisininse hasta olduğunu ileri sürerek evde kaldığını ve o gün, şansına denk düşen hizmetçi kızla bir sene boyunca yapamadığı şeyleri yaptığını söylemişti.

"Peki, ne havadisler var?" diye soruyor. "Ben sizin eğlencede olduğunuzu düşünüyordum, hocam."

"Pardon ama hangi eğlence?"

"Şu Saldarriaga'nın kutlaması canım."

"Kutlama mı?"

"Kutlama tabii, hocam, affedersiniz ama o Saldarriaga denen adam tam bir orospu çocuğuydu ya da hâlâ yaşıyorsa, tam bir orospu çocuğudur."

"Ben bunu konuşmaya gelmedim."

"Peki, ne konuşmaya geldiniz hocam, çok acelem olduğunu görmüyor musunuz?"

Gerçek şu ki, neden geldiğimi ben kendim bile bilmiyordum, şimdi ne uyduracaktım? Bu o kız mı? Ben buraya saçı yeni dağılmış bu genç kızı görmeye mi geldim?

"Dizim ağrıyor da," demek geldi birden aklıma.

"İhtiyarlık, hocam," diye haykırdı birden, "yoksa kendinizi ölümsüz mü zannediyordunuz?"

Sarhoş olduğunu fark ettim. Hemen yanında, yerde, iki-üç tane ateş suyu şişesi seçiliyordu.

"Kendini içkiye değil hastalığa vurduğunu düşünmüştüm," diyorum ona şişeleri göstererek.

Kahkahayı patlatıp bana bir kadeh ikram ediyor ama ben geri çeviriyorum.

"Hadi size güle güle, hocam."

"Beni kovuyor musun?"

"Üstat Claudino'nun evine gidin ve bana güvenin. Dizinizi iyileştirecektir."

"O hâlâ yaşıyor mu?"

"Ona benim selamımı söyleyin, hocam."

Kız kapıya kadar bana eşlik ediyor: Yeni yeni başlayan şehvetinde dingin, masumiyet yönünden görkemli bir havada beni geçirirken bir yandan da zaman kazanmak için bluzunun düğmesini çözüyor.

Claudino Alfaro ile tanıştığımda henüz çocuktum. Demek hâlâ yaşıyormuş. Eğer ben yetmiş yaşındaysam o yüz ya da o civarda olmalı, ben neden onu unuttum? O beni neden unuttu? Kendimi Doktor Orduz'un ellerine bırakmak yerine, Mauricio Rey bana Üstat Alfaro'yu hatırlattı, oysaki ben onun çoktan öldüğünü sanıyordum, zira onu hatırlamıyordum bile, bunca senedir ben nerede yaşadım? Kendi kendime cevap veriyorum: duvarın üstünde, gözetleyerek.

Köyden çıkıyorum ve gecenin içinde bir gafil misali, şifacı Üstat Alfaro'nun kulübesine doğru yola koyuluyorum. Bu arada dizimin ağrısı beni yeniden zorlamaya başlıyor.

Yaşıyor, demek hâlâ yaşıyor, benim gibi, diyorum kendi kendime köyden uzaklaşırken. Köyün son ışıkları ilk dönemeçte gözden kayboluyor, yıldızsız gece giderek daha da büyüyor. Tedavi ettiği müddetçe yaşamayı sürdürecek: Hastalarını bir şişeye işetiyor, sonra şişeyi sallıyor ve ışığa doğru tutup hastalıkları okuyor; kasları düzeltiyor, kemikleri yapıştırıyor. "Benim yaşadığımı sandığım gibi yaşıyordur," diyorum kendi kendime ve Chuzo Dağı'ndan yokuş yukarı çıkıp dar patikadan devam edi-

yorum. Birçok kez durup dinlenmek zorunda kalıyorum. Bunların en sonuncusunda pes ediyorum ve geri dönmeye karar veriyorum; derken ilerlemek için bacağımı sürüklemem gerektiğini fark ediyorum. Bu gezinti bir hataydı, diyorum kendi kendime ama bir kayadan diğerine, yamaç yukarı yürümeye devam ediyorum. Çoktan beri görünmez dağ ormanının içindeyim ve yolun bir dönemecine geldiğimde artık pes ediyor ve dinlenecek bir yer arıyorum. Ay yok ve gece zifirî karanlık; bir metre önümü bile göremiyorum ama yolu yanladığımı biliyorum: Üstadın kulübesi dağın ardında ama bugün asla ulaşamayacağım zirvesinde değil, tam orta kısmında. Dizimdeki şişlik bir portakal büyüklüğüne ulaştı. Sanki yağmurun altında kalmış gibi, terden sırılsıklam oldum; rüzgâr esmiyor ve buna rağmen, bir hayvan ya da bir insanın yaprakları çiğnediğini ve dalları çıtırdattığını işitiyorum. Taş kesiyorum. Ağaççıkların karaltısı arasında bir tahminde bulunmaya çalışıyorum. Gürültü yaklaşıyor, ya bu bir saldırıysa? Gerilla ya da paramiliter güçler pekâlâ bu gece köyü ele geçirmeye karar vermiş olabilirler, neden olmasın? Şu anda Yüzbaşı Berrío bile başdavetli olarak Hortensia'nın evindedir herhalde. Bir an için gürültüler kesiliyor. Bekleyiş bana dizimin ağrısını unutturuyor. Köyden çok uzağım, kimse beni duymaz. Çok büyük ihtimalle bana ateş edecek ve sonra da, artık ben can çekişirken, beni görmeye ve –eğer hâlâ yaşıyorsam– kim olduğumu sormaya geleceklerdir. Ama gece talimi yapan askerler de olabilirler, diye düşünüyorum, kendimi rahatlatmak için. "Vuracaksanız vurun, umurumda değil!" diye bağırıyorum. Ve tam o sırada, yaprakların hışırtısı ve dalların kırılma sesiyle birlikte, bir hayvan ya da bir insanın üzerime çullandığını algılıyorum. Çığlık atıyorum. Saldırıyı, darbeyi, mermiyi, hayaleti, artık her neyse onu uzaklaştırmak amacıyla kollarımı ileriye doğru uzatıyor ve

ellerimi açıyorum. Bu çaresiz hareketimin bir işe yaramayacağını biliyorum ve Otilia'yı düşünüyorum: "Bu gece beni yatakta bulamayacaksın." Ne zamandan beri gözlerimin kapalı olduğunu bilmiyorum. Bir şey ayakkabılarıma dokunuyor, beni kokluyor. Kocaman bir köpek ön ayaklarını belime dayıyor, geriniyor ve şimdi selamlama niyetine yüzümü yalıyor. "Bu bir köpek," diyorum kendi kendime yüksek sesle, "Tanrı'ya şükürler olsun ki sadece bir köpek." Ve demek yaşamı hâlâ seviyormuşum, gülmek üzere miyim yoksa ağlamak üzere mi, bilmiyorum.

"Kim o? Kim var orada?"

Aynı ses: boğuk, uzayıp giden bir rüzgâr.

"Kim o?"

"Benim. Ismael."

"Ismael Pasos. O halde henüz ölmedin."

"Sanırım hayır."

Demek ki ikimiz de aynı şeyi, birbirimizin öldüğünü düşünüyormuşuz.

Onu ancak bir adım yakınıma gelince görebiliyorum. Belinin etrafına bir tür çarşaf dolamış; pamuk helvayı andıran saçları hâlâ duruyor; gecenin içinde gözlerinin parlaklığını seçebiliyorum; acaba o da benim gözlerimi görüyor mudur yoksa gecenin karanlığında sadece onunkiler mi ışıldıyor, diye kendi kendime soruyorum. Beni bir çocuğa çeviren o anlaşılmaz korku geri geliyor; gelip geçici ama neticede bir korku işte; yerden doğruluyorum ve telden yapılmış hissi uyandıran, zayıf ama son derece güçlü elini kolumda hissediyorum. Beni tutuyor.

"Ne oldu?" diye soruyor. "Bacağın mı ağrıyor."

"Dizim."

"Bakayım."

Telden parmakları şimdi dizimi sıvazlıyor.

"Beni görmeye gelmen için bunun olması gerekiyordu, Ismael. Bir gün daha bekleseydin, hiç yürüyemeyecektin. Şimdi öncelikle dizindeki şişliğin inmesi gerekecek. Hadi yamacı çıkalım."

Çıkarken bana yardım etmek istiyor. Kendimden utanıyorum. Yüz küsur yaşında olmalı.

"Hâlâ tek başıma yapabiliyorum."

"Hadi çık o zaman."

Köpek önümüzde gidiyor; ben bacağımı yerde sürüklerken onun bayır yukarı koştuğunu işitiyorum.

"Beni öldüreceklerini düşündüm," diyorum. "Üzerime çullananın savaş olduğunu düşündüm."

"Demek vaktinin geldiğini düşündün."

"Evet. Öldüğümü düşündüm."

"Ben bunu dört yıldır düşünüyorum."

Sesi uzaklaşıyor, tıpkı hikâyesi gibi:

"Sandaletlerimi çıkarmış hamakta yatıyordum ve ortaya çıktılarında gece bir hayli ilerlemişti, 'Bizimle gelin,' dediler bana. Onlara bunun hiç umurumda olmadığını, ne zaman isterlerse gidebileceğimizi söyledim, tek istediğim sabahları *aguadepanela*[1] içmekti, 'Sızlanmak yok,' dediler, 'biz sana veririz ya da vermeyiz, orası keyfimize kalmış.' Yolculuğumuz çok zor şartlarda, sanki askerler onları çoktan kuşatmışçasına telaşlı bir koşturmaca şeklinde geçti. 'Bu adam kim ki? Onu neden yanımızda götürüyoruz?' diye kendi kendine soruyordu içlerinden biri. *Hiçbiri beni tanımıyor*, diye düşündüm ve ben de onları tanımıyordum, hayatım boyunca hiçbirini görmemiştim; Paisa aksanları vardı; gençtiler ve dağları kolayca

1. (İsp.) (*Agua de panela*) Şekerkamışı melasının kaynatılmasıyla elde edilen bir içecek. (Ç.N.)

tırmanıyorlardı; ben de elim mahkûm peşlerinden gidiyordum. Bizi takip eden köpeğimden kurtulmak istediler. 'Ona ateş etmeyin,' dedim, 'o benim sözümü dinler. Tony, hadi hemen geri dön,' diye emretmekten ziyade adeta yalvarırken bir yandan da ona evin yolunu işaret ettim. Neyse ki Tony sözümü dinledi de canını kurtardı."

"O bu köpek mi?"

"Evet."

"Uysal bir köpekmiş."

"Bu anlattıklarım dört yıl önce oldu, Marcos Saldarriaga'yı götürdükleri gün."

"Aynı gün mü? Bundan kimsenin haberi yoktur herhalde. Bana bundan bahseden kimse olmadı."

"Çünkü bundan kimseye bahsetmedim, zira başımın derde girmesini istemiyordum."

"Elbette ki."

"Bütün gece yürüdükten sonra, artık gün ağarmaya yüz tuttuğunda, Las Tres Cruces denen yerde durduk."

"Onu ta oraya mı götürdüler?"

"Marcos Saldarriaga'yı orada, yerde güzelce otururken gördüm. Onu başka yere götürdüler ama ben orada kaldım."

"Peki ya onun durumu nasıldı, ne dedi?"

"Beni tanımadı bile."

Üstat Alfaro'nun sesi sızlıyor:

"Ağlıyordu. Hatırlarsan oldukça şişman bir adamdı, karısının iki katıydı. O cüssesiyle daha fazla gidemiyordu. Onu taşıması için bir katır arıyorlardı. Bir de kadın vardı: *Carmina Lucero*, fırıncı, onu hatırlıyor musun? Otilia'nın köyünden, San Vicente'li. Otilia onu tanıyordur, bu arada Otilia nasıl?"

"Aynı."

"Bu demek oluyor ki o hâlâ iyi. Onu en son pazarda görmüştüm, pırasa satın alıyordu, onları nasıl pişiriyor?"

"Hiç hatırlamıyorum."

"Fırıncı kadını da götürdüler, zavallıcık."

"Carmina'yı mı?"

"Carmina Lucero. Birisi bana tutsaklığının ikinci senesinde öldüğünü söyledi. Onlar gerilla mıydı yoksa paramiliter mi, hâlâ bilmiyordum. Bunu onlara sormadım bile. Emirleri veren adam delikanlıları azarladı, 'Geri zekâlılar, bu ihtiyarı ne diye buraya getirdiniz? Neyin nesi bu adam?' İçlerinden biri, 'Onun şifacı olduğunu söylüyorlar,' dedi. *Demek beni tanıyorlar*, diye düşündüm. 'Şifacı mı?' diye haykırdı emirleri veren, 'Onun istediği bir doktor.''O mu?' diye düşündüm, 'O da kim? Emirleri verene emir veren kişi olmalı,' diye düşündüm. Tam o sırada, emirleri verenin şöyle dediğini işittim, 'Yollayın şu ihtiyarı gitsin.' Bu sözü duyan delikanlılardan biri tüfeğinin namlusunu enseme dayadı. İşte o zaman, senin biraz önce hissettiğini hissettim, Ismael."

"Ben öldüğümü hissetmiştim."

"Enseme tüfek yerine bir pala dayamadıkları için onlara teşekkür edecek gücüm, Tanrı'ya şükürler olsun ki hâlâ kalmıştı. Kaç insanın kafasını kestikten sonra o son öldürücü darbeyi bile indirmeden can çekişir halde bıraktılar?"

"Neredeyse hepsinin."

"Hepsinin, Ismael."

"Bir pala darbesi yerine bir mermiyle öldürene karşı insan daha çok minnet duyuyor olmalı, peki seni nasıl sağ bıraktılar?"

"Emirleri veren kişi delikanlıya şöyle bağırdı, 'Sana onu öldürmeni söylemedim, salak!' Tanrı'ya şükürler olsun ki ona böyle dedi. 'Bu o kadar ihtiyar ki bizi mermi ya da güç harcamaktan kurtarıyor, bırakın gitsin.''Her halükârda,' diye araya girdim ve ağzımı açmak nereden aklıma geldi bugün hâlâ bilmiyorum, 'yardımcı olabile-

ceğim bir konu varsa, buraya kadar boşuna gelmemiş olurum. Tedavi edilecek olan kimdi?'Hiç kimse, ihtiyar. Hadi çek git.'

Ve beni kovdular.

Artık eve dönüş için yola çıkmaya hazırlanıyordum ki, bana tekrar geri gelmemi söylediler. Delikanlılar bu kez beni hastanın, esas emir verenin yanına götürdüler. Biraz daha uzakta, bir kamp çadırının içinde yatıyordu. Askerî kıyafetli bir genç kız yanında diz çökmüş adamın ayak tırnaklarını kesiyordu.

'Demek siz şifacısınız,' dedi komutan benim geldiğimi görünce.

'Evet, efendim.'

'Peki, nasıl tedavi ediyorsun?'

'Boş bir şişe getirtin ve içine işeyin. Ben ona bakarak söyleyeceğim.'

Komutan kahkahayı patlattı. Ama hemen akabinde ciddileşti.

'Götürün şu iskeleti karşımdan,' diye haykırdı, 'yapamadığım bir şey varsa o da işemek, lanet olası.' Sorununu öğrendiğime göre ona başka bir tedavi önermek istedim ama adam eliyle bir hareket yaptı ve tırnaklarını kesmekte olan genç kız beni dipçik darbeleriyle çadırdan çıkardı."

"Ve yeniden topun ağzına mı geldiniz?"

"Hayır," derken üstadın sesi kederlendi. "Ama o komutan kendisine sunacağım yardımdan mahrum kaldı."

"Peki, Marcos Saldarriaga'ya ne oldu?"

"Orada kaldı, o gururlu adam hüngür hüngür ağlıyordu. İnsanın içi sızlıyordu. Oysaki fırıncı kadın bile ağlamıyordu."

Duruyorum. Bacağımı koparıp atasım, bu acıyı söküp atasım geliyor.

"Hadi devam et, devam et, Ismael," dedi üstat gülerek, "neredeyse geldik."

Yegâne penceresinde bir mum ışığının titreştiği kulübe en sonunda yolun ucunda göründüğünde artık kendimi yere bırakmak, uyumak, ölmek, kendimi unutmak üzereydim; her şeye razıydım yeter ki dizimi hissetmeyeyim. Beni hamağa yatırdıktan sonra mutfağa koştu. Onu görüyordum. Bazı kökleri odun ateşinde kaynatmaya koyuldu. Suratıma dokundum: Sıcak yüzünden terlediğimi zannettim. Ama sıcak değildi. Gecenin bu saatinde, dağın tepesi –ki burası sıradağların en yüksek noktalarından biriydi– soğuk olur. Ateşim vardı. Köpek beni uyutmadı; ellerimin terini yalıyor, patisini göğsüme koyuyordu, gözleri etrafımda iki alev gibi parıldıyordu. Üstat hazırladığı lapayı dizime koyup üzerine bir bez sardı.

"Şimdi beklememiz gerekiyor," dedi, "en azından bir saat. Otilia dağa çıktığını biliyor mu?"

"Hayır."

"Eyvah, fırçayı yiyeceksin, Ismael."

Ve içmem için bana bir sukabağı dolusu *guarapo* getirdi.

"Bu çok sert," dedim bir yudum aldıktan sonra, "bir kahveyi tercih ederim."

"Hayatta olmaz. Bunu mecburen içmelisin, ruhunun dinlenmesi ve hissetmemen için."

"Sarhoş olacağım."

"Hayır. Sadece gözün açık uyuyacaksın ama yudum yudum değil, tek seferde içmelisin."

Sukabağındakini inançla içtim. Ne kadar zaman geçtiğini de bilmiyorum, ağrının ve şişkinliğin ne zaman kaybolduğunu da. Üstat Claudino çömelmiş, geceyi seyrediyordu. Duvarların birinde eski bir gitar asılıydı. Köpek onun ayaklarının dibine kıvrılmış uyuyordu.

"Ağrım geçti," dedim, "artık evime gidebilirim."

"Hayır, Ismael. En iyi kısmını henüz yaşamadın."

Ve hamağın yanına bir koltuk getirip bacağımı onun üzerine gergin bir şekilde uzattırdı. Ardından bacağımın üzerine ata biner gibi oturdu ama ağırlığını vermeyip onu sadece dizlerinin arasına sıkıştırdı.

"İstersen gömleğinin ucunu ısır, Ismael, böylece kendi çığlığını işitmezsin." Ve daha önce birkaçına şahit olduğum ama kendi bedenimde asla tatmadığım tedavi yöntemlerini hatırlayınca ürperdim: boyunlar, ayak bilekleri, parmaklar, çıkık dirsekler, kaymış sırtlar, kırık bacaklar ve hastaların duvarları yıkacak gibi olan korkunç çığlıklarını hatırladım. Ben gömleğimin yenini henüz ısırırken tel parmaklar dizimin üzerine kuş gagaları gibi çoktan yerleşmişlerdi, her tarafını yokluyor, onu iyice tanıyorlardı kibirden kemiği ya da kemikleri sımsıkı kavradılar; kemikler ve kıkırdaklardan oluşan bir yapbozun parçalarını birleştiriyormuşçasına, dizimi ne zaman açıp kapadıklarını anlayamadım. Dişçiden daha kötü, diye düşünebildim ve gömleğimi ısırdım ama bu şekilde dahi çığlığım duyuldu.

"Tamam, bitti," dedi.

Ateşten titreyerek ona afallamış bir halde bakıyordum.

"Bir *guarapo* daha içmem gerekiyor mu?"

"Hayır."

Ağrı kaybolmuştu, hiçbir ağrı hissetmiyordum. Çok dikkat ederek hamaktan inmeye başladım ve hâlâ inanamayarak ayağımı yere bastım. Hiçbir ağrı yoktu. İleri geri birkaç adım attım.

"Bu bir mucize," dedim.

"Hayır. Bu benim."

En sonunda ayağa kalkan bir tay gibi içimden koşmak geldi.

"Bir süre dikkat et, Ismael. Kemiklerin iyice kaynaması için dizini üç gün dinlendirmen gerekiyor. Köye dönerken yavaş yürümeye çalış, onu fazla zorlama."

"Size borcum ne, üstat?" Ve bir kez daha gülsem mi ağlasam mı bilmiyordum.

"İyice iyileştiğinde bana bir tavuk getir. Bir yahni yemeyeli ve bir dostla sohbet etmeyeli çok uzun zaman oldu."

Dar patikadan yavaşça inmeye başladım. Hiç ağrı yoktu. Dönüp arkama baktım: Üstat Claudino ve köpeği hiç kımıldamadan beni izliyorlardı. El sallayarak onlara hoşça kalın, dedim ve yoluma devam ettim.

Beni evin kapısında, sandalyesinde oturarak beklemişti. Gece yarısını geçiyordu ve yanan tek bir ışık yoktu.

"Er ya da geç dönecektin," dedi bana.

"Nasıl geçti, Otilia? Ne kaçırdım?"

"Hepsini."

Bana nerede olduğumu dahi sormadı. Zaten ben de üstat ve dizim hakkında konuşmak istemiyordum. Yatak odasının ışığını açtı ve yatağa, yorganın üzerine uzandık. Bana bir tabak süt domuzu eti ve bir fincan kahve verdi.

"Hemen uyuyakalmayasın diye," dedi. Ve açıkladı: "Eti sana Hortensia Galindo gönderdi. Senin yerine özür dilemek, hasta olduğunu, bacaklarının ağrıdığını söylemek zorunda kaldım."

"Sol dizim." Ve iştahla yemeye başladım.

"Peder Albornoz gelmedi," dedi. "Hortensia'nın evinde yoktu. Ve bu kimsenin umurunda değil. Yanında karısı ve çocukları olmadan belediye başkanı, Doktor Orduz, Yüzbaşı Berrio, sarhoş ama sakin Mauricio Rey geldiler."

"Peki ya gençler? Onlar eğlence yaptılar mı?"

"Eğlence olmadı."

"Gerçekten mi? Genç kızlar dans etmediler mi?"

"Avluda tek bir genç kız bile yoktu. Bu yıl hepsi gittiler."

"Bütün kızlar mı?"

"Kız, erkek bütün gençler, Ismael." Bana ayıplayarak baktı. "Yapabilecekleri en akıllıca hareket bu oldu."

"Bu onlar için daha iyi olmayacak."

"Bunu öğrenmek için gitmeleri gerekiyor."

Otilia mutfağa gitti ve yeni bir fincan kahveyle döndü. Ama bu kez yanıma uzanmadı. Kahvesini içmeye ve bir şey görmeden pencereden bakmaya koyuldu. Neye bakabilirdi ki? Dışarıda gecenin karanlığı vardı; sadece etraftaki ağustosböceklerinin sesi duyuluyordu.

"Peki, o geldi mi?"

"Kim?"

"Gloria Dorado."

Cevabını bekledim. Ve en sonunda nihayet konuştu:

"İki yıl önce Marcos Saldarriaga'dan almış olduğu ve şimdi belki de onun özgürlüğe kavuşmasına yardım edeceğini düşündüğü bir mektupla birlikte çıkageldi. Ve onu bir masanın üzerine bıraktı."

"Bir masanın mı?"

"Hortensia Galindo'nun tam önüne koydu. Hortensia onu oradan alırken, 'Bunu şimdi okuyabilecek durumda değilim,' dedi. Ama yüksek sesle okudu: *'Benim adım Marcos Saldarriaga. Bu benim elyazım.'*"

"Sahiden mi?"

"'Yazısını tanıdım,' dedi Hortensia."

"Peki, kimse bir şey söylemedi mi?"

"Hiç kimse. O sadece okumaya devam etti. Kendi sesini dinlerken sanki duyduklarına inanamıyormuş ama kendini inanmaya zorluyormuş gibi bir hali vardı. Marcos Saldarriaga bu mektupta Gloria Dorado'dan çok net bir şekilde özgürlüğüne kavuşma işini Hortensia'nın üstlenmesine izin vermemesini istiyordu. 'Hortensia beni ölü görmek isterdi,' diye okudu bizzat Hortensia Galindo sesi hiç titremeden. Bunu okuyacak gücü buldu."

"Lanet olsun."

"İlk başta bir delinin sözlerini okuduğunu sandım. Ama bir delinin bile kansından başlayarak bu şekilde düşman aramak aklına gelmezdi. Marcos bu mektubunda melek yüzlü şeytan dediği Peder Albornoz hakkında bile kötü konuştu; ikiyüzlü Mauricio Rey'den halkına ihanet eden belediye başkanına, şu kuş yetiştiricisi dediği General Palacios'tan diplomasız ve koca kafa Doktor Orduz'a kadar herkesin onu ölü görmek istediğini söyledi. Kendisini kurtarmaya yönelik çalışmalara yakınlarının bulaşmasına müsaade etmemesi için Gloria Dorado'ya yalvarıyordu, zira böyle bir durumda her şeyi tersten yapacaklardı ve er ya da geç ölüsü bir yol kenarında bulunacaktı."

"Ama henüz ölü ya da diri ortaya çıkmadı."

"Ve Hortensia sesi hiç titremeden okumayı sürdürdü: 'Bu mektup halkın önünde okunsun ki herkes gerçeği, beni tutsak edenler kadar kurtarmak istediklerini söyleyenlerin de beni öldürmek istediklerini öğrensin.' Bu son kısım zihnime kazındı zira Marcos'un artık kendini ölü saydığını, deli falan olmadığını ve bütün bunları gerçekten, sadece çaresizliğin getirdiği bir gerçeklik duygusuyla, öleceğini bilen bir insanın söyleyeceği gibi (O raddede yalan söylemek neye yarar ki? Ölmek üzereyken yalan söyleyen insan, insan değildir.) söylediğini işte orada anladım."

"Ve sanki bütün bunlar hiç söylenmemiş gibi, demek kimse bir şey söylemedi."

"Herkes daha kötü şeyler duymak istiyordu."

Odadaki bir böceğin vızıltısını işittik; yanan ampulün etrafında dönüp duruyordu, derken bakışlarımızın arasından geçerek yatağın başucunda asılı duran çarmıha gerili İsa figürünün üzerine ve dua köşesi niyetine bir kenarda duran tahtadan yapılmış eski Aziz Antuan heykelinin kafasına kondu ve en sonunda da ortadan kayboldu.

"Ne yalan söyleyeyim, Marcos Saldarriaga'nın ortadan kaybolmuş olmasından ötürü ben de biraz mutluyum," deme cüretini gösterdim.

"Bizi en çok seven insanların yanında bile yüksek sesle dile getirmememiz gereken şeyler vardır. Duvarların kulağı vardır duyarlar, Ismael, beni anlıyor musun?"

Güldüm.

"Bu şeyleri duvarlardan çok daha önce herkes zaten biliyor," dedim.

"Ama onları dile getirmek affedilemez bir şeydir. Söz konusu olan bir insanın hayatı."

"Böyle bir kaderi dünyadaki hiç kimse hak etmese de, ben sana düşündüğüm şeyi –ki buradaki herkesin düşündüğü şey bu– itiraf ediyorum. Yoksa onun başına gelenler tabii ki vicdansızlık"

"Ona yapılanın bir adı yok," dedi.

Soyunmaya başladım ve külotumla kalana kadar üzerimdeki her şeyi çıkardım. Pür dikkat beni seyrediyordu.

"Ne o," dedim, "yoksa harabelerden mi hoşlanıyorsun?"

Hemen yorganın altına daldım ve ona uyumak istediğimi söyledim.

"Sen hep böylesin," dedi, "tek yaptığın uyumak, seyretmek ve uyumak. Komşun Geraldina'nın ne yaptığını duymak istemiyor musun?"

Umursamıyormuş gibi yaptım. Ama tüm dikkatim ona yöneldi:

"Ne yaptı?"

"Çocuklarla birlikte gelmişti. Çıkıp gitti."

Otilia beni şimdi çok daha dikkatlice izliyordu:

"Ama gitmeden önce onunla konuşacak zamanım oldu."

"Ne dedi?"

"Gloria Dorado'nun böyle birdenbire ortaya çıkıp iki yıl önce eline geçmiş olan ve artık anlamını yitirmiş

bir mektubu teslim etmesinin çok ayıp bir davranış olduğunu söyledi. Marcos Saldarriaga çok zor koşullar altındaydı, aklı başında değildi, hiç tanımadığı kişiler tarafından, ne süreliğine olduğu bilinmeyen, belki de ölüme dek sürecek bir tutsaklığa zorlanan kimin aklı başında olabilirdi ki? Marcos'un söyledikleri sadece içinden geçenlerden, yanlış anlamalardan, karıkoca anlaşmazlıklarından, çaresizliklerden ibaretti ve böyle bir mektubu getirip Hortensia gibi çok acı çeken bir kadına vermek doğru değildi. 'Onun isteği yerine getirildi,' diye araya girdi Gloria Dorado, 'mektup herkesin önünde okundu. Onu iki yıl boyunca kimseye göstermedim; çünkü yazdıkları bana çok sert göründü, hatta insanlara haksızlık yaptığını düşündüm. Ama görüyorum ki onu çok daha önce açıklamalıymışım, zira söyledikleri büyük ihtimalle doğru ve muhtemelen hiç kimse, Peder Albornoz bile onun özgürlüğe kavuşmasını istemiyor.' 'Aşağılık,' diye haykırdı Hortensia Galindo ve onu saçından yakalamak istermişçesine ellerini uzatıp Gloria'nın üzerine ne zaman atıldığını kimse anlamadı. Ne var ki şanssızlığın kurbanı olup tökezledi ve o şişman bedeniyle Dorado'nun ayaklarının dibine devrildi. Beriki haykırdı, 'Eminim ki bu köyde Marcos Saldarriaga'nın özgürlüğüne kavuşmasını bir tek ben istiyorum, hırsızlar.' Ana Cuenco ve Rosita Viterbo koşup Hortensia'nın yerden kalkmasına yardım ettiler. Erkeklerin hiçbiri yerinden kımıldamadı; ya bizden daha çok korkmuşlardı ya da bunun kadınlar arasında bir şey olduğunu düşünüyorlardı, 'Defol git evimden,' diye bağırdı Hortensia ama Dorado gitmiyordu. 'Onu duymadınız mı? Hadi gidin,' diye Rosita Viterbo da bağırdı ama Dorado kılını kıpırdatmadı. Bunun üzerine Ana ve Rosita onun üzerine yürüdüler; birer kolundan tuttular ve avluya açılan kapıya kadar götürdüler; oraya varınca onu dışarı itip kapıyı kapattılar."

"Bunu yaptılar mı?"

"İkisi yalnız başlarına." Otilia içini çekti. "Tanrı'ya şükür ki," dedi, "Gloria oraya erkek kardeşiyle gelmemişti, o böyle bir şeye izin vermezdi. Bu işe tek bir erkeğin bile karışması işleri daha içinden çıkılmaz hale getirirdi."

"Silahlar konuşurdu."

"Sersem erkekler böyledir," dedi gözlerini bana dikerek ve yüzünde belli belirsiz bir tebessümle. Ama hemen akabinde suratı kasıldı. "O haline çok üzüldüm: Ana ve Rosita süt domuzu tabaklarını dağıtmaya başladılar ve elini sürmediği tabak dizlerinin üzerinde, sandalyesinde oturan Hortensia Galindo'nun görüntüsü insanın içini sızlatıyordu. Gözyaşlarının tabağa düştüğünü gördüm. Hemen yanındaki ikizleri hiçbir şeyi umursamadan yemeklerini yiyorlardı. Kimse onu teselli edemedi, zaten çok geçmeden bunun yapılacağını unuttular."

"Bütün suç süt domuzunda," dedim. "Fazla lezzetli."

"Acımasız olma. Bazen kendi kendime acaba ben gerçekten Ismael Pasos'la mı yoksa bir yabancıyla, bir canavarla mı evliyim diye soruyorum. Herkesin benim gibi üzülmüş olduğunu düşünmek en iyisi, Ismael ve gerçekten üzüldüler. Kimse ikinci bir içki istemedi. Müzik hiç açılmadı, tıpkı Peder Albornoz'un hoşuna gideceği gibi. Yemeklerini yediler ve gittiler."

"Acımasız değilim. Sana tekrar söylüyorum ki, iradesi dışında alıkonan her kim olursa olsun benim yüreğimi sızlatıyor, parası olsun ya da olmasın, zira parası pulu olmayanları da götürüyorlar, bazen de, bizi zorla alıp götürmesinler diye –ki bu çok daha kötü olmalı– kendimiz gönüllü olarak ortadan kayboluyoruz. Yaşıma şükrediyorum, mezara yarım adım mesafem kalmış ama çocuklara acıyorum, hiçbir suçları olmamasına rağmen kendilerine miras kalan bu ölümlerle önlerinde kat etmeleri gereken çok zorlu bir yol var. Ama Marcos Saldarriaga'yla kıyas-

layınca, fırıncı Carmina Lucero'nun kaderi bana daha çok acı veriyor. Aynı gün onu da götürmüşler."

"Carmina," diye çığlık attı karım.

"Bugün öğrendim."

"Kimse bize bundan bahsetmedi."

"Sadece Marcos Saldarriaga'dan konuşuldu."

"Carmina," diye tekrarladı karım. Ve ağlamaya başladığını gördüm, keşke söylemez olaydım.

"Sana kim söyledi?" diye ağlayarak sordu.

"Hadi yat artık," dedim ona. Ama afallamış bir halde bana bakmayı sürdürüyordu.

"Kim?" diye sordu.

"Üstat Claudino. Bugün dizimi tedavi etti. Ona bir tavuk götüreceğime söz verdim."

"Bir tavuk mu?" diye sordu anlamadan. Sonra da ışığı söndürüp yanıma yatarken tuhaf bir biçimde (zira bizim iki tavuğumuz var) ekledi: "Peki onu neyle satın alacaksın?"

Ve benim cevap vermemi beklemeden Carmina Lucero'dan bahsetmeye başladı: Hayatında ondan daha iyi bir kadın tanımamıştı, Carmina'nın kocasını, çocuklarını hatırladı, kim bilir ne kadar acı çekmişlerdi, "Bizim evimizde işler iyi gitmediğinde Carmina istediğimiz kadar ekmeği bize veresiye verirdi," dedi, avutucu uykunun artık bize yardıma koştuğuna inandığım sırada soluduğumuz sıcak havanın içinde dağılan sızlanmalarını arada sırada işitiyordum ve bir yatakta, bir köyde, bir ülkede süregiden işkencenin ortasında tamamen bitkin bir halde dönüp duruyorduk ve ben Carmina'nın tutsakken yıllar önce öldüğünü ona söylemeye hâlâ cesaret edemiyordum ama bunun hiçbir önemi yoktu: O gece ikimizi de uyku tutmayacaktı.

Uyuyamadıktan sonra yatakta dönüp durmanın ne anlamı var? Gün ağarırken evden çıkıyorum: Bir kez daha ayak izlerimin üzerinden uçuruma kadar gidiyorum. Karşımdaki dağda, şafak sökümünün bu vaktinde, oraya buraya serpilmiş evler sonsuza dek var olacakmış gibi görünüyorlar; birbirine uzaklar ama aynı zamanda da bir aradalar çünkü aynı yüksek, mavi dağın üzerindeler ve hep öyle kalacaklar. Yıllar önce, Otilia henüz ortada yokken, hayatımın geri kalan kısmını onlardan birinde geçirmeyi hayal ediyordum. Bugün hepsi bomboş ya da içlerinde çok az insan yaşıyor; daha iki yıl önce oralarda yaklaşık doksan aile yaşıyordu ve savaşın patlamasıyla birlikte –uyuşturucu kaçakçılığı, ordu, gerilla ve paramiliterler– bugün topu topu on altı aile kaldı. Birçoğu öldü, diğerleriyse evlerini bırakıp göç etmeye zorlandı: Gelecekte buralarda kim bilir kaç aile kalacak, acaba biz kalacak mıyız? Gözlerimi manzaradan ayırıyorum çünkü ilk kez ona tahammül edemiyorum, bugün her şey değişmiş – ama olması gerektiği gibi değil, lanet olası, diyorum kendi kendime.

Uçurumun kenarında dolaşırken bir domuzun yeri koklayarak bana doğru geldiğini görüyorum. Ayaklarımın dibinde bir an duruyor, burnunu kaldırıyor, nefes

alıyor, homurdanıyor, ayakkabılarıma bir göz atıyor: Bu domuz kimin acaba? Köyün içinde arada sırada sahipsiz görünen bir tavuk ya da domuz dolaşır. Belki de domuz sahiplerinin isimlerini ben unutmuşumdur; eskiden onları biliyordum. Üstat Claudino'ya bir tavuk yerine bu domuzu götürsem nasıl olur?

Sabahın bu saatinde önce bir çığlık, ardından bir silah sesi duyuyorum. Yukarıdan, şu köşeden geldi. Patlama orada siyah bir duman oluşturdu. Beyaz bir gölge şimdi o köşeden diğerine koşarak geçiyor. Gözden kaybolana dek aceleci adımların dışında bir şey duyulmuyor. Bugün çok erken kalktım, gitmeli, en iyisi buradan gitmeli, bugünlerde sakince dolaşılamıyor; şimdi birbiri ardına yere vuran ve belli bir istikamete doğru giderek hızlanan kendi adımlarımın sesini duyuyorum, sabahın beşinde ben burada ne yapıyorum? Evimin yolunun koşmakta olan gölgeninkiyle aynı olduğunu fark ediyorum; duruyorum, kaçan gölgelerin peşinden gitmek temkinli bir davranış değil, başka silah sesi duyulmuyor, acaba bu bireysel bir vaka mı? Olabilir: Savaşa benzemiyor, bu *başka* bir savaş: Birisi hırsızı iş üstünde yakaladı, birisi sadece başka birisini yakaladı, kim? Yürümeye devam ediyorum, duruyorum, dinliyorum: Başka ses yok, başka kimse yok. Dizim: "Onu üç gün dinlendirmen gerek," diye beni uyarmıştı Üstat Claudino ve ben oradan oraya koşturuyorum, tekrar ağrıyacak mısın, dizim? Hayır, ağrısız adımlarım köşeleri dönüyor, ben iyileştim, şu ağrı ne utanç verici bir şeydi, Otilia, ne öngörü, ne yanılgı ben ölürken herkes yanımda olsun ama işememe kimse yardım etmesin, Otilia, sen benden sonra öl.

Nereye olduğunu bilmeden ilerliyorum, gölgeninkinin tersi istikamete, silah sesinden uzağa doğru gidiyorum; en iyisi oturup San Jose'de gündoğumunu seyredeceğim bir yer bulmak ama insanın iç dünyasındaki bu

diğer ağrı için bir *guarapo* daha gerekiyordu, bu iç ağrısı ne böyle? Yoksa ölecek miyim? Başka silah sesleri duyuluyor, şimdi yaylım ateşi şeklinde – taş kesiyorum, sesler uzaktan geliyor: Demek ki *başka* savaş değilmiş, gerçek savaşmış, giderek deliriyoruz, yoksa çoktan delirdik mi, nereye geldim ben böyle? Burası okul: Ayak alışkanlığı beni buraya kadar getirdi.

"Hocam derse girmek için erkenden kalkmış."

Bu Fanny, kimdi bu Fanny? Hademe kadın. Eskisinden daha ufak tefek, üzerinde asırlardır değişmeyen o önlük var. Yıllar önce odasına gizlice girip onu koklamamış mıydım? Evet, koklamıştım. *Aguadepanela* kokuyordu. Ve bütün saçları beyazlamış. Burada yaşamaya devam ediyor ama artık çocuklarının hiçbiri ona eşlik etmiyor, ne diyeyim, çocukları artık yaşlanmış olmalı, belki de buradan gitmişlerdir, kocasını hatırlıyorum: Genç yaşta öldü, eğlenceden dönerken katırıyla birlikte uçuruma yuvarlandı ve hayvan onun üzerine düştü.

"Hocam, bugün ya da dün galiba birini götürmüşler."

Gözleri eski ışıltısından hiçbir şey kaybetmemiş, tıpkı onu kokladığımdaki gibi parlamaya devam ediyorlar ama vücudu benimkinden çok daha fazla yıpranmış. Bana şöyle diyor:

"En iyisi evinize gidin."

"Oraya gidiyorum."

Ve başka bir şey demeden kapıyı kapatıyor: Benim hatırladığım şeyi hatırlamıyordur. Köyün diğer ucundaki evime doğru yürüyüşe kaldığım yerden devam ediyorum. Uzaktayım; ne kadar çok uzaklaşmışım, saatlerdir yürüyor olmalıyım, sadece koşan gölgenin peşinden gitmek istememiştim. Şimdi geri dönebilirim, sanırım gölge çoktan gitmiştir ve geri döndüğümü sanıyorum ama askerler beni meydanda durdurup namlularının ucunda kilisenin merdivenlerinde oturan bir grup adamın yanına yön-

lendiriyorlar. Onlarla tanışıyoruz, benden daha yaşlı olan Celmiro'yu görüyorum: Uyuklayan bir arkadaş. Bazıları bana selam veriyor. Tutukluyum. Bugün Otilia vereceğim havadislerden sıkılmayacak. Dağların doruğundan aşağıya doğru tıpkı dalgalanan çarşaflar gibi inen şafağın etrafı aydınlatışını görüyorum; hava hâlâ serin ama dakikalar ilerledikçe yerini yapışkan bir sıcağa bırakıyor; keşke şimdi elimde bir portakal olsaydı, keşke şimdi portakal ağacının gölgesinde olsaydım, keşke Otilia balıklarına baksaydı, keşke kediler...

Bir asker bizden kimliklerimizi istiyor, diğeri bir taşınır bilgisayarın ekranında bunların numaralarını kontrol ediyor. San Jose'nin uyuyanları evlerinden çıkmaya başlıyorlar. Bizim sabah erken kalkma talihsizliğini yaşayanlar olduğumuzu çok iyi biliyorlar. Bu kez bize denk geldi. Biz erkencileri sorguya çekiyorlar: Bugün neden erken kalktınız, sokakta ne yapıyordunuz. Sadece bazıları, yaklaşık olarak yarısı gidebilir: Bir asker isim listesi okuyor, "Bunlar gidebilir," dedi ve ben afalladım: İsmim listede okunmadı. Her halükârda ben gidenlerin arasına karışıyorum. Bir tür kızgınlık, kayıtsızlık kimse tarafından fark edilmeden tüfeklerin arasından geçmeme yardım ediyor. Doğrusu, bana bakmıyorlar bile. Benden daha yaşlı olan arkadaşım ihtiyar Celmiro da benim yaptığımı yapıyor: Onun adını da söylemediler ve bu onu deli ediyor, "Ne oluyor bunlara böyle?" diyor bana. "Bizim ne yamuğumuz olabilir ki, lanet olasıcalar?" Oğullarının onu aramaya gelmemelerinden, başına ne geldiğini merak etmemelerinden şikâyet ediyor. Genç ve endişeli Rodrigo Pinto'nun protestolarını duyuyoruz; etkisiz bir biçimde protesto ediyor; beyaz şapkasını ellerinin arasında sıkıyor; köyümüze görece uzak bir mesafede, dağda yaşıyor ama şu anda tutuklu ve kim bilir daha ne zamana kadar öyle kalacak; karşıda, diğer dağın ortasındaki

evine gitmesine izin vermiyorlar; bize hamile karısının ve dört çocuğunun kendisini beklediklerini söyledi; köye yağ ve şeker almaya gelmiş ama ben ve Celmiro gibi yapmaya cüret edemiyor: Bizim kadar yaşlı değil ki fark edilmeden çemberi yarabilsin.

Üç ya da dört uzun saat boyunca düşmancadan ziyade teslim olmuş bir biçimde bize baktılar. Köyde bir şey yaşandığında ve biri her zamankinden erken kalktığında bu hep oluyor. Geri kalanları ordunun bir kamyonuna bindiriyorlar; hiç kuşkusuz üsse götürüp daha sıkı bir sorguya çekecekler. "Gece birini götürmüşler," diye konuşuyor kilisedekiler, bu sefer kimi götürmüşler? Kimse bilmiyor, zaten kimse de bilmek için yanıp tutuşmuyor; birini alıp götürmeleri sıradan ve gündelik bir olay ama bu olayı fazla kurcalamak, gereğinden fazla endişeye kapılmak hassas bir durum yaratabiliyor; bazı kadınlar, tutuklu kaldığımız süre zarfında gelip kocalarıyla konuştular. Otilia gelmedi, hâlâ uyuyor olmalı, rüyasında beni yanında uyurken görüyordur ve şaka gibi ama öğlen oldu, zaman nasıl bu kadar çabuk geçti? Geçti işte, her zaman nasıl geçiyorsa öyle geçti.

"Hocam, siz de mi uykusu kaçanlardansınız?"

"Sizin de aramızda olduğunuzu bilmiyordum," diye cevap veriyorum.

"Değildim. Sadece bakmaya gelmiştim. Sizi rahatsız etmemek için hiç sesimi çıkarmadım. Rüyanızda melekçikleri görüyor gibi bir haliniz vardı."

Ve Doktor Gentil Orduz kollarını açmış bana doğru gelirken dörtgen gözlükleri, beyaz gömleği güneşin altında ışıldıyor.

"Ben tutuklanmamıştım," diye bana bilgi veriyor, "ama siz o kadar komiksiniz ki, sizi seyretmek keyif veri-

yordu hocam, nasıl oldu da isyan etmediniz? Onlara ben Pasos Hoca'yım deseydiniz sizi hemen bırakırlardı."

"Bu delikanlılar beni tanımıyorlar."

Biraz yaklaşınca karşımda kırmızı, mutlu ve sağlıklı bir surat görüyorum. Avucunun içiyle omzuma hafifçe vuruyor.

"Duydunuz mu?" diye soruyor. "Brezilyalı'yı götürmüşler."

Brezilyalı, diye kendi kendime tekrarlıyorum.

Hortensia Galindo'nun evindeki toplantıya katılmamasının sebebi buymuş demek, Otilia ondan hiç bahsetmedi, Üstat Claudino'dan eve döndüğüm gece sırtında eyerle tek başına çılgınca koşarken gördüğüm at onunki değil miydi?

"Bunun olacağı belliydi, değil mi?" diye Doktor Orduz bana soruyor. "Hadi gidip bir limonata içelim, hocam, yoksa bir içki mi tercih edersiniz? İzin verin size ısmarlayayım, insan sizin yanınızda kendini iyi hissediyor, neden acaba?"

Sokağa bakan koridordaki masalardan birine yerleşiyoruz. "İşte yine Chepe'nin yeri," diyorum kendi kendime, "kader işte." Yanında hamile karısıyla birlikte Chepe bizi karşı masadan selamlıyor. İkisi de tavuk suyu çorba içiyor. Şu anda bira yerine bir çorba için neler vermezdim. Chepe etrafa neşe ve canlılık saçıyor. Zira ilk çocuğunun, yani vârisinin gelmesine şunun şurasında pek bir şey kalmadı. Birkaç yıl önce Chepe'yi kaçırdılar ama kısa sürede ellerinden kurtulabildi: Kendini bir uçurumdan aşağı atmış ve altı gün boyunca dağdaki bir yarığın içinde saklanmış: Bunları büyük bir gururla ve sanki hepsi bir şakaymışçasına gülerek anlatıyor. San José'deki yaşam görünüşte normal akışına kavuşuyor. Bugün bize Chepe değil siyah saçında beyaz bir papatyanın parladığı bir genç kız hizmet ediyor, bütün genç kızların bu köyden gittiğini bana kim söylemişti?

"İnsana sizin yanınızda kendini huzurlu hissettiren," diyen doktor kendi sorusuna kendisi cevap veriyor, "ihtiyarlığınız olmalı."

"İhtiyarlığım mı?" diye şaşırıyorum. "İhtiyarlık huzur vermez ki."

"Ama bilgelikte huzur vardır, değil mi hocam? Siz saygıdeğer bir ihtiyarsınız. Brezilyalı bana hep sizden bahsederdi."

Bunu acaba art niyetle mi söylediğini kendi kendime soruyorum.

"Bildiğim kadarıyla," diyorum, "o Brezilyalı değil. Buralı, Quindío bölgesinden, tam bir Kolombiyalı, ona neden Brezilyalı diyorlar acaba?"

"Bunu ne siz ne de ben biliyoruz hocam. Siz en iyisi kendinize onu neden götürdüklerini sorun."

Doktor Orduz kırklarına yaklaşmış olmalı, iyi yaşlardır bunlar. Yaklaşık altı yıldır hastaneyi idare ediyor. Henüz bekâr; iki hemşiresi ve taşra görevini onun emri altında yapan çok genç bir kadın doktorunun olması boşuna değil. Cerrah olarak bu civarlarda büyük bir üne sahip. Bir keresinde selvanın tam ortasında, gece vakti, tek başına, anestezi ve alet edevat olmadan, bir yerliyi kalbinden başarıyla ameliyat etmişti. Şanslı bir adamdı: Gerillanın onu götürmeye geldiği iki seferde de San Jose dışında, El Palo'da bulunuyordu; paramiliterler aramaya geldiğindeyse pazaryerinin bir köşesinde, boylu boyunca bir mısır çuvalının içine girerek saklanmayı başarmıştı. Doktor Orduz'u fidye için değil iyi yaptığı işte, yani büyük bir cerrah olarak kullanmak için kaçırmak istedikleri söyleniyordu. San Jose'deki deneyiminin meslek hayatında belirleyici olduğunu söylüyor. "İlk başlarda kanlı şiddet beni korkutuyordu," diye anlatıyor sürekli olarak, "ama artık alıştım." Doktor Orduz, Chepe'den bile daha çok gülüyor. Buralı olmamasına rağmen diğer doktorlar gibi çekip gitmek istemedi.

Sesini alçaltarak bir fısıltıya dönüştürüyor:

"Bildiğim kadarıyla," diyor, "Brezilyalı kendisini rahat bıraksınlar diye hem paramiliterlere hem de gerillaya gizlice gayet iyi haraç ödüyordu, o halde bu ne demek oluyor? Onu neden götürdüler? Hadi gel de işin içinden çık. Çok temkinli biriydi ve her şeyini satıp buradan gitmek üzereydi. Ama yetişemedi. Çiftliğindeki bütün sığırların kafalarının kesildiğini duydum. Birilerine rahatsızlık vermiş olmalı ama kimlere."

Kızın biralarımızı getirdiği sırada kollarını iki yana açıyor.

"Doktor," diye bağırıyor Chepe kendi masasından. Suratı kızarmış, endişeli karısı yüzünü tavana doğru çeviriyor. Orduz gri gözlerini onlara yöneltiyor. "Nihayet karar verdik," diye devam ediyor Chepe, "erkek mi kız mı olacağını öğrenmek istiyoruz."

"Hemen bakalım," diye cevap veriyor Orduz ama sandalyesinden kalkmıyor. Onu sadece geriye doğru itiyor ve gözlüklerini çıkarıyor. "Hadi Carmenza, göster bana karnını. Oradan, şöyle profilden."

Kadın içini çekiyor, ardından sandalyesini geri itiyor ve bluzunu uysal bir biçimde göğüslerinin başlangıç noktasına kadar kaldırıyor. Gün ışığında daha da büyük görünen yedi ya da sekiz aylık beyaz bir karın ortaya çıkıyor. Doktor onu titizlikle inceliyor.

"Biraz daha profile dönün," diyor ve gözlerini kısıyor.

"Böyle mi?" Kadın bir tarafa doğru dönüyor. Göğüs uçları büyük ve koyu renkli, dolmuş göğüsleriyse çok daha büyük.

"Kız," diyor doktor ve gözlüklerini yeniden takıyor. Biralarımızı getiren kızın ağzından önce bir şaşkınlık nidası, ardından da bir kahkaha yükseliyor ve dükkânın içine koşuyor. Chepe'nin karısı bluzunu indiriyor. Kadın birden ciddileşiyor:

"O halde adı Angelica olacak," diyor.

"Tamam," deyip gülüyor Chepe ve ellerini önce şaplatıp ardından ovuşturarak tabağına eğiliyor.

Sokaktan bir grup asker geçiyor. İçlerinden biri masanın önünde duruyor ve tahta çitin diğer tarafından öfkeyle içki içemeyeceğimizi; çünkü alkol yasağı bulunduğunu söylüyor.

"Bize kalsa içeriz de," diyor doktor, "izin vermiyorlar. Sakin olun asker, alt tarafı bir bira, ben Yüzbaşı Berrío'yla konuştum. Ben Doktor Orduz'um, beni tanımadınız mı?"

Asker bir şey söylemiyor ve yürüyüş düzeninde oldukça yavaş –pekâlâ ölüme gidebileceği bilinen bir yavaşlıkla– ilerleyen, henüz köyden çıkmamış diğer delikanlıların oluşturduğu yeşil lekenin içinde uzaklaşıyor. İleriye doğru koşmak için Yüzbaşı Berrío'nun arkalarından bağırması gerekecek. Ama Berrío ortalıkta görünmüyor. Gönüllü olarak ölüme koşan savaşçılardan çok az sayıda var ve onlar çok farklılar. Sanırım artık onlardan kalmamıştır; sadece tarihte varlar. "Şurası kesin ki o lanet olası pislikler bugün beni öldürecek," dedi bir gün bana o delikanlılardan biri. Kapımın önünde durmuş ve benden su istemişti. Bir saldırıyı karşılamaya gidiyorlardı. Korku yüzünden ayakları geri geri gidiyordu ve suratı yeşile dönmüştü: Bu çok normal çünkü henüz çok gençti. *Öleceğim*, dedi ve onu öldürdüler, cesedini getirdiklerinde kaskatı suratını gördüm; üstelik sadece onunkini değil, birçoğunun cesedini getirmişlerdi.

Bu gençler şimdi nereye gidiyorlar? Hiç tanımadıkları bir yabancıyı kurtarmaya çalışacaklar. Bu durumda köy bir süreliğine askersiz kalacak. Doktor karşımda konuşmayı sürdürürken ben sokağa bakmakla meşgulüm. Gidemedikleri için, ailelerinin bunu yapacak imkânı ol-

madığı ya da onları kimin yanına ve nasıl göndereceklerini bilmedikleri için köyde kalan genç kızlar, bence en güzelleri; çünkü onlar burada kalanlar, en sonuncuları. Onlardan bir grup, askerlerinkinin aksi istikamette koşarak uzaklaşıyor. Eteklerinin uçuştuğunu görüyorum, ürkmüş çığlıklarını ama bunların yanı sıra başka çığlıklarını ve askerlerle vedalaşmanın sebep olduğu heyecanı da işitiyorum.

"San Jose'de iki orduya karşı tek bir bölük asker," diyor doktor. Ve belki de kendisini dinlediğimden şüphe duyarak, hüzünlü bir biçimde bana bakakalıyor. Onu dinliyorum, şimdi, "Bu hamamböceğinden bile daha savunmasızız," diyor ve yerde gezinen devasa bir hamamböceğini bir topuk darbesiyle eziyor. "Belediye başkanı daha fazla asker istemekte haklı."

Ben hamamböceğinin kabartmalı küçük bir haritayı andıran lekesine bakmayı sürdürüyorum.

"Doğrusu," diyorum, "hamamböcekleri dünyanın sonuna kadar varlıklarını sürdürecekler."

"Eğer uzaylıysalar," diyor ve zorlama bir kahkaha patlatıyor. Ve bana bakmaya devam ediyor. Şu bir gerçek ki suratında kocaman ve kalıcı bir tebessüm var. Şimdi eliyle masaya vuruyor, "Belediye başkanını radyoda dinlemediniz mi? Aynı zamanda televizyonda da verdiler ve orada doğruyu söyledi, San José'nin savunmasından sadece bir bölük deniz piyadesiyle bir karakolun sorumlu olduğunu ve bunun aslında hiçbir savunma sağlamadığını, kaderlerinin haydutların eline teslim edildiğini söyledi; dedi ki, eğer savunma bakanı buraya kadar gelebilirse gelsin ve durumu kendi gözleriyle görsün. Bunu demek için taşaklı olmak gerekir; böyle konuştuğu için onu görevden uzaklaştırabilirler."

Tatlı Geraldina bundan sonra ne yapacaktı acaba? Otilia muhtemelen onun yanında olmalıydı. Tam o sırada

sıcak bir sıvının bacağımı ıslattığını hissediyorum. Benim sorunum zaman zaman tuvalete gitmeyi unutmam. Bunu Üstat Claudino'ya anlatmalıydım. Ama durum böyle işte: Üstüme başıma bakıyorum: Bacaklarımın arasında pantolonum hafifçe ıslanmış ama bu korkudan olmadı, Ismael, yoksa korkudan mı? Sebep sakın o yaylım ateşi ve sıçrayan gölge olmasın. Hayır, hayır. Sadece yaşlılık.

"Beni duyuyor musunuz, hocam?"

"Dizim ağrıyor," diye yalan söylüyorum.

"Pazartesi günü hastaneye gelin ona bir bakalım. Şimdi başka şeylerle uğraşıyorum, hangi diz? Sol mu? Tamam, hangi bacaktan topalladığınızı şimdiden biliyoruz."

Onunla vedalaşıyorum. Geraldina'yı görmek, onu dinlemek, ne halde olduğunu öğrenmek istiyorum. Doktor da ayağa kalkıyor. "Ben de sizinle aynı tarafa gidiyorum," diyor hınzırca, "komşunuza uğrayacağım. İki saat önce ona bir sakinleştirici verdim. Sinir krizi geçiriyordu. Bakalım uyuyabilmiş mi?" Ve bir kez daha elinin ayasıyla omuzlarımı, sırtımı sıvazlıyor. Bu sıcak havada, sıcak ellerinin, iki hassas ve yumuşak cerrah elinin, onca ölüme alışmış ateş gibi yanan parmaklarının gömleğimdeki teri tenime yapıştıran teması çok rahatsız edici. "Bana dokunmayın," diyorum, "bugün bana lütfen dokunmayın." Doktor bir kahkaha daha atıyor ve benim yanımda yürümeye başlıyor:

"Sizi anlıyorum, hocam. Sırf erken kalktığı için tutuklanmak elbette ki her insanın keyfini kaçırır, öyle değil mi?"

Börekçi hâlâ o aynı uzak köşede işini yapmakta ısrar ediyor: Muhatabı olmayan ama bir yakarışı andıran çok güçlü bağırışını duyuyoruz: *Oyeeee!*[1] Yıllardan beri hep yaptığı gibi, hiç müşterinin olmadığı –bundan sonra da hiç olamayacağı– yerlerde müşteri arıyor. Benzinle çalışan ve üzerine konan tavanın altından etrafa mavi alevler saçan küçük seyyar ocağıyla birlikte San Jose'ye gelen delikanlı değil artık. Şu anda otuzlarında olmalı: kafası dazlak ve bir gözü kayık; dar alnına doğru derin bir yara izi uzanıyor; küçücük kulakları gerçekdışı gibi. Kimse adını bilmiyor, herkes ona, "*Oye!*" diye sesleniyor. San José'ye geldiğinde kimseyi tanımıyordu, yağın kızdığı devasa cızırtılı bir kutuyu andıran ocağının arkasına geçip kollarını kavuşturdu ve kendisinin hazırladığı puf böreklerini orada satmaya başladı. Bugün aynı puf böreklerini aynı yerde satmaya devam ediyor ve her önüne gelene hikâyesini anlatıyor; herkese aynı şekilde anlattığı bu hikâye o kadar korkunç ki, bir daha kimsenin içinden oraya gidip börek yemek gelmiyor: Madenî süzgeci gösteriyor, kararmış yağla dolu tavayı işaret ediyor, süzgeci yağın içine daldırıyor ve sonra yukarı kaldırarak gösteriyor: Bu ısıda

1. (İsp.) Baksana! (Ç.N.)

yassı süzgecin kenarının bir kelleyi tereyağı dilimler gibi hiç zorlanmadan uçurabileceğini söylüyor ve zamanında Bogota'daki bir börek hırsızına bunu yapmak zorunda kaldığını ekliyor, "Herif beni soymaya kalkmıştı ve benim yaptığım tamamen meşru müdafaaydı." Ve bunu söylerken süzgeci hafifçe sallıyor, insanın kafasının üzerinde sallanan bir kılıç ve var gücüyle, kulakları sağır edercesine, etrafa bağırıyor: *Oyeeee!*

Onun böreklerinden bir daha yemedim, herhalde doktor da yememiştir. Galiba ikimiz de aynı şeyi düşünüyorduk.

"O rüyalarında bir katil," dedi bana Orduz, bakışlarını belli bir tiksintiyle börekçiden ayırarak. Boş, tozlu yolda yürümeyi sürdürüyoruz.

"Ya da bir korkak," diyorum. "Kim bilebilir ki?"

"Bugüne kadar tanıdığım en tuhaf adam, görüyorum ki böreklerini satıyor, o halde parası var ama burada geçirdiğim yıllar boyunca yanında bir kez olsun bir kadını, hatta bir köpeği bile görmedim. Onu daima Chepe'nin yerinde, kapıya yaslanmış ve sinemadakinden daha içine kapanık bir halde televizyon haberlerini seyrederken buluyorum; iki yıl önce, kilisesi daha yeni havaya uçurulmuş bu huzurlu köyün sokaklarında çekim yaptıklarında, etrafımız ölülerle çevrili bir halde ilk kez televizyon haberlerine çıktığımızı görmek bize nasip olduğunda ve onu bir saniyeliğine arka planda gösterdiklerinde durduğu köşeden kendini tanıdı ve bize kendini işaret ederek, '*Oyeeee!*' diye öyle bir bağırdı ki az daha bütün camlar, kulak zarları ve kalpler paramparça olacaktı. Chepe'nin haykırışını duyunca beti benzi attı, 'Git kendi köşende bağır!'Bunun üzerine o daha da şiddeti bağırdı: 'Ne yani, insanların bağırmaya hakkı yok mu?' Ve mekândan çıkıp gitti. Bana kilisenin arkasındaki arsada uyuduğunu söylediler."

Uzaklardan gelen ve San Jose'de artık hepimizin alıştığımız *Oyeeee* haykırışı sanki onun sözlerine bir cevap

oluyor. Afallamış bir suratla bana doğru dönen doktorun benim düşüncemi öğrenmek istermiş gibi bir hali var. Hiçbir şey söylemedim; çünkü Brezilyalı'nın evine çok az bir mesafe kalmıştı ve artık sohbet etmek istemiyordum. Kapının önünde Yüzbaşı Berrío'nun cipinin park etmiş olduğunu görüyoruz. "Berrío, Brezilyalı'yı aramaya henüz çıkmamış," diyor Orduz durumla orantısız bir şaşkınlıkla. Ve açık duran geniş demir parmaklıklı kapıya ulaştığımız sırada, beyazlar içinde gayet şık görünen Maurico Rey de dışarı çıkıyor. "Görünüşe bakılırsa, yeni merhum için taziyelerini sunmak bu köyde kalan son erkeklerin hoşuna gidiyor," diyor Orduz son anda bana. Mauricio Rey'le aralarının iyi olmadığını, hatta çok bozuk olduğunu biliyorum. Ve hâlâ cüretkâr doktorun konuşmalarını duyuyorum, "Kime sorsan Rey'in şu anda sarhoş olmadığını söyler. Şuna baksanıza nasıl da dümdüz yürüyor. Bu işi gerçekten iyi beceriyor."

"Doktorların yanında dolaşmak insanı hasta ediyor, değil mi, hocam? En azından grip oluyorsun." Mauricio bana bunu söyleyince doktor ölçülü bir kahkaha atıyor: Geraldina'nın evinin önünde sohbet etmemiz boşuna değil.

Sanki birbirimize bir şey soracakmışız gibi bakışıyoruz.

"Berrío hâlâ bilgi topluyor," diyor Rey. "Bana sorarsanız onların peşine düşmekten korkuyor."

"Her zaman olduğu gibi," diye cevap veriyor doktor.

"Hadi içeri girin, beyler," diyor Rey coşkulu bir biçimde, "ve Geraldina'ya eşlik edin, zira sadece Brezilyalı'yı değil, çocukları da götürmüşler."

"Çocuklar mı?" diye soruyorum.

"Çocuklar," diyor Rey ve bize yol veriyor.

İlk kez olarak Geraldina'yı değil çocukları düşünüyorum. Onların bahçede koşturduklarını görüyorum, sesle-

rini duyuyorum. Buna inanamıyorum. Eve önce Doktor Orduz giriyor. Tam onun peşinden gidecekken Rey beni kolumdan tutup bir kenara çekiyor. Gerçekten sarhoş; bunu nefesinden ve beyaz kıyafetiyle tezat oluşturan kızarmış gözlerinden anlıyorum. Tıraş olmuş ve ne kadar çok sarhoşsa o kadar genç görünüyor, alkolün bozulmayı durdurduğunu söylüyorlar, öte yandan bir süredir satranç oynamayı bıraktı; çünkü iki oyun arasında uyuyakalıyordu. Şimdi bir an için sendelediğini görüyorum ama hemen toparlıyor. "Bir kadeh içkiye ne dersin?" deyip gülüyor. "Bu uygun bir zaman değil," diyorum, bunun üzerine, tamamen dalgın bir halde alkol kokan nefesini suratıma yaklaştırıyor ve gözlerini boş sokakta gezdirerek ve kendi kendinden büyülenmiş bir şekilde bana şöyle diyor, "Dikkatli olun, hocam, dünya ayık kafalı insanlarla dolu." Elimi güçlü bir şekilde sıkıyor ve uzaklaşıyor.

"Nereye gidiyorsun, Mauricio?" diye soruyorum. "Biraz uzansan hiç fena olmaz. Bugün, buralarda eğlence düzenlemek için uygun bir gün değil."

"Eğlence mi? Sadece bir göz atmak ve ne olup bittiğini öğrenmek için köy meydanına gidiyorum."

Yüzbaşının iki asker eşliğinde evden çıkışı konuşmamızı bölüyor. Üçü birden cipe atlıyorlar. Berrío kocaman pembe kafasıyla bizi selamlıyor ve tek kelime etmeden yanımızdan geçip gidiyor.

"Ben size demedim mi?" diye Mauricio Rey uzaklardan bana bağırıyor.

Brezilyalı'nın evinin küçük salonuna daha önce hiç girmemiştim. Serin ve huzurlu bir yer, her taraf çiçek dolu, hasır sandalyeler ve bir sürü yastık var – eşikte durmuş, konuşmaları dinlerken ama daha önemlisi Geraldina'nın evinin samimi havasını, onun kokusunu, evin kendi kokusunu içime çekerken, burasının insanı uyumaya

davet eden bir ortam olduğunu düşünüyorum. Doktorun konuşmalarını duyuyorum, ardından da bir hıçkırığı, birçok kadın sesini ve uzaktan gelen bir öksürüğü. Öncelikle Otilia'nın salonda olmadığını fark ediyorum. İçeri girip komşuları selamlıyorum. Birkaç aydır okulun müdürlüğünü yapan Lesmes Hoca yanıma yaklaşıyor ve benim de eskiden öğretmenlik yaptığımı ve okulun sorumluluğunu üstlenmiş olduğumu bilmenin güveniyle, sanki onun mülkiyetindeymişim gibi beni bir kenara çekiyor. "Maalesef,"diye söze girerken Geraldina'ya selam vermemi engellediğinin farkında değil. "San José'ye hiçbir şey yapmamaya geldim," diye fısıldıyor, "derse giren tek bir çocuk bile yok, bu yetmezmiş gibi bir de okulun tam önüne bir barikat kurdular; eğer bir çatışma yaşanırsa, bunun sonuçlarına ilk katlanan bizler olacağız."

"Müsaadenizle," diyorum ona ve Geraldina'ya yöneliyorum:

"Daha yeni haberim oldu," diye onu selamlıyorum. "Çok üzgünüm, Geraldina. Neye ihtiyacın olursa hep yanında olacağız."

"Teşekkürler, senyor," diyor. Ağlamaktan gözleri şişmiş, başka bir Geraldina'ya dönüşmüş ve tıpkı Hortensia Galindo gibi, tamamen siyah giyinmiş ama öylesine yuvarlak, öylesine parlak dizleri hâlâ karşımda duruyor (ne kadar çabalasam da düşünmeden edemiyorum) ve varlıklarını sürdürüyorlar. Oldukça kalkık duran çenesi, boynunu görünmez birine ya da bir şeye –katil bir surata, öldürücü bir silaha– uzatıyormuş gibi görünmesine neden oluyor. Korkunç haldeki yüzü buruşuyor, gözbebekleri ateşten parlıyor, ellerini bağlayıp çözüyor.

"Senyor," diyor bana, "Otilia sizi soruyordu. Çok endişeli görünüyordu."

"Şimdi gidip onu bulacağım."

Ama yerimden kımıldamıyorum ve o da bana bakmayı sürdürüyor:

"Duydunuz mu, hocam," derken hıçkırığına engel olamıyor, "çocuğumu, çocuklarımı götürdüler. Tanrı bunu asla affetmeyecektir." Doktor Orduz onun nabzına bakıyor, her zamanki cümleyi, sakinleşmesini, güçlü ve sakin bir Geraldina'nın hepimize daha çok faydası olacağını söylüyor.

"Siz bütün bunların ne demek olduğunu biliyor musunuz?" diye zamansız bir sertlikle, isyan edercesine ona soruyor.

"Biliyorum, bunu hepimiz biliyoruz," diye cevap veriyor doktor, nabız ölçere bakarak. Biz oradakiler hemen aramızda bakışıyoruz: Söz konusu duygunun ne olduğunu gerçekte bilmediğimizin farkındayız ama bilmemekte bir suçumuz olmadığını da biliyoruz –evet, en azından bunu biliyoruz– ve bunu o sırada kendiliğimizden anlamış olmaktan hiç utanç duymuyoruz.

Geraldina tekrar bana bakıyor:

"Gece yarısı başka adamlarla birlikte eve geldi ve çocukları götürdü, hocam, işte bu kadar basit. Tıpkı bir ölü gibi bana tek kelime etmeden, çocukları sessizce götürdü. Diğer adamların namluları ona çevriliydi; muhtemelen konuşmasına müsaade etmemişlerdir, değil mi? İşte bu yüzden bana tek kelime dahi edemedi. Sırf ödlekliğinden ötürü benimle konuşamadığına inanmak istemiyorum. Çocukları bizzat ellerinden tutup götürdü. Acının katmerlenmesi için çocukların şu sorusunu hatırlamak yetiyor: 'Bizi nereye götürüyorlar, bizi neden uyandırdılar?' 'Hadi gidiyoruz,' diyordu onlara, 'sadece bir gezinti.' Onlara böyle söylüyordu, banaysa, sanki oğlumun anası ben değilmişim gibi, tek kelime dahi etmiyordu. Fidyeyi hazırlamakla meşgul olmam gerektiğini söyleyerek beni burada bırakıp gittiler. Bana haber vereceklerini söylediler ve bunu bana gülerek söyleme cüretini gösterdiler. Onları götürdüler, hocam, kim bilir ne kadarlığına,

Tanrım, buralardan gitmeye hazırlanıyorduk ve sadece bu köyden değil, bu lanet olası ülkeden de."

Doktor ona bir sakinleştirici veriyor, birisi oradan bir bardak su uzatıyor. Geraldina hapı ve suyu görmezden geliyor. Uykusuz gözleri bana bakıyor ama beni görmüyorlar.

"Ondan sonra bir daha kımıldayamadım," diyor. "Gün ağarana kadar hareketsiz kaldım. Sizin evden çıkışınızı, kapınızın sesini işittim ama size seslenecek halim yoktu. Yürüyebildiğimde hava çoktan aydınlanmıştı ve bu, oğlum olmadan hayatımda geçirdiğim ilk gündü. İşte o anda toprak yarılsın da beni yutsun istedim, beni anlıyor musunuz?"

Doktor bir kez daha ona hapla suyu uzatıyor ve Geraldina bana bakmayı bırakmadan doktorun dediğini yapıyor. Daha sonra kapıya doğru yürüyorum ve Geraldina beni görmeden bana bakmaya devam ediyor.

Otilia'yı evde bulamıyorum. Evin bahçesindeyim ve burada her şey aynı, sanki hiçbir şey olmamış gibi ama gerçekte bir sürü şey oldu: Duvara dayalı duran merdiveni görüyorum; portakal rengi, göz alıcı balıklar süs havuzunun içinde yüzüyor; güneşin altında tembellik yapan kedilerden biri beni seyrediyor ve gözleri bana Geraldina'nınkileri hatırlatıyor, gece gündüz siyah giyinen Geraldina'nınkileri.

"Hocam," diye evin açık bıraktığım kapısından biri bana sesleniyor.

Sultana yanında kızıyla birlikte beni kapının eşiğinde bekliyor; bu, hasta Mauricio Rey'e göz kulak olan kız. Sanki Rey onu bana göndermiş gibi. Ama söz konusu olanın Mauricio Rey değil benim karım olduğunu öğreniyorum: Kızının bahçe işlerinde bize haftada bir yardım etmesi için Sultana'yla anlaşmış.

"Karınızla köşede karşılaştık," diyor bana Sultana. Sizi aramaya kiliseye gideceğini söyledi. Gidip onu bulmanız gerekecek, zira bugün sokaklarda dolaşacak bir gün değil."

Sultana'yı dinliyorum ama gözüm sadece kızını görüyor: Şimdi ne saçları dünkü gibi dağınık ne de yüzünde o bakış var; karşımdaki sabırsız ya da çalışmak zorunda kalmaktan sıkılmış bir kız çocuğu.

"Burada fazla iş yok," diye onu cesaretlendiriyorum. "Sadece şu portakalları toplasan yeter, sonra evine gidersin."

Otilia baştan çıkmama bizzat vesile oluyor ve bunun farkında değil. Kızın üzerinde tek parça bir elbise var ve yalınayak dolaşıyor ama artık ışık saçmıyor, koridorda sıçrayarak yürüyor, mutfağın kapısından içeri bakıyor, çekingen bir şekilde iki odayı, salonu inceliyor, küçük bir kuş gibi savunmasız ve kırılgan bir şekilde oradan oraya gidiyor. Annesine benzemiyor: Sultana yapılı, iri kemikli, güçlü kuvvetli bir kadın; ateş kırmızısı renkte beyzbol şapkası kafasından hiç eksik olmuyor; kocaman göbeği gücünü olumsuz etkilemiyor: Kiliseyi, karakolu, belediye binasını tek başına temizliyor, çamaşır yıkıyor, ütü yapıyor, bununla yaşıyor ve kızının da bununla yaşamasını istiyor.

"Anlıyor musun, Cristina?" diye soruyor. "Haftada bir gün buraya geleceksin, evi kolayca bulursun."

Hâlâ bahçedeler. Bu kızın gelip geçişini görmenin, bu kızı sürekli takip etmenin, adımlarının her birinden yayılan yabani, ham ama keskin kokulu kaderi algılamanın şaşkınlığı, şoku bu dünyada en değer verdiğin şeyi sana unutturuyor, Ismael. Onunla konuşacağım, er ya da geç onu gülmek zorunda bırakacağım, ona bir hikâye anlatacağım ve o merdivene tırmandığında, ben hiç kuşkusuz onun etrafında çiçek topluyor olacağım.

"Bahçenizi daha önce görmemiştim," diyor bana Sultana. "Balıklarınız var, çiçekleri seviyorsunuz, hocam. Siz mi yoksa karınız mı onlara daha meraklısınız?"

"İkimiz de."

"Gitmem gerekiyor," diye gökyüzüne doğru birden bir çığlık atıyor ve kızına el sallayarak hoşça kal, diyor. "Seni almaya geleceğim, buradan ayrılma." Ve elimi bir erkek kuvvetiyle sıkıp evden çıkıyor.

Cristina portakal ağaçlarının dalları arasından süzülen güneş huzmesinin ortasında bana bakakalıyor. Gözlerini kırpıştırıyor. Aydınlık elini ondan daha da aydınlık görünen yüzünde gezdiriyor, acaba beni hatırlıyor mu?

"Çok susadım," diyor.

"Mutfağa git. Kendine bir limonata hazırla, orada buz var."

"Buz." Sanki doğaüstü bir sözcüğü telaffuz ediyormuşçasına koşarak önümden geçiyor ve beni havasının karışımına gömülmüş bir halde bırakıyor, sendeliyor muyum ne? Kendimi güneşin sınırındaki sallanan koltuğa bırakıyor ve orada öylece kalıp mutfaktan gelen uzak gürültüyü, açılan kapanan buzdolabı kapısını, bardaklara çarpan buzu, limonların suyunu sıkarken zorlanan Cristina'nın harcadığı gücü dinliyorum. Sonra hiçbir şey duyulmuyor, ne kadar zaman geçti? Dizlerime, ayakkabılarıma bakmaktan sıkılıyorum, kafamı kaldırıyorum, silik bir kuş ağaçların arasından sessizce uçarak geçiyor. Sanki gece olmuş ve dünya uykuya dalmışçasına bahçede giderek artan, keskinleşen, sinsileşen akşam sessizliği bu. Ortam bir anda nefes alınamaz hale dönüşüyor; hava kararınca yağmur yağabilir; ağır bir endişe her şeyi –sadece insanın ruh halini değil, bitkileri, eşikte etrafı seyreden kedileri, hareketsiz balıkları da– ele geçiriyor; insan evinin içinde olmasına rağmen sanki aslında orada değilmiş, sokağın tam ortasında, bedenini ve ruhunu koruyacak bir duvardan yoksun, savunmasız bir şekilde tüm silahların

görüş açısındaymış gibi hissediyor, bana neler oluyor böyle? Yoksa ölecek miyim?

Kız kendisininkini bir an önce içmeye hevesli bir halde elinde limonata bardaklarıyla döndüğünde onu artık tanıyamıyorum; bana bakan, benimle konuşan bu kız da kim? Böylesine beklenmedik, bir kova soğuk suyla ıslanmış olmaktan daha kötü bir unutkanlığı hayatımda hiç yaşamamıştım. Bütün bu süre boyunca sanki bir sis perdesi güneşin üzerini kapatıp her şeyi karanlığa gömmüş gibiydi: İşte bu yüzden, savaşın çok büyük olasılıkla tekrar geleceği bu huzurlu sokaklarda Otilia'nın şu anda tek başına dolaşıyor olmasından ötürü birden büyük bir korkuya kapılıyorum. "Savaş geri gelecekse buyursun gelsin," diyorum, haykırıyorum kendi kendime, "ama benim Otilia'm orada yokken, ben orada yokken.

Yüreğim paramparça," diyorum yüksek sesle ve evden çıkmaya hazırlanıyorum.

"Limonata içmeyecek misiniz?"

"Benimkini de sen iç," diyorum kim olduğunu nihayet hatırladığım kıza ve dalgın bir halde soruyorum, "Sultana bana Otilia'nın ne tarafa doğru gittiğini söylemişti?"

Bana şaşkın bir ifadeyle anlamadan bakıyor. Ama en sonunda cevap veriyor:

"Kiliseye."

Neden benim kilisede olabileceğimi düşünüyorsun, Otilia? Yıllardır pederi ziyaret etmiyorum.

Sokakta yürürken kendimi pamuk yumaklarının arasında ilerliyormuş gibi hissediyorum, kollarım ve bacaklarım ritimsiz bir biçimde sallanıyor ve bu bomboş, endişe verici sokaklar bana kötü bir kâbus gibi görünüyor; fiziksel bir karanlık hava peşimden süzülerek o sokakların her birinde beni izliyor, oysaki güneş bahçedekinden çok daha güçlü, şapkamı neden almadım ki? Daha yakın zamana kadar hafızamla övünürken bugünlerde kendimi unutacak, kendimi hiç dolaşmaya çıkarmadan evin bir

köşesinde tıkılı bırakacak noktaya gelmiş olduğumu düşünmek çok acı, köyün sakinleri buradan giderek en iyisini yapıyorlar –diyorum ve bunu tekrarlıyorum– her geçen gün köyde daha az insan var ve onlara hak veriyorum, burada her şey yaşanabilir ve ne olursa olsun savaş sürecek, çığlıklar yankılanacak, silahlar patlayacak, bunları söylemeyi ancak yolda yüksek sesle konuşarak yürüdüğümü fark edince bırakıyorum, peki kiminle konuşuyordum, kiminle?

Sadece köy meydanında, sanki pazar günüymüş gibi toplanmış birbirinden bağımsız gruplar var; aralarındaki konuşmalar ve arada sırada da bir ıslık sesi duyuluyor. Kilisenin ana girişinin hemen ilerisindeki papaz evinin kapısına doğru yöneliyorum ama kapıyı çalmadan önce geri dönüyorum: Meydandaki sakin görünümlü, alışıldık, aynı dağınık gruplar kısa bir süreliğine dönüp beni seyrediyorlar: Onlara dikkatlice bakınca sanki hepsi o sisin, bahçemde gördüğüm aynı sis halesinin içinde kaybolacaklarmış gibi geliyor, yoksa ben ölecek miyim? Sisle tıpatıp aynı bir sessizlik yüzlerimizi dört bir yandan sarıyor. Silah seslerinin buradan duyulabilmesi ya da mermilerin bizzat kulaklarımıza kadar ulaşıp onları sıyırması mümkün. Bu durumda hemen kaçacaksın. Kapıyı telaşla çalıyorum. Senyora Blanca açıyor ve toz içindeki sinirli suratını kapının aralığından uzatıyor. Senyora Blanca, Peder Albornoz'un zangocu, onun sağ kolu, ayinlerde parayı o topluyor ve her ziyaretimde şahit olduğum üzere, Peder Albornoz ayaklarını bir kova tuzlu suya daldırmış halde dinlenirken, toplanan parayı muhtemelen o sayıyor.

"Karınız daha biraz önce gitti," diyor bana. "Buraya gelip sizi sordu."

"Otilia'yla kedi fare oyunu oynuyoruz," diyorum ona. Tam onunla vedalaşacakken sözümü kesiyor:

"Peder sizi görmek istiyor." Ve kapıyı ardına kadar açıyor.

Üzerinde siyah kıyafeti, ayağında siyah kolej ayakkabıları, kartal gagası profili ve elinde İncil'le dip taraftaki pederi fark ediyorum: Beyaz saçlı kafasının arkasında dalından sarkan çerimoyalar, limon ağaçları, kocaman açelya ve sardunya saksılarıyla bezenmiş serinletici bahçe görünüyor.

"Peder Albornoz, karımı arıyorum."

"Girin, girin hocam, birer kahve içelim."

Sekiz yaşından itibaren o da benim öğrencilerimden biri oldu. O zamanlar ben de bir çocuktum: Öğretmen olarak San José'ye geri döndüğümde sadece yirmi iki yaşındaydım ve hayatımda ilk kez ders vermeye başladım. Niyetim minnet borcumu ödemek için köyümde en fazla üç yıl kalıp gitmekti, nereye? Bunu hiçbir zaman bilemedim, her halükârda hiçbir yere gitmedim ve neredeyse toprağa gömülene kadar burada devam ettim. Bunun bir benzerini de Horacio Albornoz yaşadı: Buradan gitti ve bir papaz olarak geri döndü. İlk günden itibaren bana merhaba demek için benim yanıma uğradı. Ona ve sınıf arkadaşlarına ezberlettiğim Pombo'nun şiirini hâlâ hatırlıyordu: *Ve bu muhteşem haltyı, ey Toprak kim verdi sana, ya onca ağaçla serin gölgeyi, ve diyor ki toprak: Tanrı.* "Papaz olmaya muhtemel o zaman karar verdim," dedi bana ilk seferinde gülerek. Ve birbirimizi her hafta ziyaret etmeye başladık: Evimde ya da kilisedeki papaz evimizde kahvemizi içiyor, gazete haberlerini ve papanın son açıklamalarını yorumluyor ve bazen de, insanın hayatta bir dostu olduğuna inanmasını sağlayan o tuhaf ruh haline ulaştığımızda, birbirimize kimi sırlarımızı açıyorduk.

Albornoz papaz olarak geri döneli henüz birkaç ay olmuştu ki, bir kadın kucağında bir kız çocuğuyla San

Jose'ye geldi; ikisinden başka yolcusu olmayan tozlu otobüsten indikten sonra yardım ve iş istemek için doğrudan kiliseye gitti. O güne dek gönüllü olarak temizliğini ve mutfak işlerini yapmaya, yatağını toplamaya, kıyafetlerini ve diğer ıvır zıvırını düzenlemeye hazır birçok kadının zaman zaman yaptıkları teklifleri geri çevirmiş olan Peder Albornoz yabancı kadını kiliseye hemen kabul etti. Bu kadın zaman içinde zangoçluğa terfi eden Senyora Blanca'dan başkası değil. Kızı yıllar önce buralardan giden onca genç kızdan biri; sessizce sevimli, görünmez zannedilecek denli hassas Senyora Blanca tam da adı gibi[1] beyaz bir gölge olmayı sürdürüyor.

Yıllar önce, kahve yerine Neiva piskoposunun ona hediye ettiği üç şişe İspanyol şarabını içtiğimiz bir öğleden sonrası, Peder Albornoz zangoçtan bizi yalnız bırakmasını istedi. Şaraba rağmen üzgün görünüyordu, gözleri nemli, ağzı çarpıktı: Hatta her an ağlayabileceğini düşündüm.

"Size söylemezsem kime söyleyeceğim ki?" dedi bana en sonunda.

"Bana," dedim.

"Ya da papaya," diye cevap verdi, "eğer buna gücüm yetseydi."

Bu tür bir giriş beni şaşırttı. Pederin suratından pişmanlık akıyordu. Başlamak için gereken gücü toplaması uzun bir dakika sürdü; en sonunda çocuksu imalarla ve şarabı ihmal etmeden, Senyora Blanca'nın ayrıca karısı olduğunu, kızın her ikisinin kızı olduğunu ve bu huzurlu köydeki her evli çiftin yaptığı gibi her gece aynı yatakta uyuduklarını bana sezdirdi. Kadın onun hemen arkasından kucağında kızla geldiği andan itibaren insafsız dedikoduların hiç eksik olmadığını çok iyi biliyorum ama

1. *Blanca* İspanyolcada "beyaz" sıfatının dişil halidir. (Ç.N.)

kimse bunu bir skandala dönüştürmedi, bunu kim niye yapsın ki? Ayrıca ne önemi var ki? dedim ona, bu birçok ülkedeki din adamlarınca benimsenen ikiyüzlülükten, iç karartıcı yaşamdan, hatta cinsel sapıklıktan, küçük yaştakilere tecavüzden çok daha sağlıklı, çok daha insani ve çok daha farklı bir davranış değil miydi? Her şey bir yana o, köyünün papazı olmayı sürdürmüyor muydu?

"Evet," diye cevap verdi bana, sanki bu daha önce hiç aklına gelmemiş gibi, büyülenmiş bir şekilde ve dikkat kesilmiş gözlerle. Ardından ekledi, "Bunun üstesinden gelmek kolay iş değil. Öncesinde ve sonrasında insan acı çekiyor."

Bir dakikalık yeni bir sessizliğin ardından kararını açıkladı:

"Asla terk etmeyeceğim şey," diye üstüne basa basa söyledi, "efendimizin eseri ve ülkenin karşı karşıya olduğu bu kederli ortamda üstlendiğim görevdir."

Ve böylece, ihtiyaç duyduğu arınmaya nihayet kavuşmuş görünüyordu. Onu rahatlatmaya yönelik daha başka şeyler de söylemek istedim, "Sizin bu konuda ilk olmadığınız kesin, birçok köyde sık rastlanan bir şey bu." Ama o başka şeylerden konuşmaya başladı: Şimdi bana sırrını açtığı için müthiş pişman görünüyor ve belki de bir an önce oradan gitmemi ve duyduklarımı unutmamı arzuluyordu. Ben de öyle yaptım, oradan hemen ayrıldım ve duyduklarımı hemen unuttum ama bana neredeyse boynuma sarılıp öpecekmiş denli müteşekkir görünen Senyora Blanca'nın o akşam beni kapıya kadar geçirirken ki mutluluğunu, yüzündeki kocaman sessiz tebessümü hiçbir zaman unutmayacağım.

Onları yıllar önce orada bıraktım, burada buluyorum.

Onları orada bıraktım çünkü Peder Albornoz bir daha kendisini ziyaret etmemi istemedi ve ziyaretime de gelmedi. Burada, zımparalı camı meydana bakan papaz evinde otururken, onları hiç değişmemiş ama daha yaşlı

buluyorum. İki yıl önceki saldırıdan sonra Peder Albornoz Bogota'ya gitti ve hükümetin dinamitlenen kilisenin yeniden inşasıyla ilgilenmesini sağladı: Kilisenin enkaz halinde kalmasına izin vermenin onu enkaz haline getirenler açısından –bunlar kim olursa olsun– bir zafer olacağını savundu; neticede aynı yerde çok daha güzel bir kilise, Tanrı ve peder için çok daha güzel bir ev yükseldi – diyecekti pederden farklı olarak hastanesi için yardım elde etmeyi başaramayan Doktor Orduz.

Eğer peder benimle Senyora Blanca'nın yanında konuşacaksa, Otilia'nın ona benim duvarımı ve merdivenimi, benim sırrımı itiraf etmiş olması mümkün değildir, diye düşünüyorum. Otilia: Sen benim yerime itirafta bulunamazsın. O halde benimle ne konuşacak? Tek kelime etmeden kahvelerimizi içiyoruz. Zımparalı camın ardında meydanın tüm lekesi, onu çevreleyen uzun meşe ağaçları ve etkileyici belediye binası seçilebiliyordu. Meydan bir tür eğimli dikdörtgen; biz, papaz evindekiler, üst taraftayız; aşağıda belediye binası var.

"Acaba bir kez daha olur mu?" diye peder bana soruyor. "Geçen seferki gibi gerilla meydana kadar gelir mi?"

"Sanmıyorum," diyorum. "Bu kez sanmıyorum."

Meydandan gelen bazı gürültüler duyuyoruz. Senyora Blanca hiç istifini bozmuyor; gökyüzündeymişçesine rahat, kahvesini içiyor.

"Size sadece beni tekrar ziyarete gelmenizi ve bunu bir an önce yapmanızı söylemek istiyordum, Ismael. Ne zaman isterseniz bir dost ya da bir tövbekâr gibi tekrar gelin; beni unutmayın, size ne oldu böyle? Eğer ben sizi ziyarete gelmiyorsam bunun sebebi, bu kederli köyün talihsizliği yüzünden bugün yaşananlar, dün yaşanmış olanlar ve yarın yaşanacak olanlardır. Artık dostluk kurmaya hakkımız yok. Uykuda bile mücadeleyi bırakmamak ve dua etmek gerekiyor. Ama kilisenin kapıları herkese açık, benim görevim sürüden ayrılan koyunu geri getirmek."

Zangocu büyülenmiş bir biçimde seyrediyor. Bana kalırsa, Otilia benim yerime günah çıkarmış gibi görünüyor.

"Herkes için zor günler," diye devam ediyor peder. "Güvensizlik yüreklere bile hükmediyor ve tüm günahlarımızı er ya da geç bağışlayacak olan Tanrı'ya inancımızı gözden geçirmemizin zamanı geldi."

Ayağa kalkıyorum.

"Kahve için teşekkürler, peder. Gidip Otilia'yı bulmalıyım. Siz herkesten daha iyi biliyorsunuz ki bugün onu köşe bucak arayacak bir gün değil."

"Telaşlı bir şekilde sizi sormak için buraya gelince biraz sohbet ettik. Bu bana görüşmeden geçirdiğimiz onca zamanı hatırlattı, Ismael. Kendinizi bir daha o kadar özletmeyin."

Kapıya kadar bana eşlik ediyor ama orada duruyoruz ve fısıldaşarak beklenmedik bir sohbete dalıyoruz: Hakkında yorum yapmadığımız (karşılıklı olarak ayağımız kesildiği için) o kadar çok olay oldu ki, bir dakikada bunların hepsinin üzerinden geçmeye kalkıyoruz ve böylece, sesimizi daha da alçaltarak, Peder Ortiz'i ve paramiliterlerin işkenceden geçirdikten sonra öldürdükleri, ikimizin de tanıdığı El Tablón'u hatırlıyoruz: Özgürlük teolojisini yaymakla suçlayıp testislerini yakmış, kulaklarını kesmiş ve kurşuna dizmişlerdi. "Bu durumda insan vaaz saatinde ne söyleyebilir ki?" diye iki yana açtığı elleri ve yuvasından fırlamış gözleriyle bana soruyor peder. "Sadece barış çağrısı yaptığımız için önüne gelen bizi canının istediği gibi suçlayabilir, Tanrım." Ve ardından, kısa bir gezinti yapmak karar veren biri gibi ve sanki bunu yapmak son anda aklına gelmiş gibi, benimle birlikte papaz evinden çıkıyor ve kadına kapıyı içeriden kilitleyip kendisini beklemesini söylüyor. "Sadece bir dakika sürecek," diyor korkusu yüzüne yansıyan kadına.

Papaz evinden aşağıya doğru yürümeye başlayınca etrafa sessizce göz atıyoruz, görecek daha ne kaldı ki? Meydanın ortasından bir grup adam selam vermek için ağır adımlarla bize doğru gelince peder duruyor; benimle sohbeti sürdürmek istiyordu ama cemaatin gelişi bunu engelleyecek; omuzlarını silkiyor, anlaşılmaz bir hareket yapıyor ve yanımda aşağı doğru yürümeye devam ediyor; adamları tek kelime etmeden, huzur verici bir tebessümle karşılıyor; onları aynı ilgiyle dinliyor; bazıları bu köyden, diğerleriyse dağlardan: Çatışmalar yaklaştığında dağlarda kalmak tavsiye edilen bir durum değil; çocuklarını çoktan arkadaşlarının evlerine sakladılar, bizi neyin beklediğini araştırmaya geliyorlar, belediye başkanı ve vekili belediye binasında değiller, belediye konseyinin bürolarında hiç kimse yok, nerede bunlar? Ne yapacağız? Bu ne kadar sürecek? Belirsizlik herkes için aynı; Peder Albornoz kollarını açarak aynı şeyi tekrarlıyor, o ne bilebilir ki? Onlara vaazlarındaki gibi konuşuyor ve insan kendini onun yerine koyunca belki de haklıdır diye düşünüyor: Yanlış anlaşılmaktan, neticede o ya da bu ordu tarafından suçlanmaktan, bir uyuşturucu baronunu rahatsız etmekten –bizzat etrafını saran cemaat mensupları arasında bir casus olabilir– duyduğu korku en sonun-

da onu her şeyin imanda buluştuğu bir kekeleme konserine dönüştürüyor, kardeşi kardeşe kırdıran bu savaş yeniden San Jose'ye ulaşmasın, akıl galip gelsin, diğer bir masum kurban Eusebio Almida serbest kalsın diye gökyüzüne umut dolu bir biçimde yakarmak, zira Monsenyör Rubiano bizi çok önceden adam kaçırmanın şeytani bir davranış olduğu konusunda uyarmıştı, Yaradan'a iman edelim –son olarak bizi yüreklendiriyor ve işaretparmağını yukarı kaldırıyor–: Karanlığın ardından aydınlık gelir, bu çok absürt bir durum zira söylediklerinden kimsenin bir şey anladığı yok ama hepsi dinliyor ve söylediklerini kabul ediyorlar çünkü peder bunları söylüyorsa boşuna değildir ve Kutsal Çocuk'un bu sabah ulusal dinî figür olarak kabul edildiğini, ülkemizin Çocuk İsa'yı taktis etmeyi sürdürdüğünü bize haber veriyor, dua edelim, diye üsteliyor ama gerçekte ne o dua ediyor ne de diğerleri dua ediyormuş gibi görünüyorlar.

Yaklaşanların arasında Mauricio Rey de var. Bana –bu kez değişiklik olsun diye– karımın beni aradığını söylüyor. "Bana sizi sordu," diyor, "ben de biraz önce sizi Brezilyalı'nın evinde gördüğümü söyledim. Oraya gitti."

Tam oradan ayrılacağım sırada, bizim bulunduğumuz yerin tam karşı köşesinden, aşağıya doğru çaprazından koşarak gelen ilk askerleri görüyorum; onları benim gibi diğerleri de görüyor ve endişe içinde susuyorlar: Bütün bakışlar o noktada buluşuyor. Askerler giderken olduğu gibi bir düzen içinde değiller, daha ziyade kovalanıyormuş gibi bir halleri var; her biri değişik noktalarda sipere yattıktan sonra daha yeni geldikleri köşeye doğru nişan alıyorlar. Şimdi etrafımda –aslında tanıdık olmalarına rağmen– birden yabancılaşan ve birbirlerine dehşetli bakışlarla bakan suratlar var, nedeni bilmeden birbirlerine sokuluyorlar, uzaklardan, insanların göğsünden yük-

seliyormuş gibi gelen çok hafif bir uğultu işitiliyor, derken biri oradan mırıldanıyor: *Kahretsin, geri döndüler.*

Askerler hareketsiz bir şekilde pür dikkat bekliyorlar; sayıları on üç-on beş olmalı; içlerinden hiçbiri, daha önceki seferlerde olduğu gibi, dönüp bize bakmadı ve herhangi bir tavsiyede bulunmadı; tam bu sırada makineli tüfek sesleri ve patlamalar duyuluyor ama bunlar henüz köyün dışından geliyor. Bir hayranlık mırıltısı, soğukluğu omurgaları yalayıp geçiyor –ve şimdi gürültü son şiddetinde işitiliyor–: Etrafımda tıpkı benim gibi ya da benden daha kötü bir şekilde titrediğini gördüğüm bu gölgeler beni bir sesler ve korkudan altüst olmuş yüzler burgacının içine çekiyor, zihnimde çakan bir kıvılcım esnasında, bir geyik gibi hızlı bir şekilde kilisesine kaçan Peder Albornoz'un siluetini görüyorum, aynı köşede bir ambulans beliriyor, her tarafı delik deşik ama bayağı süratli gidiyor ve hastane yönünde bir toz bulutunun içinde gözden kayboluyor, yukarı köşeden başka askerler meydana giriyorlar ve telaş içinde aşağıdakilerle bağrışıyorlar; silah sesleri, patlamalar yoğunlaşıyor, yakınlaşıyor ve henüz hiç kimse bütün bunların köyün hangi kesiminde yaşandığını kesin olarak bilmiyor, acaba ne tarafa koşmalı? Derken birden kesiliyorlar ve onların yerini nefes alışlardaki gibi bir sessizlik alıyor, savaşçılar siper alacak bir pozisyon arıyor, ya biz nerede saklanacağız? Tam bu sırada Yüzbaşı Berrío'nun cipi hoplaya zıplaya, gürültülü bir şekilde meydanın taşlarının arasından yukarı doğru çıkıyor: Berrío cipten aşağı atlıyor ve bizim gruba doğru bakıyor, herhalde evlerimize, üstü kapalı herhangi bir yere dönmemizi emredecek, beti benzi atık, darmadağın olmuş, ağzını açıyor ama hiç ses çıkmıyor, sanki havayı yutuyormuş gibi bir hali var, bu şekilde uzun saniyeler geçiyor, birden, "Gerillalar," diye haykırıyor ve eliyle bizi kapsayıcı bir hareket yapıyor, "siz gerillasınız." Ve bize doğru yaklaşmaya devam ediyor.

Öfkeden suratının şekli kaymıştı, yoksa ağlayacak mıydı? Bir anda, zembereği hınç tarafından boşaltılmışçasına, elini beline götürdü ve tabancasını çıkardı. Günler sonra gazeteden öğreneceğimize göre kurtarma teşebbüsü fıyaskoyla sonuçlanmış, adamlarından altısı yaralanmış, yeni antipersonel mayını döşenmiş bir yol, bir patika "önlerine çıkmıştı". Bütün bunlar yaptığını doğrular mı? Karakterini artık herkes öğrenmişti, adamları arkasından *Keçi Berrio* diyorlardı: Topluluğa nişan aldı ve bir el ateş etti; hemen yanımızda biri yere devrildi ama kimse onun kim olduğunu merak etmedi, silahını üzerimize şimdi başka bir açıdan doğrultan herif hepimizi hipnotize etmişti ve bu kez iki-üç kez ateş etti. İki-üç kişi düştü. Askerler tam zamanında Berrio'nun etrafını sarmışlardı; beriki silahını kılıfına soktu, arkasını döndü ve cipine atlayıp meydandan köyün içlerine doğru, ambulansın izlediği yoldan gitti. Peder Albornoz'un kaçmakta çok haklı olduğunu düşündüm. Patlayan bunca silah arasında neyin doğru neyin yanlış olduğunu birbirimize soracak ve teyit edecek vakit olmadı: Beş dakikadan daha kısa bir süre içinde ambulans meydana yeniden girdi ve hemen yanımızda durdu. Yaralıları bindirmeye başladılar ve bunların sonuncusunun Mauricio Rey olduğunu fark ettim, gözlerime inanamadım, bana her zamankinden daha sarhoş göründü, "Ölmeyeceğim," dedi bana, "onlara bu zevki yaşatmayacağım."

Şimdi hepimiz farklı yönlere doğru koşuyorduk ve aralarında benim de bulunduğum bazıları sanki hiç tanışmıyormuşuz gibi, kimseye akıl danışmadan gidiyor ve aynı yere geri geliyorlardı. İşte tam o sırada Otilia'yı hatırladım ve bulunduğum yerde hareketsiz kaldım. Etrafıma bakındım. Meydanın kıyısında, köyün tam kalbinde korkunç bir patlama duyuldu: Grimsi bir duman bulutu yükseldi ve ondan sonra artık kimseyi göremedim; toz

bulutunun ardından sadece, bir patisine basamayan ve acıyla inleyen bir köpek çıktı. Gözlerim yeniden insanları aradı: Kimse yoktu. Tek başınaydım. Yeni bir patlama ve meydanın diğer ucunda, okulun o taraflarda öncekinden çok daha büyük bir gümbürtü koptu. Bunun üzerine, içimde çok kötü bir hisle, Otilia'yı sadece orada, çatışmanın en faal noktasını teşkil eden yerde bulabileceğimi düşünerek okula doğru yürüdüm. Eğer Otilia'nın aklına beni kilisede aramak gelmişse, neden gidip okulda da aramasın ki?

"Nereye gidiyorsunuz, hocam?" diye bana seslendi Senyora Blanca aralanmış kapıdan. Sadece dehşet içindeki beyaz suratının yarısı görünüyordu. "Gelin buraya saklanın ama çabuk olun."

Kararsız bir şekilde papaz evine doğru yaklaştım. Hem uzaktan hem yakından gelen silah sesleri daha da şiddetleniyordu. Şimdi bir grup asker koşarak birkaç metre yakınımdan geçti. Askerlerden, herhalde geri geri koşan bir tanesiyle çarpıştım; beni sendeleten bu darbeyle az daha yere yuvarlanacaktım. Beyaz suratın yanına vardığımda sersem gibiydim.

"Otilia'yı bulmaya gidiyorum," dedim.

"Eminim ki çoktan eve gitmiş sizi bekliyordur. Böyle ortalıkta dolaşmayın, hocam. Hemen içeri girin yoksa kapıyı kapatıyorum. Nasıl ateş ettiklerini duyuyorsunuz."

"Ya Otilia okuldaysa?"

"İnatçı olmayın."

Bir kez daha hafızama teessüf ettim: Rey'in Otilia'ya benim Brezilyalı'nın evinde olduğumu söylediğini hatırladım. Bu yüzden, Senyora Blanca'nın azarlarını arkamdan işitmeye devam ederek oraya doğru yöneldim.

"Sizi öldürecekler," diye haykırıyordu.

Oraya varınca Geraldina'nın evinin demir parmaklıklı kapısının zincir ve kilitle kapatılmış olduğunu gördüm; aynı şekilde iç kapının da. Benim evin kapısı da kapalıydı: İçeriden sürgülenmişti; açmaları için boş yere yumrukladım, seslenip durdum. Eğer içeride olsaydı Otilia'nın kapıyı çoktan açacağını düşünmek beni dehşete düşürdü ve bunu düşünmemeyi yeğledim. Son ihtimal, belki de beni duymuyordu. Acaba Sultana'nın kızı hâlâ orada mıydı, yoksa gitmiş miydi?

Derken içeriden hıçkırarak ağlayan birinin sesi geliyor.

"Benim, hadi hemen aç."

Kimse cevap vermiyor.

Sokağın köşesinde, alnım kapıya dayalı, ellerimse tahtaya doğru yukarıya kalkmış bir halde bulunduğum noktaya çok uzak olmayan bir yerde başka bir asker grubu beliriyor. Kafamı hafifçe çevirince bunların asker olmadıklarını fark ediyorum. Sekiz-on kişiler, kamuflaj üniforması giymişler ama ayaklarında lastik çizmeler var; bunlar gerilla. Onlar da benim kapıya yaslandığımı gördüler ve onlara baktığımı biliyorlar. Sanırım bana doğru geliyorlar ve işte tam o sırada, tam karşı köşeden üzerlerine açılan yaylım ateşi onları silkeliyor ve bütün dikkatleri o tarafa yöneliyor: Hedef küçülterek ve tüfekleriyle nişan alarak oraya doğru koşuyorlar ama en sonuncuları bir saniye duruyor ve işte bu saniye boyunca sanki bir şey söyleyecekmiş ya da beni tanımış ve benim ben mi olduğumu bana sormaya niyetlenmiş gibi dönüp bana bakıyor ama tek kelime dahi etmiyor, hiçbir şey söylemiyor, acaba benimle konuşacak mı? Adeta bir sisin arasından genç, zeytuni suratını, kor halindeki iki kömürü andıran gözlerini seçiyorum ve elini beline götürüp oradan aldığı taşa benzer bir şeyi bana doğru, fazla güç harcamadan, kavisli bir şekilde fırlatıyor. Aman Tanrım, bu bir el bom-

bası, diye içimden bağırıyorum, yoksa ölecek miyim? Yere çarptıktan sonra bir kez sıçrayan ve herhangi bir taş parçası gibi yuvarlandıktan sonra evimden üç-dört metre mesafede, tam olarak Geraldina'nın evinin kapısıyla benim kapımın arasında, kaldırımın hemen kenarında patlamadan duran el bombasının yolculuğunu ikimiz de heyecan içinde seyrediyoruz. Delikanlı bir an için el bombasına büyülenmiş gibi bakıyor ve en sonunda ağzından nihayet şu sözler dökülüyor: "Vay be, az kısmetli değilsin ihtiyar, git bir piyango bileti al." Sesini bütün sokağı kaplayan bir şenlik gibi dinliyorum. Safça bir şekilde, ona cevap vermem gerektiğini düşünüyorum ve evet, ne şans ama, değil mi? diyecekken o çoktan gözden kayboluyor.

İşte tam o sırada evimin kapısı açılıyor. Sultana'nın kızı karşımda hüngür hüngür ağlıyor: "Annem nerede?" diye soruyor. "Şimdi gidip annemi bulayım mı?"

"Henüz değil," diyorum. İçeri girip kapıyı kapatıyorum. Hâlâ patlamayan el bombasını düşünüyorum. Belki de şimdi patlar ve evin ön cephesini ya da evin tamamını yerle bir eder. Evin içine, arka bahçeye doğru koşuyorum. Silah sesleri ve patlamalar oradan da duyuluyor. Ağlayarak peşimden gelen kızla birlikte koridoru gerisingeri geçip odama giriyorum, kendimi yere eğilmiş yatağın altına bakarken buluyorum, sonra tekrar bahçeye dönüyorum, onu mutfakta ve eskiden kızımıza ait olan odada arıyorum, banyoya bakıyorum.

"Otilia nerede?" diye soruyorum. "Otilia buraya geldi mi?"

Hayır, diyor ve ağlayışına ara vermeden, kafasını olumsuz anlamda iki yana sallayarak bu hayır sözünü yineliyor.

Patlama seslerinin geliş yönüne göre evin içinde oradan oraya koşmaktan başımız dönüyor; en sonunda salonun penceresinin arkasına yerleşiyoruz ve aynı merhametsiz suratlarıyla hangi orduya mensup olduklarını kestiremediğimiz çatışan grupları camın ardından büyülenmiş bir şekilde kesik kesik izleyebiliyor ve haykırarak ya da çaresizlikten dilleri tutulmuş bir halde ama daima bot seslerinin, hızlı hızlı soluk alışların, küfürlerin eşliğinde, yavaşça ya da son sürat gelip geçişlerini işitiyoruz. Bahçeden gelen daha büyük bir gümbürtü bizi yerimizden hoplatıyor: Otilia'nın Popayán şehrinden satın aldığı bir Alka-Seltzer eşantiyonu olan salondaki sekizgen duvar saatinin renkli camı tuz buz oluyor ve akreple yelkovan saat tam akşamın beşini gösterirken duruyor. Tehlikeyi hiç umursamadan koridordan bahçe kapısına kadar koşuyorum; savaş benim evimin içinde oluyorsa nasıl umursayabilirim ki. Balıkların içinde yüzdüğü cilalı betondan yapılmış süs havuzunu ikiye ayrılmış olarak buluyorum; turuncu balıklar ıslak zeminin üzerinde hâlâ hareket ediyorlar, acaba ne yapmalı, onları yerden toplasam mı? Otilia bu dağınıklığı görse –diyorum anlamsızca kendi kendime– acaba ne düşünürdü? Balıkları birer

birer topluyor ve çok uzaklara doğru gökyüzüne fırlatıyorum: Otilia balıklarının ölüsünü görmesin.

Dip tarafta, benim evimi Brezilyalı'nınkinden ayıran duvar ortadan ikiye bölünmüş ve hâlâ üzerinde dumanlar tütüyor: İki insan boyutunda bir delik ve her tarafa saçılan merdiven parçacıkları var; çiçekler paramparça bir halde yerlerde yatıyor, toprak saksılar tuz buz olmuş; portakal ağaçlarından birinin gövdesi tam ortadan kırılmış ve bir arp teli gibi hâlâ titreşerek santim santim ikiye ayrılıyor; bir sürü portakal parçalanmış ve tuhaf sarı damlalar gibi bahçeye saçılmış. İşte tam o sırada, gözlerime inanamayarak, duvarımın üzerinde dengelerini korumaya çalışarak yürüyen beş-altı askerin karanlık siluetini fark ediyorum, bunlar asker mi? diye kendi kendime soruyorum. Evet, öyleler. Bahçeme atlıyorlar, tüfeklerini bana doğrultuyorlar, ter kokusunu alıyorum, soluk alışları duyuyorum, içlerinden biri bana evin kapısının ne tarafta olduğunu soruyor; yolu gösteriyorum ve onun arkasından koridor boyunca koşuyorum. Cristina' nın salondan gelen çığlığını duyuyoruz; ellerini yüzüne götürmüş, onu öldüreceklerini zannediyor. Askerlerden biri, en arkadaki –bize en yakın olan– onu tanımış gibi görünüyor. Ona aşırı bir dikkatle baktığını görüyorum, "Bir masanın altına saklanın," diyor ona, "yere uzanın." Ve diğerlerinin arkasından yürümeye devam ediyor. Onlara bir şey söylemem, onları herhangi bir konuda uyarmam, onlara herhangi bir şey sormam gerektiğini biliyorum ama kesinlikle hiçbir şey hatırlamıyorum. Böylece kapıya kadar gidiyoruz, onu çok dikkatli bir şekilde açıyorlar. Kafalarını dışarı uzatıp etrafı gözden geçirdikten sonra sokağa fırlıyorlar. "Kapatın şu kapıyı," diye bana bağırıyorlar. Kapatıyorum, onlara ne demeliydim? Şimdi hatırladım, el bombası ama yeniden başlayan korkunç bir yaylım ateşi –yine bahçe tarafından geliyor– dikkatimi

dağıtıyor. "Duymadın mı?" diyorum Cristina'ya. "Hadi, saklansana." Bir çığlık atarak, "Nereye?" diye soruyor. "Nereye olursa," diye bağırıyorum, "yerin dibine."

Bahçeden yükselen duman yoğun bir şekilde koridordan içeri dolup nefes almayı gittikçe zorlaştırıyor. Dumanların arasından bahçeye kadar koşuyorum; duvarın kıyısına bir göz atıp orayı inceliyorum: Çok büyük bir ihtimalle askerlerin peşinden geliyor olmalılar ama onların yerine beni bulacaklar; umurumda değil, evde ölmeyi sokakta ölmeye yeğlerim. Otilia'yı hatırlıyorum ve bir tür korkunun yanı sıra duyduğum öfke, sanki orada güvende olacakmışım gibi, beni duvarda açılan gediğin içinde kalmaya itiyor. Yoğun dumanın kaynağı tepesinden ikiye bölünen ve alev alev yanan bir ağaç; daha aşağıda, kesilmiş bir ağaç kütüğünün bembeyaz tahtasında bir kan lekesi, köklerinin üzerindeyse vücuduna saplanan şarapnel yüzünden ölen kedilerden birinin cesedini fark ediyorum. Ellerimi başıma götürüyorum, etrafımdaki her şey dönüyor ve Geraldina'nın karşımdaki duvarsız evi her şeyin tam ortasında ışık saçıyor. Geraldina'nın bahçesinin tamamına, terasına, yuvarlak yüzme havuzuna hâkim olabilmemi sağlayan bu gedik büyük bir ironi; üstelik sadece seyretmek için değil, ayrıca içinden diğer tarafa da geçebilirim, aklımdan nelere geçiyor böyle? Aman Tanrım, çıplak Geraldina'yı düşünüyorum. Otilia acaba orada mı? O tarafta kimseyi göremiyorum, hiçbir şey seçemiyorum. Sokaklardaki silah sesleri giderek daha aralıklı olarak duyuluyor. Uzaklarda, kilisenin sivri beyaz çatısının merkezini teşkil ettiği bir feryatlar burgacından spiral biçiminde yükselen dumanlar göze çarpıyor. Komşu bahçeye geçiyorum; burası benimki kadar hasara uğramamış –bir tek papağanlar ortalıkta görünmüyor, gülüşlerinin, ortalıkta dolaşmalarının eksikliği hissediliyor ama çok geçme-

den kaskatı bir halde havuzda yüzdüklerini fark ediyorum. Terası geçiyorum ve içeriye doğru ilerliyorum. Bahçeye açılan kapı ardına kadar açık, "Kimse yok mu?" diye sesleniyorum. "Otilia, burada mısın?"

Bir şey arkamda hareket ediyor: Ne olduğuna bakmak için kalbim küt küt atarak kafamı çeviriyorum ve bizim iki tavukla karşılaşıyorum. Anlaşılan Brezilyalı'nın bahçesine sığınmışlar ve şansları papağanlara nazaran daha yaver gitmiş. Olan bitene kayıtsız bir halde sabırla yiyecek arıyorlar. Onları görünce Üstat Claudino'ya verdiğim sözü hatırlıyorum.

Geraldina'yı kısa bir süre önce ziyaret ettiğim küçük odada buluyorum. Aynı koltukta oturmaya devam ediyor, üzerinde aynı siyah elbise var ve keder yüklü olmasından ötürü her zamankinden daha hükmedici, ısrarcı ve tahrip edici bir hal alan bir karasevdaya, sanki kendi arzusu dışında kaptırmış olmayı sürdürüyor. Kucağında duran elleri ve kaymış gözleriyle boylu boyunca bir ıstırap idolü. Muhtemelen günbatımından ötürü ve yaşanan savaş yüzünden, sabahtan beri hissedilen yoğun alacakaranlık her şeyi daha güçlü bir biçimde kuşatıyor. Geraldina'nın etrafında oturan başka hayaletler görüyorum; bunlar tespih çeken kadınlar, mırıltı halindeki sesleriyle kendileri sorup kendileri cevaplıyor, dualarını bölen ben oluyorum. Beni görmezden geliyorlar. Onların arasında boş yere Otilia'nın yüzünü arıyorum. Kendi kendime acıyorum: Otilia onlarla birlikte dua ediyor olsaydı çoktan kalkıp yanıma gelirdi. Her şeye rağmen, "Otilia yok mu?" diye onlara soruyorum. Kadınlar uğultu halinde dua etmeyi sürdürüyorlar.

"Buradaydı, senyor," diye cevap veriyor bana Geraldina'nın duygusuz sesi. "Geldi ve sonra tekrar gitti."

Aynı yoldan tekrar evime döndüm. Mutfağa kendime kahve yapmaya gidiyorum ve tencerede suyun kaynamasını beklerken orada oturup kalıyorum. Suyun kaynayışını dinliyor ve yerimden kımıldamıyorum. Su tamamen buharlaşıyor ve tencere yanıyor; dibinden yükselen ince duman çizgisi bana yanan ağacı, kedinin cesedini hatırlatıyor. Tamam, kendime bir kahve yapamadım; ocağı söndürüyorum, acaba saat kaç oldu? Ne kadar zaman geçti? Artık silah sesi duyulmuyor, bundan böyle zaman, benim zamanım nasıl geçecek? Savaşın gümbürtüsü kayboluyor. Arada sırada uzaklardan, sanki bize ait olmayan bir feryat duyuluyor, birine seslenme, haykırılan bir isim, herhangi bir isim, koşan adımlar, ayırt edilemeyen gürültüler giderek zayıflıyor ve yerini mutlak sessizliğe bırakıyor. Gece çöküyor, gölgeler her taraftan sarkmaya başlıyor, insan sadece kendini görüyor. Kahve yapmayı yeniden deniyorum: Küçük tencereyi musluğun altına koyuyorum ama sular kesilmiş, aynı şekilde elektrik de, bir kahve içme şansımı kaybettim, Ismael, su ve elektrik kim bilir ne zaman gelecek, benim yerimde Otilia olsa ne yapardı? Tencereyi dışarıdaki bidondan doldurur, kömür ocağını yakar, felaketin tam ortasında bize kahve ikram ederek dünyayı yüceltirdi; yerimden kımıldamadan öylece duruyorum, gece iyice ilerliyor ve sokakta birinin yüksek sesle konuştuğunu işitiyorum. Bizden eğer evde bir yaralı varsa onu hemen çıkarmamızı, aksi takdirde durum normale dönene kadar evlerimizde kalmaya devam etmemizi istiyor, mikrofondaki kişiliksiz ses işte böyle diyor: "Durum normale dönene kadar. Haydutları püskürtmeyi başardık."

Buna cevap olarak evin içinden bir sızlanma duyuyorum. *Cristina*, diyorum kendi kendime. İçine gömüldüğüm ölüm hareketsizliğinden beni çekip çıkaran yegâne şey onun ismi oluyor. Mutfak çekmecelerinde, yakmak için bir mum arıyorum. Ama bulamıyorum.

Kendi evimde el yordamıyla dolaşmak zorundayım; odama –Otilia'yla ikimizin, şu tahtadan yapılmış ve mumlarla kibritlerin durduğu bir tür dua köşesi işlevi gören eski Aziz Antuan heykeliyle paylaştığımız odaya– kadar gidiyorum. İnleme karanlığın içinde tekrar duyuluyor; kız olmalı ama sesi odadan gelmiyor. Ellerim titriyor ve bir mumu yakmayı zorlukla başarıyorum. Bu ışıkla evin içinde dolaşarak ve seslenerek Cristina'yı arıyorum. Eskiden kızımıza ait olan ve benim yıllardır adımımı atmadığım –sadece Otilia'nın, içinde ikimiz için dua ettiği– odaya girdiğini fark ediyorum: "Burada kızımıza daha yakın olacağız," diyordu Otilia bana.

"Cristina," diye bağırarak ona sesleniyorum, "yaralı mısın?"

"Hayır," diye cevap veriyor en sonunda yatağın altından çıkarken.

Sıyrılan elbiseden, mumun zayıf ışığında, narin baldırlarını ve apış arasındaki orman karanlığını isteyerek ya da istemeden fark edince, içinde bulunduğumuz şartların talihsizliği ve diğer bütün sebeplerden ötürü, kendime karşı nefret hissediyor ve kendi kendimi ayıplıyorum. Suratı gözyaşlarıyla ıslanmış bir halde, "Annem nerede peki?" diye ürkerek tekrar soruyor. Kızımın eski pelüş ayısını kucaklıyor. Karşımdaki küçücük bir kız, benim torunum olabilirdi.

"İstersen git onu ara," diyorum. "Eğer buraya geri dönmek istersen dönersin, istemezsen dönmezsin ama ağlamayı bırak."

"Elimde değil," diye cevap veriyor, "gözyaşlarımı durduramıyorum."

"Şimdi ağlamanın zamanı değil, Cristina. Sana gülmeni söylemiyorum, sadece aradığımız kişileri bulmak için güç toplamak gerekir diyorum. Eğer ağlarsan gözyaşları bizi zayıflatır."

Aynı şeyi kendime de söylüyorum.

Ve sokağa çıktığını, kapıyı sertçe kapattığını ve koşarak gecenin, tıpkı sokak gibi yani ıssız bir şekilde ilerliyor olması gereken gecenin içinde kaybolduğunu işitiyorum. Kızımın yatağına oturmuş kalkamıyorum ve elimde tuttuğum mum eridikçe parmaklarıma akıyor, en sonunda fitil elime yapışıyor ve ben gün ağarana dek kendi yanık etimin kokusunu kokluyorum. Ne daha geç ne de daha erken saatte geri döndün, Otilia. Çıkıp bir kez daha seni aramam gerekecek ama nerede? Nereye gittin sen beni aramaya?

Kuşların şarkısını işitiyorum – her şeye rağmen şarkı söyleyebiliyorlar. Bahçe gözüme ışık tüllerine bölünmüş gibi görünüyor; cılız bir şafak sökümü bu, sağ kalan kedilerin miyavlamaları mutfaktan geliyor. Otilia'nın yapacağı şeyi yapıyorum: Onlara ekmek ve süt veriyorum, ben de aynı şeyle karnımı doyuruyorum, senin kedilerinden biriyim, diye düşünüyorum ve bunu düşünmemle birlikte ölü kediyi hatırlıyorum: O kediyi gömmem gerekecek, kedini asla ölü halde görmeyeceksin, Otilia. Ağaca kadar gidiyorum: Kedinin parçalanmış cesedi hâlâ orada duruyor; onu aynı ağacın altına gömüyorum. Otilia, beni aramaya gidebileceğin son yer olarak Claudino'nun kulübesi kalıyor, üstada hediye olarak bir tavuk götürmeyi düşündüğümü sana bizzat ben söyledim, sen şimdi oradasın, savaş seni orada buldu, ben de seni orada bulacağım ve şimdi oraya gidiyorum, diye insanların umut diye adlandırdıkları o sisin ortasındaki bir ışık gibi bütün o güç ve inatçılıkla tekrarlıyorum.

Ama daha önce, komşu avluda kalıp orada yaşamayı tercih eden tavuklarımı, tavuklarımdan birini –Brezilyalı'nın bahçesinde– bulup yakalamaya gidiyorum. Yas tu-

tan Geraldina'nın gözlerini cam kapının ardında algılıyorum: Afallamış bir şekilde beni seyrediyorlar. Nihayet bir tavuğu yakalayıp heybeye attıktan sonra kendi kendime gülüyorum: Otilia ve Üstat Claudino'yla birlikte bir tavuk yahnisi yapacağız. Geraldina'ya ne bir merhaba ne de hoşça kal demek aklıma geliyor ve duvardaki gedikten evime geri dönüyorum. İn cin top oynayan sokaklardan ilk birkaçını geride bırakırken savaşı çoktan unutmuşum: Sadece sırtımda tavuğun sıcaklığını hissediyorum, sadece tavuğa, onun mucizesine inanıyorum, dünyadan uzaklarda, çok çok uzaklarda, karşımda yükselen, sis perdesinin ardından yarı gizlenmiş mavi sarp dağdaki kulübede, Üstat Claudino, Otilia ve köpek beni bekliyor; hepsinin dikkati tenceredeki lezzetli yahniye odaklanmış durumda.

Bitiminde karayolunun başladığı taş döşeli sokaktaki evlerin sonuncusu Gloria Dorado'ya ait. Küçük ama derli toplu, temiz ve etrafında mango ağaçları yükselen bu evi ona Marcos Saldarriaga hediye etti. Bir an için kapının aralığından, üzerinde beyaz pijamaları ve elinde süpürgeyle Gloria'yı görür gibi oluyorum: Bana bir şey söyleyeceğini düşünüyorum ama o, kapıyı kapatıyor. Sanırım bana günaydın diyecekti ama beni öyle gülen bir yüzle görünce haklı olarak vazgeçmiş olmalı, zira bu Saldarriaga'nın kaçırılışından beri yaşamakta olduğu kederle tezat teşkil ediyor. Yolda yürüyerek köyden uzaklaşmaya başladığım sırada, Saldarriaga'nın gönlünü kaptırdığı açık renk gözlü melez güzeli Gloria Dorado'nun arkamdan seslendiğini duyuyorum:

"Dikkat edin, hocam. Köyün kimin elinde kaldığını henüz bilmiyoruz."

"Kim olursa olsun, eller hep aynı eller," diyorum ve vedalaşıp yürümeye devam ediyorum. Ağzına kadar yalnızlık ve korku dolu San Jose'yi terk etmek ve dağda

Otilia'yla buluşacağımdan öylesine emin olmak ne güzel bir duygu.

Köyün uzağında, patika yolun yakınlarında, gecenin henüz şafak vaktinden tam ayrılmadığı bir sırada, üç gölge makilerin arasından fırlayıp önümü kesiyor ve etrafımı sarıyorlar. Çok yakınımdalar, o kadar yakın ki gözlerini göremiyorum. Asker olup olmadıklarını –ya da kim olduklarını, buradan mı, oradan mı yoksa diğer taraftan mı olduklarını– anlamak mümkün değil. Ama bu kimin umurunda? Otilia beni bekliyor. Kan kokusu gibi bir şey taş kesmeme neden oluyor, kendi kendime soruyorum: Savaşı bile unuttum mu? Neler oluyor bana? Gloria Dorado'nun sözünü dinlemediğime pişmanım ama artık çok geç: *Kimin elindeyiz biz?* Evime dönmem gerekiyor ama Otilia ne olacak?

"Nereye gittiğini sanıyorsun, ihtiyar?"

Bedenime yapışıyorlar, beni sıkıştırıyorlar, göbek deliğimde bir hançerin sivri ucunu, boynumdaysa bir namlunun soğukluğunu hissediyorum.

"Otilia'yı bulmaya," diyorum. "O şu anda dağda."

"Otilia," diye tekrarlıyorlar. Ve ardından gölgelerden biri soruyor: "Otilia kim, bir inek mi?"

Bu soru karşısında diğer iki gölgenin güleceğini düşündüm ama baskıcı, zorlayıcı sessizlik devam etti. Bunun bir espri olduğunu sandım ve kahkahaların arasında oradan tavuğumla birlikte sıvışmak bana yapılacak en iyi şey gibi geldi. Ama soru ciddiydi. Onun bir inek olup olmadığını gerçekten öğrenmek istiyorlardı.

"Otilia karım. Onu bulmaya dağa gidiyorum."

"Bu kadar basit yani," diyor gölgelerden biri. Suratını suratıma yapıştırıyor ve sigara kokan nefesini soluyorum, "Yoksa duymadınız mı? Böyle her isteyen köyün dışına çıkamaz. Hadi geldiğiniz yere geri dönün."

Birbirlerine oldukça yakın duruyor ve beni sıkıştırıyorlar.

"Hayır, duymadım," diyorum onlara. "Üstat Claudino'nun evine kanımı bulmaya gidiyorum."

"Ne üstat ne de Claudino anlarım."

Diğer gölge kulağımın dibinde konuşuyor ve ekşi nefesi kulağımın içine doluyor:

"Geldiğiniz yere geri dönmenize izin verdiğimiz için bize teşekkür edin. Daha fazla kafa ütülemeyin ve sabrımızı taşırmadan hemen geri dönün."

Diğer gölge biraz daha yaklaşıyor ve heybenin içine göz atıyor.

"Orada ne taşıyorsunuz?" Sargılı parmağıyla heybenin ağzını aralıyor. Doğrudan gözlerime bakıyor: "Siz ne iş yaparsınız?" diye soruyor çok ciddi bir biçimde.

"Tavuk öldürürüm," diye cevap veriyorum. Neden öyle cevap verdiğimi hâlâ bilmiyorum, yahni yüzünden mi acaba?

Diğer iki gölge de çantaya göz atıp gülmeye başlıyorlar.

"Tavuk da bayağı iriymiş," diyor içlerinden biri.

Oranın çok yakınında, yolun hemen kıyısında dağa çıkan patika başlıyor. Otilia beni orada, yukarıda bekliyor, bunu hissediyorum. Ya da hissetmek istiyorum. Sabahın köründe sadece bizim *–onlar ve ben–* bulunduğumuz bu ıssız yolda ne büyük bir tehlike altında olduğumu ancak o zaman idrak ediyorum. Taşların arasından küçük toz dalgaları kaldıran bir rüzgârın esintisini duyuyor, onu görüyorum, yoksa sonunda ölecek miyim? Rüzgârın taşıdığı ve sanki dağa giden patikadan gelip bizim önümüzde son bulan ıstırap verici bir soğuk beni kuşatıyor, bana Otilia'nın dağda olmadığını düşündürtüyor ve ben, Otilia'yı düşünürken ilk kez umutsuzluğa kapılıyorum.

"Tavuğu alın sizin olsun," diyorum.

Onu hemen heybeden çıkarıyorlar.

"Bu elinizden kurtuldu," diye bağırıyor içlerinden biri kahkahayı patlatarak.

"Şimdi hemen kafasını koparıyorum," diyor bir diğeri, "onu kaşla göz arasında yiyebilirim."

Yolun karşı kıyısına doğru koşuyorlar: Dönüp bana bakmıyorlar bile ve ben de patikayı çıkmaya başlıyorum. Tavuğun elimden gittiğini daha yeni yeni anlıyorum. Dağa giden yolun ilk dönemecinde duruyorum. Ellerimi boru gibi yapıp ağzıma götürerek ağaçların arasından onlara bağırıyorum:

"Ben sadece tavukları öldürürüm."

Ve aynı şeyi bağırarak, sürekli bunu tekrarlayarak –hayalini kurduğum yahniyi kaybetmiş olmaktan ötürü öfke ve korku arası duygularla– yürümeye devam ediyorum: Ben sadece tavukları öldürürüm. Derken böyle bağırmış olmaktan ötürü duyduğum pişmanlık ve korku beni bayır yukarı koşmaya, kalbimin yerinden fırlayacak gibi atmasını umursamadan var gücümle kaçmaya zorluyor. Onlardan resmen gelip beni öldürmelerini istedim ama açlıkları daha ağır basmış olmalı ki benim peşime düşmediler. Neticede bunların hiçbir önemi yok: Ben sadece Otilia'yı düşünüyorum.

En sonunda kulübeye varınca karşılaştığım yırtıcı sessizlik bana göstermesi gereken şeyi gösterdi. Otilia orada yoktu. Üstat Claudino'nun kafası kesik cesedi oradaydı; hemen yanında da köpeğinki bir kan gölünün ortasında yatıyordu. Duvarlara kömürle şöyle yazmışlardı: *Işbirlikçi olduğu için*. Bakışlarım hiç fakında olmadan üstadın bir köşede duran kesik başına kaydı. Tıpkı suratı gibi gitarı da parçalanmış bir halde duvarın yanında duruyordu: Onun kafasını kesme ihtiyacı duymamışlar diye düşündüm absürt bir biçimde ve o sırada haykırdı-

ğım yegâne sözcük karımın ismi oldu: *Otilia*. Ona seslenerek kulübenin etrafında bir sürü tur attım.

Burası onu arayabileceğim son yerdi.

En sonunda gerisingeri köy yoluna indim; havada ızgara tavuk kokusu vardı. Derin bir kusma arzusu ağzıma kadar yükseldi ve orada, yolun hemen kıyısında, etrafını makilerle çevrili ateşin dibine yemediğim şeyleri, midemin safrasını çıkarmaya başladım. Bu sefer beni kesin öldürecekler, diye düşünüyordum hızlı adımlarla soluk soluğa köye doğru yürürken ama aynı zamanda da koşmak istiyordum çünkü Otilia'yı köyde beni ararken bulacağıma hâlâ inanıyordum.

Sabahın bu ilerlemiş saatinde San José'de alelade bir pazar günü yaşanıyor gibiydi: *Herkes geldiği yere gidiyor*, dedim şaşkın bir halde kendi kendime; çünkü karşıma çıkan yüzlerden hiçbiri Otilia'ya ait değildi. Yine karşılaştığım Gloria Dorado köyün girişinde bana bunu ima etti, "İnancınızı kaybetmeyin," dedi bana. Köye girdikten yaklaşık elli metre sonra bir kuyunun yanında yıkanan askerler vardı: Çamaşırlarını yıkıyor ve şakalaşıyorlardı.

Köy meydanın yakınlarında, eskiden "pazaryeri" olarak kullanılan dikdörtgen binada tartışan, öneren, reddeden insanların sesleri duyuluyor. Birisi yüksek sesle konuşuyor. İçeri giriyorum ama koridordaki insan kalabalığı ilerlememi engelliyor. Öğlen sıcağını ilk kez orada hissediyorum. Bulunduğum yerden tartışmayı dinliyorum ve salonun dip tarafında, kafalar topluluğunun ortasında Peder Albornoz'la belediye başkanının kafalarını fark ediyorum. Lesmes Hoca konuşuyor, "Askerler ve gerillanın savaş sahnesini boş bulmaları için" köyün boşaltılmasını öneriyor. Sesler, haykırışlar, mırıldanmalar yükseliyor. Kimileri, hükümet polisi San José'den çekene kadar protesto niyetine karayolunu işgal etmeleri gerektiğini düşünüyor. "Evet," diyor Lesmes, "en azından siperler meskûn mahal dışına çekilsin ve halka yönelik baskınlar sona er-

sin." Son saldırı esnasında beş asker, üç polis, on asi, dört sivil ve bir çocuğun öldüğünü, en azından elli kişinin yaralandığını bildiriyorlar. Toplantıdan bir konsensüs çıkacak gibi görünmüyor, ayrıca kimin umurunda? Aynı şekilde Otilia da görünmüyor; çıkıp gitmek istiyorum ama benden sonra gelip arkamda biriken kalabalık buna engel oluyor; boş yere kendime yol açmaya çalışıyorum; hepimiz terliyoruz, hayretler içinde seyrediyoruz, belediye başkanı önerileri reddediyor, artık ulusal hükümetten, başkaldıran silahlı güçlerle bir diyalog başlatmasını isteyecek, "Bu sorunu kökünden çözmemiz gerekiyor," diyor, "dün Apartadó'da, Toribío'da yaşandı, şimdi San Jose'de, yarın kim bilir hangi köyde." "Onların istediği köyün boşaltılması," diye araya giriyor Peder Albornoz, "bunu bana çoktan bildirdiler." "Burayı terk edemeyiz," diye birçok adam heyecan içinde cevap veriyor, "burada sahip olduğumuz azıcık şeyi tırnaklarımızla kazıyarak elde ettik ve böyle bırakıp gitmeyeceğiz." "Bırakıp gitmek bir çözüm değil," diye son noktayı koyuyor belediye başkanı, ne var ki köy merkezine yönelik eli kulağında bir baskının teşkil ettiği potansiyel tehlikeyi de görmezden gelmek mümkün değil, bunların bizim de başımıza geleceğini kim tahmin ederdi, diyorlar orada burada, bunu tekrarlayıp duruyorlar: Yıllar önce, kiliseye yapılan saldırıdan önce, evlerini terk etmek zorunda kalan başka köylerin sakinleri bizim köyümüzden geçerlerdi, erkekler, kadınlar ve çocuklardan oluşan başı sonu görünmeyen kafileler, aç biilaç meçhule giden sessiz kalabalıklar halinde geçişlerini seyrederdik. Yıllar önce üç bin yerli, uzun süre San Jose'de konakladı ve derme çatma sığınma merkezlerinde yiyecek sıkıntısı baş gösterince gitmek zorunda kaldılar.

Şimdi sıra bize geldi.

"Benim evim yerle bir oldu," diye bağırıyor birisi, "zararımı kim ödeyecek?" Hüzünlü gülüşmeler işitiliyor.

Peder Albornoz bir duaya başlıyor, "Tanrı'nın iyiliğinde," diyor peder, "Göklerdeki Babamız bizim..." Gülüşmeler kesiliyor. Otilia'yı, evimi, ölü kediyi, balıkları düşünüyorum ve bir anda, dua devam ederken, beni kapıya doğru iten diğer bedenler tarafından taşınarak en sonunda dışarı çıkmayı başarıyorum, yoksa kimse dua etmek istemiyor mu? Dışarıda börek satıcısı Oye'nin bağırışı duyuluyor: Sesinin yankısı sıcaktan kavrulan sokakta gidip geliyor. Ayaklarım beni köy meydanına doğru götürüyor. Aralarında birçok tanıdığımın bulunduğu bir grup insan yanlarına yaklaşmamla birlikte sessizliğe bürünüyor. Endişeli bir biçimde beni selamlıyorlar. Hakkında başlatılan soruşturma sebebiyle geçici olarak görevinden ayrılan Yüzbaşı Berrío'dan bahsediyorlar, "Onu savaş konseyine çıkaracak ve sivillere ateş ettiği için ödüllendirerek başka bir köye albay olarak gönderecekler," diye bir öngörüde bulunuyor ihtiyar Celmiro, benden daha yaşlı ve o kadar iyi bir dost ki gözlerini gözlerimden kaçırıyor, bana bakmaktan neden korkuyorsun, Celmiro? Yüreğin sızlıyor, bana acıyorsun ama her halükârda geri çekilmeye karar veriyorsun ve çocuklarının arasına karışıyorsun.

Kulağıma çalınan konuşmalardan köyün etrafına mayın döşendiğini öğreniyorum: Havaya uçma riski almadan köyden çıkmak mümkün olmayacak, siz nerelerdeydiniz, hocam? Dün gece San Jose'nin etrafına antipersonel mayını döşemişler, bunlardan yetmiş kadarı etkisiz hale getirilmiş ama kim bilir daha kaç tane vardır? Kahretsin, diyor sesler, içi metal parçacıkları ve kurbanın kanı mikrop kapsın diye dışkıyla dolu teneke kutulardan imal ediyorlarmış, ne aşağılık, ne rezil insanlar bunlar; sesler bir mayına basıp kulağını ve sol gözünü kaybeden on beş yaşındaki genç kız Yina Quintero hakkında konuşuyor, San Jose'ye gelenler artık buradan gidemezler, diyorlar, zaten gitmek isteyen de yok.

"Hastaneye gidiyorum," diyorum onlara.

Tepemizde bir helikopterin uçtuğunu işitiyoruz. Hepimiz merakla kafamızı kaldırıyoruz: Şimdi havada iki helikopter var ve bir süre öylece kalıp onları dinliyor ve garnizon yönünde gözden kaybolmalarını izliyoruz.

Ben oradan uzaklaşıyorum.

"Hocam," diyor tanımadığım bir ses, "hastanedeki yaralıları bile öldürdüler. Siz karınızı aramaya devam edin: Onu aradığınızı artık hepimiz biliyoruz. O ölülerin arasında yok, bu onun hâlâ hayatta olduğu anlamına gelir."

Duruyor ama kafamı o yana çevirmiyorum.

"O kayıp," diyorum.

"Kayıp," diye beni teyit ediyor aynı ses.

"Peki ya Mauricio Rey?"

"Öldü, diğer tüm yaralılar gibi. Doktor Orduz'u bile öldürdüler, bilmiyor muydunuz? Bu kez ilaçları muhafaza ettikleri buzdolabına saklanmaya çalışmış: O içindeyken buzdolabını delik deşik etmişler."

Nereye gittiğimi bilmeden yürümeye devam ediyorum.

"Tam bir vahşet yaşanmış, hocam."

"Siz sakin olun ve bekleyin."

"Bir haber gelecektir."

"Sizin sakin olmanız gerekiyor."

Yeniden evime dönüyorum, yeniden yatağa oturuyorum.

Sağ kalan kedilerin etrafımda dönüp durarak miyavlamalarını duyuyorum. *Otilia kayıp*, diyorum onlara. Sağ kalan kediler, sanki benimle birlikte acı çekiyormuşçasına, gözlerinin uçurumlarını benim gözlerime daldırıyorlar. Ne zamandan beridir ağlamıyordum.

Köyümüze yapılan bu son saldırıdan üç ay sonra, tam üç ay sonra –zira o zamandan beri günleri sayıyorum– Brezilyalı'nın oğlu eve geri döndü ve onu kimin nasıl getirdiği bilinmiyor. Akşamın yedisinde tek başına ortaya çıktı ve tek kelime etmeden, yerinden kımıldamadan, tıpkı kapı eşiğinde duran bir heykel gibi annesini seyretti. Geraldina koşup ona sarıldı, ağladı ama o sanki gözleri açık bir şekilde uyumayı sürdürdü, kafası tamamen gitmişti ve o zamandan beri de suskunluğunu bırakmadı. Hiçbir zaman olmadığı kadar zayıf, kemikleri sayılıyor, zorla yaşlılığa itilmiş bir çocuğa benziyor: İçine kapanık ve ürkek, sürekli oturmaktan başka bir şey yapmıyor; yemeğini yiyor, kendi başına ağlıyor, çok korkuyor, duymadan dinliyor, görmeden bakıyor, her sabah uyanıyor ve her gece uyuyor, hiçbir sese cevap vermiyor, kederli ve yaslı annesi Geraldina'nınkine bile. Gömleğinin cebinde fidyeciler tarafından gönderilen ve üzerinde hangi cepheye mensup olduklarının, Geraldina'nın kiminle irtibat kurması gerektiğinin ve Brezilyalı'nın hayatı karşılığında –Gracielita'nın adını dahi anmıyorlardı– ne kadar para istediklerinin yazılı olduğu bir not vardı.

Geraldina korkuya esir düşmüş gibi yaşamaya başladı: Aldığı talimatlarla ilgili olarak kimseye ayrıntı veril-

memesini tembihledi, aksi takdirde kocası hemen infaz edilebilirdi. Bunalmış bir haldeydi, nasıl davranacağına bir türlü karar veremediği için yaşadığı trajediyi Hortensia Galindo ve benimle paylaşmak zorunda kaldı; çünkü oğlu ortaya çıktığında onun yanında biz bulunuyorduk, ona nasıl yardım edeceğimizi, hangi çözümü önereceğimizi, ne yapacağımızı bilmiyoruz; çünkü üçümüz de tamamen aynı durumdayız, ben Otilia'dan hâlâ haber alamamanın ıstırabını yaşıyorum – Otilia'm bensiz, biz ikimiz bizsiz. Geraldina "ona yardım etmek için" Buga'dan gelecek bir erkek kardeşini beklemekle yetiniyor. Oğlunun içinde bulunduğu canlı ölü hali onun zihnini tamamıyla meşgul ediyor; nafile bir şekilde onu içinde bulunduğu kâbustan uyandırmaya çalışıyor; etrafında dört dönüyor, her hareketini dikkatle takip ediyor, çaresizlik içinde kimi çocuk oyunlarından medet umuyor ve bir mumyayı andıran, ölmeden mezara girmiş bir çocuğun bunlara iştirak ettiğine boş yere kendini inandırmak istiyor. Oğlunu Bogota'ya konunun uzmanlarına götürmeyi düşündü ama kocasının tutsak bulunduğu bölgeden uzaklaşmak istemediği için bundan vazgeçti. Mecburi hizmetini köyümüzde yapan ve hastaneye düzenlenen saldırıdan sağ kurtulmayı başaran az sayıdaki kişiden biri olan doktor kız –onu rahatlatmak amacıyla–oğlunun içinde bulunduğu hassas durumdan kurtulmasının yegâne ilacının zaman ve çok sakin bir ortam olduğunu söyledi: San Jose'de hüküm süren belirsizlik belki sükûnete benziyordur ama gerçekte öyle değil; insanlar erkenden evlerine kapanıyorlar; faaliyetini sürdürme konusunda ısrarcı birkaç dükkân kapılarını sabah açıp akşam olmadan kapatıyor; ondan sonra kapılar kapanıyor ve San Jose sıcaktan bunalıyor, burası ölü bir köy, ya da neredeyse öyle, tıpkı buranın son sakinleri olan bizler gibi. Sadece taşların arasını koklayan köpeklerle domuzlar, ağaç dallarının üzerinde ka-

nat çırpan hindi akbabaları ve ebediyen kayıtsız kuşlar bu yaşayan ölünün farkında değilmiş gibi görünüyor. Zira köyümüz yeniden haber oldu; ölü sayısı her gün artıyor: Saldırının ardından, okul ve hastane enkazının altından yeni cesetler çıktı: Hademe kadın Fanny'nin boynuna bir şarapnel saplanmıştı, Cristina'nın annesi Sultana García' ysa tuğlaların altında delik deşik bir halde bulunmuştu; insanların "süpürgesi hâlâ elindeymiş" türünden tatsız yorumları oldu. Ölümlerinden daha birkaç saat önce onlarla birlikte olduğum kafama dank edince birden afallıyorum, ne yaparsam yapayım, ister tek başıma kalayım ister başkalarıyla birlikte olayım, hiç fark etmiyor, Otilia'yı ölesiye özlüyorum, ya onun da bu kadınlar gibi ölüsü bulunursa? Bu düşünce beni sersemletmiş gibi ağzım açık kalıyor, sanki gölgeleri kovalarcasına kollarım iki yana açılıyor ve sanki bizzat ben, bu uçurumun kıyısında delirmekte olduğumu düşünüyormuşum ve bir elin hiç beklenmedik bir anda, işte tam şu anda, evet, hemen şimdi beni aşağıya itebileceğine inanmışım gibi gözlerim daha da kocaman açılıyor.

Başka antipersonel mayınları da patladı ya da –yine insanların yorumuna göre– bu civarda "gürültülerini bize duyuruyorlar", neyse ki şimdilik ölen insan olmadı; sadece bomba uzmanı bir köpek (törenle toprağa verildi), bir sokak köpeği, iki domuz ve bir katır öldü, mayına çarpan bir askerî kamyondaysa yaralanan olmadı. Bu olağanüstü bir şey; görünmez ve bu yüzden de çok daha etkin bir ordu tarafından kuşatılmış gibiyiz. Ne merhum Gentil Orduz'un yerini alacak bir doktor henüz geldi ne de sokaklarda Mauricio Rey'e benzeyen ayık bir sarhoşun izi göründü. Lesmes Hoca ve belediye başkanı Bogota'ya gittiler; siperleri San Jose'den çekme talepleri kabul görmedi. Buna karşılık savaş ve gıda sıkıntısı hayatın bir parçası oldu. San Jose'nin etrafında son yıllarda oluşturulan ve

gazetedeki uzmanların deyimiyle köyümüze "stratejik konum" kazandıran yüzlerce hektarlık koka ekim alanları bu bölgeyi çatışmanın taraflarının da adlandırdığı şekliyle bir "koridor"a, ele geçirmek için tırmaklarıyla, dişleriyle savaştıkları ve üzerinde yaşayan herkesin gözeneklerinden bile savaş fışkıran bir hâkimiyet alanına dönüştürdü: Köyün sokaklarında, kaçamak saatlerde hep bu konu hakkında konuşuluyor ve sözcüklerle, lanetlerle, gülücükle, hayıflanmayla, sessizlikle, yakarışla konuşuluyor. İnkâr edecek değilim, Doktor Orduz ve Mauricio Rey'le yaptığımız sohbetleri özlüyorum, zira Peder Albornoz da –bir anlamda– ölmeye karar verdi: Zangocunu da yanına alarak ve kimseyle vedalaşmadan San José'yi terk etti; yerine Peder Sanín adında, mesleğe yeni başlamış, kimsenin tanımadığı ve gölgesinden korkan Manizales'li bir papaz atandı.

Ölüm rüzgârından Chepe de kurtulamıyor. Hamile karısını öldürmediler, bu doğru ama yanlarında götürdüler: Saldırı başladığında rutin bir muayene için hastanede bulunuyormuş. Chepe için kapının altından bir kâğıt atmışlar: "*Sizin bayım bize bir borcunuz var, işte bu yüzden hamile karınızı yanımızda götürüyoruz. Carmenza bizim yanımızda ve onun için 50 milyon istiyoruz ve bir 50 milyon da doğmak üzere olan çocuk için, bir daha bizimle dalga geçmeyin.*" Bu çifte kaçırmanın haberi gazetede şu başlık altında yer almakta gecikmeyecekti: "Angélica, daha doğmadan kaçırıldı." Kızlarına koymayı düşündükleri ismi kendisiyle röportaj yapan kadın gazeteciye, çektiği onca acının ortasında bütün saflığıyla bizzat açıklayan Chepe olmuştu. San José'ye yeni düzenlenen saldırıyla ilgili haber yapan kızıl saçlı genç kadın gazeteci sadece gazeteye makale yazmakla kalmıyor, aynı zamanda da televizyon haberleri için canlı röportajlar gerçekleştiriyordu. San José'ye, ağır yaralı –ve de ölü– askerlerin

memleketlerine tahliyesi için gönderilen helikopterlerden birisiyle, kameramanının yanı sıra iki subayın eskortluğunda geldi. Bu askerî ayrıcalığa General Palacios' un yeğeni olması sebebiyle ulaşabilmiş. Başında beyaz hasır şapkası, gözünde bakışlarını gizleyen siyah camlı gözlükleriyle, bu ay daha da kavurucu bir hal alan güneşin altında günlerdir tembel tembel dolaşıyor. Bu sabah onu evimin önünden geçerken gördüm: Bir an durdu, tereddüt eder gibi oldu; sanki sorgularcasına kameramanına baktı; genç adamın yüzünde bir sabırsızlık ifadesi belirdi. Kadın gazeteci muhtemelen evinin önünde tek başına oturan bir ihtiyarın fotoğrafını çekmeye değer mi değmez mi diye kendi kendine soruyordu. Değmeyeceğine karar verdi ve yürüyüp gitti. Onu tanıdım: Chepe' nin yerinde televizyonda görmüştüm. Burada, güneşten kavrulduğu bu köyde çok mutluymuş gibi görünmüyor. Bombalanmış sokaklarda, yerle bir olmuş evlerde araştırmalarını sürdürdü. Üzerinde terden –sırtı ve göğüslerinin birleşme noktası– ıslanmış yeşil tişörtü, ağır adımlarla ve suratını buruşturarak yürümesini gören biri onun cehennemin içinden geçtiğini söylerdi. Kameramanına, "Tanrı'ya şükürler olsun ki yarın gidiyoruz, Jairito," dediğini duydum.

Ben sabahın çok erken bir saatinde evimden çıkmış Otilia'nın beni beklerken yaptığı gibi kapının önüne oturmuştum. Güneşin önündeki inatçı sis tabakasını, biz burada kalanların neden bilmiyorum, ısrarla görmezden geldiğimiz şu felaketi ben hâlâ görüyordum. Chepe'yi ve hamile karısını hatırlamak –kadını o halde nasıl götürdüler acaba? Saldarriaga gibi çok şişman insanları kilometrelerce dağ tepe tırmanmaya zorlayarak nasıl götürüyorlar acaba?– yürümeme yardım etti. Chepe'nin yanında olmam gerekiyor. Burada oturup Otilia'nın yokluğunu teyit etmektense, gidip birini dinlemem daha iyi gelecek.

Saat sabahın sekizi ve ben onun dükkânına varıyorum. Birileri koridordaki masalardan birinde onun yanında sessizce oturup kahve içiyorlar. Diğerleri oraya buraya dağılmış, bira içip sigara tüttürüyorlar. Müzik çalmıyor. Chepe beni başıyla selamlıyor. Onun masasının tam karşısına, ayağı durmadan oynayan rahatsız bir sandalyeye oturuyorum.

"Bu onu öldürecekleri anlamına mı geliyor?" diye soruyor Chepe bana ve gözlerini benimkilere sabitleyip oldukça uzun bir süre öyle kalıyor, sarhoş mu acaba? Sonra bana bir not gösteriyor ama ben bakmıyorum ve içeriğinden haberdar olduğumu ona belli ediyorum. "Ben bu parayı nereden bulacağım?" diye bana soruyor. "Lanet olsun, hocam, nereden bulacağım?"

Ona ne cevap verebilirim ki? Bir şey söylemeden oturuyoruz. Saçı papatyalı genç kız bana bir fincan kahve getiriyor. Artık saçında papatya yok ve çok melankolik bakıyor. Belki de bakışlarımı hep üzerinde hissetmekten rahatsız olmuştur. Asık bir suratla yanımızdan uzaklaşıyor. Artık bizi dinlemiyor, dinlemek istemiyor. Masanın altındaki ateş suyu şişelerini fark ediyorum.

"Nereden bulacağım?" diye hepimize soruyor Chepe.

Katıla katıla gülmeye mi yoksa ağlamaya mı başladığını anlamıyoruz ama ağzı gerilip kafası titriyor.

"Bunu anlat onlara, Chepe," diyenler oluyor.

"Onlarla pazarlık et. Herkes bunu yapıyor."

Chepe'nin arkasında birçok sakinin kafasını görüyorum; bazıları sanki ortada komik bir durum varmış gibi sessizce sırıtıyor; çünkü silahların patlamasına ve etrafta kan akmasına rağmen, ölüme ve ortadan kaybolmalara rağmen gülen ve diğerlerini güldüren biri hep vardır. Bu sefer biraz acıklı bir ironinin sadece tamamlayıcıları oldular: Chepe'nin gözyaşları kahkahayı andırıyordu.

Sonra kendine geliyor. Sanki gözyaşları tükenmiş gibi.

"Ya siz, hocam, karınızdan hiç haber aldınız mı?"

"Hayır almadım."

"Sizinle irtibata geçmeleri de fazla uzun sürmez, hocam," diyor oradan biri. "Sizin hazinelerin dökümünü çıkarmaya uğraşıyor olmalılar."

Ve bir diğeri:

"Hocam, bir postaneye uğrayın. Size gelen iki mektup vardı."

"Gerçekten mi? Posta hizmeti devam ediyor mu ki?"

"Dünya yıkılmadı ya, hocam," diyor gülenlerden biri.

"Sen nereden biliyorsun," diyorum ona, "senin için dünya yıkılmadı ama benim için yıkıldı."

Kahvemi bitirdikten sonra Chepe'nin dükkânından çıkıp doğrudan postaneye gidiyorum. Mektuplar kızımdan gelmiş olmalı, diye düşünüyorum. Kilise havaya uçurulduğunda bize mektup yazıp onlarla birlikte yaşamak ister miyiz, diye sordu, kocası tarafından çok iyi karşılanacağımıza bizi temin etti ve torunlarımızı düşünmemiz için bize yalvardı. Ne Otilia ne de ben herhangi bir tereddüt yaşadık: Buradan asla gitmeyecektik.

İki mektup da kızımdan gelmiş. Mektupları postanede okumuyor ve onları okumak için, sanki Otilia beni orada bekliyormuş gibi tekrar eve dönüyorum. Evin önüne vardığımda kaldırımın kenarında yere daire şeklinde diz çökmüş birçok çocukla karşılaşıyorum. Geçmek için izin istiyorum ama yerlerinden kımıldamıyorlar ve kafaları neredeyse birbirine değiyor. Yukarıdan kafamı uzatıyor ve çocukların ileriye uzanmış, zayıf ve esmer ellerinin bir el bombasının etrafında olduğunu görünüyorum. "El bombası," diye içimden çığlık atıyorum, "hâlâ burada."

"Çekilin bakayım," diyorum onlara.

Grup içinde kararları veren çocukların en büyüğü el bombasını kavrayıp geriye doğru sıçrıyor. Diğerleri de aynısını yapıyor. Onları korkuttum. "Olamaz," diye düşünüyorum kızımın mektuplarını cebime koyarken, "senin mektuplarını okuyamadan paramparça olacağım, Maria." Elimi uzatıyorum ama çocuk el bombasını bana vermeye niyetli görünmüyor: "O senin değil," diyor bana. Diğerleri dönüp bana bakarken durum değerlendirmesi yapıyorlar. Eğer birden koşmaya başlarlarsa onları yakalayamayacağımı çok iyi biliyorlar. "O senin de değil," diyorum çocuğa, "o kimsenin değil. Henüz patlamadan ver onu bana, yoksa törenle gömdükleri o köpek gibi

mi olmak istersin?" Köpek kornetler eşliğinde gömülürken yanımızda çocuklar toplanmıştı, bu çocuğun da onlardan biri olduğunu ümit ettim. Evet, neden bahsettiğimi çok iyi biliyor olmalıydı çünkü onu bana hemen verdi. Bu kamusal cenaze töreni bir işe yaramış oldu. Diğer çocuklar sadece birkaç adım gerileyerek benden uzaklaştılar ama hâlâ etrafımdaydılar. "Hadi, gidin buradan," dedim onlara, "beni bu şeyle yalnız bırakın." Ama beni bırakmıyorlar, takip ediyorlar –temkinli bir mesafeden ama beni takip ediyorlar– peki ben nereye gidiyorum? Elimde bir el bombasıyla ve çocukların eşliğinde sokaklarda ilerliyorum. "Gidin buradan," diye bağırıyorum onlara, "peşimden gelmeyin, bu şey hepimizi paramparça eder." Hiç tınmıyorlar, aynı şekilde devam ediyorlar, hatta bana öyle geliyor ki evlerinden başka çocuklar da çıkıp öncekilerle bir şeyler fısıldaştıktan sonra peşime takılıyor ve bir daha da peşimden ayrılmıyorlar, nereden çıkıyor bu kadar çocuk? Onlar buradan gitmemişler miydi? En sonunda bir adamın korkmuş sesini duyuyorum: "Ne yapıyorsunuz hocam, uzak bir yere atın şunu." Ardından da çocukları korkutan bir kadın sesinin yankısını: "Hadi evlerinize!" diye bağırıyor onlara. Çocuklar onu dinlemiyorlar. Suskun, kayıtsız bir şekilde hiç kuşku yok ki bir ihtiyarın gözlerinin önünde havaya uçmasını bekliyorlar, tabii ki kendilerinin de onunla birlikte havaya uçacağını hiç hesaba katmadan. Daha başka evlerin kapıları açılıyor, kadının sesi şimdi çığlığa dönüşüyor. Ben doğrudan uçuruma gidiyorum. Terk edilmiş gitar fabrikasını geçiyorum. Mauricio Rey'in evinin önünden neredeyse tırısa kalkmış halde geçiyorum. Uçurumun kenarına gelince duruyorum. Şimdi çocuklar bana çok fazla yaklaşmışlar, hatta içlerinden bir tanesi, belinden yukarısı çıplak olan en küçükleri, gömleğimin yenine sarılıyor, "Hadi git buradan," diyorum ona. Alnımdan akan ter

yüzünden gözlerimi kapatmak zorunda kalıyorum. Şundan eminim ki kolumu kaldırıp el bombasını fırlattığımda, sadece onu fırlatmak için kullanacağım güçten ötürü elimde patlayacak ve etrafım çocuklarla çevrili bir halde, bir sürü çocukla birlikte havaya uçacağım, Tanrı biliyor ki köyden birisi er ya da geç buna kahkahalarla gülecek: *Pasos Hoca havaya uçarken çok sayıda çocuğu da beraberinde götürdü*, diyorum kendi kendime, el bombasının sert yüzeyini elimde hissederken, ağzından beni bir nefeste eritecek alevler çıkaran bir hayvana benziyor, bari beni yalnız yakalamış olsaydı,o zaman bu iş acısız sonuçlanırdı, seni beklemek zorunda kalmazdım Otilia, sana ilk gidenin ben olacağımı söylememiş miydim? Çocuklar arkamda durmaya devam ediyorlar, uzaklaşmaları için nafile bir son teşebbüste bulunuyorum, el kol hareketleriyle onları korkutmaya çalışıyorum ama onlar uzaklaşacaklarına daha da etrafıma üşüşüyorlar, kadın ve erkek sesleri uzaklardan onları çağırıyor, ben kolumu kaldırıyor ve hayvanı uçuruma fırlatıyorum, patlamayı duyuyoruz, aşağıdan yükselen minik kıvılcımlar gözlerimizi kamaştırıyor, renkli ışıklar kulakları sağır edici bir gürültüyle ağaç dallarına ve gökyüzüne tırmanıyor. Çocuklara dönüyorum: Karşımda –sanki havai fişek gösterisi izleyen– mutlu, büyülenmiş suratlar görüyorum.

Orada toplanan kadınların bakışları arasında eve dönüyorum; olaydan çok geç haberleri oldu ve şimdi çocukları için geliyorlar; bazıları çocuklarına sarılıyor, bazıları onları azarlıyor, bazılarıysa sanki suç onlardaymış gibi kemere başvuruyor; bana sorular yönelten adamları dinlerken düşünüyorum, zira şimdi peşimden gelenler adamlar ve kadınlar, "O el bombası neredeydi, hocam?" "Benim sokağımda." Ve henüz hazmedemediğim bu utanç

beni içimden kemiriyor: O el bombasını aylarca unutmuştum; otlar etrafında uzayıp onu gizlemiş olmalı –diye düşünüyorum kendimi aklamak için– onu gri bir çiçeğe benzeterek üzerini örtmüşlerdir. Adamlar ve kadınlar eve kadar benimle geliyorlar ve kendi evleriymiş gibi benimle birlikte içeri giriyorlar, neyi kutluyoruz? Kimi bozguna uğrattık? Böylesi daha iyi, uzun zamandır kimse bu eve zamansız bir eğlenceye dalar gibi girmiyordu, ya Otilia birden mutfaktan çıkarsa? Beni kutluyorlar, birisi bana tezahürat yapıyor ve bir dakika içinde başkaları da ona katılıyor; ben sadece oturup kızımın mektuplarını okumak isterdim ama tek başıma. Mümkün değil. Şimdi de Chepe ve onun mekânında kafa çekenler geliyor. İçlerinden biri bana bir kadeh ateş suyu uzatıyor, onu nefes almadan içiyorum. İnsanlar alkışlıyor. Elimin titrediğini fark ediyorum, yoksa korktum mu? Elbette ki korktum, altıma kaçırdım –bunu fark ediyorum ama sebep korku değil yaşlılık, sadece yaşlılık, diye kendime tekrarlıyorum– ve üzerimi değiştirmek üzere odama kapanıyorum. Orada hiçbir utanç beni esir almıyor, hafızamı kaybetmek benim suçum değil, bu hiçbir ihtiyarın suçu değil, diyorum kendi kendime. Pantolonumu değiştirdim ve orada yatağa oturup mektuplar elimde öylece kalakalıyorum, kızımın yazısını bir kez daha tanıyorum ama onları tek başımayken okumak istiyorum, bu dostları uğurlamam gerekecek, "Orada ne yapıyorsun, hocam," diye bana bağırıyorlar diğer taraftan, "gelip bizi ağırlasana!" Ve gülüyorlar, ben çılgınca alkışlıyorlar, "Hocam, müzik yok mu?"

Biraz önce el bombasını bulmuş olan çocuklar şimdi bahçede dolaşıyorlar, herhalde eğlenceyi daha da uzatacak başka el bombaları arıyorlardır, doğrusu ortadan ikiye ayrılmış kömür halindeki portakal ağacından, balıkların süs havuzunun kalıntılarından, kuruyup ölmüş çiçeklerden – Otilia geri döndüğünde üzülecek; çünkü çiçekle-

rini sulamayı unuttum. Komşu kadınlardan birkaçı mutfağı sahipleniyor, kömür ocağını yakıyor ve herkes için kahve hazırlıyorlar, "Siz neyle besleniyorsunuz, hocam? Tanrı halinize acıyacaktır, Otilia geri dönecek, inancınızı kaybetmeyin, biz her gün onun için dua ediyoruz." Sağ kalan iki kedi duvarın üzerinden korku dolu bakışlarla kalabalığı seyrediyor. Duvardaki yarıktan, yanında dilsizleşmiş oğluyla orada duran Geraldina'nın kara görüntüsünü seçiyorum. Bazı kadınlar ona el bombası olayını anlatıyorlar. Bana yeniden bir kadeh içki ikram ediyorlar ve onu da bir seferde içiyorum. Doğrusu –diyorum Chepe'ye gizlice ama sesim bağırır gibi çıkıyor– orada havaya uçmak isterdim ama tek başıma. "Sizi anlıyorum, hocam, sizi anlıyorum," diyor bana kızarmış gözlerle. Ana Cuenco ve Rosita Viterbo kadınların arasından öne çıkıp beni bir kenara çekiyorlar. "Hocam, neden siz de bizimle birlikte gelmiyorsunuz?" diye bana soruyorlar. Onlara nereye gittiklerini soruyorum. "Bogota'ya," diyorlar bana. Onlara anlamadığımı söylüyorum. "Size yalvarıyoruz, hocam, bütün hazırlıklarımızı çoktan tamamladık, hemen bugün gidiyoruz. Bogota'da Otilia'yı bekleyebileceksiniz, oradan her şey daha iyi görünecektir. Ya da kızınızın yanına gidin ama bir an önce gidin, bu köyü bırakın." "Elbette ki hiçbir yere gitmeyeceğim," diyorum onlara, "böyle bir şey aklımdan dahi geçmedi." Lafı biraz dolaştırdıktan sonra, yanlarında hatıra olarak götürmek için bizim tahtadan yapılmış eski Aziz Antuan heykelimizi satın almak istediklerini söylüyorlar. "O mucizevi bir şey ve her halükârda biz onu Otilia için sizden çok daha iyi muhafaza edebiliriz." "Mucizevi mi?" diye soruyorum onlara. "Demek oluyor ki mucizeler onu burada unutmuşlar." Ve tahtadan Aziz Antuan'ı onlara hediye ediyorum, "Ne zaman isterseniz onu götürebilirsiniz." Hiç ikiletmiyorlar, yolu çok iyi biliyorlar. Tam kararımı gözden

geçirmeye ve acaba Otilia onu hediye etmemi ister miydi, diye kendi kendime sormaya başladığım sırada, bana aşırı gelen bir tedbirle ve kollarında tıpkı bir çocuk gibi yatan küçük Aziz Antuan heykeliyle birlikte gözden kayboluyorlar ve onlara seslenmeye fırsatım olmuyor: O sırada insanlar birine yol açıyor ve beni işaret edercesine etrafımdan uzaklaşıyorlar.

Gelenler, gazeteci genç kadın, kameraman ve iki subay.

"Sizi kutlamama izin verin," diyor genç kadın, yumuşacık elini uzatıp beni usulca kendine doğru çekerken. Ve elimi bırakmadan yanağıma bir öpücük konduruyor: Yüzünde programlarını sunmaya başlarken takındığı o tebessüm var. Kameraman kamerasını hazırlıyor, bir an için aletinin üzerine eğiliyor, düğmelerden birine basıyor, "Sadece iki soru, hocam," diye devam ediyor genç kadın. Sanki yeni banyo yapmış gibi sabun kokuyor, bir kadının sabun kokusu neden şimdi beni darmadağın ediyor? Güzel biri; saçı kızıl renk ve ıslak, elinde beyaz bir şemsiye var ama benim yanımda gerçek görünmüyor. O ve kameramanı yüzünden diğer dünyaya özeniyorum, onlar hangi dünyadan geliyorlar? Tuhaf bir kayıtsızlıkla gülümsüyorlar, bana böyle gelmesinin sebebi koyu renk gözlükler mi acaba? Çabucak bitirmek istiyorlar, bu hareketlerinden anlaşılıyor, genç kadın bana tekrar bir şey söylüyor ama ben artık onu dinlemiyorum, dinlemek istemiyorum, onu anlamak için bir gayret sarf ediyorum, o sadece görevini yerine getiriyor; burada çalışan benim kendi kızım olabilirdi ama benim kızım olamaz, konuşmak istemiyorum zaten konuşamıyorum da: Geriye doğru bir adım atıyorum, bir parmağımla ağzımı gösteriyorum, bunu bir, iki, üç sefer yaparak ona dilsiz olduğumu belirtiyorum. Genç kadının ağzı şimdi yarı aralık ve inanmaz gözlerle bana bakıyor, sanki gülecekmiş gibi görünüyor. Ama ha-

yır. Öfkeye benzer bir tavırla tepki gösteriyor, "Ne kadar görgüsüz bir adam," diyor.

"Hocam bugün dilsiz olmaya karar verdi," diye bağırıyor oradan biri. Bunu bir kahkaha tufanı izliyor. Yatak odasına gidip kapıyı kapatıyorum ve orada öylece kalıyorum: Ayakta, alnımı kapının tahtasına dayamış halde insanların yavaş yavaş, birbiri ardına gidişlerini işitiyorum. Sağ kalan kedilerin yakından gelen miyavlaması beni odadan çıkmaya teşvik ediyor. Evde kimse yok ama kapıyı açık bırakmışlar, saat kaç acaba? İnanamıyorum: Hava kararmaya yüz tutmuş. Eskiden olduğu gibi açlık bile beni zaman konusunda uyarmıyor. Yemek yemeyi hatırlamam gerekiyor. Bunu muhtemelen unutmak zorundayım; çünkü evde elektrik yok. Evin ön kapısına, kaldırıma kadar gidiyor ve orada Otilia'nın koltuğuna gömülüp onu beklerken, günbatımının son ışığında María'nın mektuplarını okuyorum. Her iki mektupta da aynı şeyi söylüyor ama bunun için belki de çok geçtir: Popayán'a gidip onunla yaşamamızı istiyor, kocasının buna olur dediğini ve bunu istediğini söylüyor. Sen ona yaz, Otilia, neden yazmayı bıraktın ki? Şimdi senin yerine yazmam gerekecek. Ona ne desem ki? Otilia hasta diyeceğim, bu yüzden yazamadığını, selamlarını yolladığını söyleyeceğim ve bu kötü bir haber olacak – ama en azından bir umut barındırıyor ve en kötü şeyin başımıza geldiğini, annesinin kaybolduğunu ona söylemekten bin kat iyidir. Ona henüz buradan gitmek istemediğimizi söyleyeceğim, senin sözcüklerinle, şu an için ne diye gideceğiz ki? diyeceğim, Otilia: Yine de teklif için teşekkürler ve Tanrı sizi korusun, bize sunduğunuz öneriyi değerlendireceğiz ama üzerinde düşünmek gerek: Bu evi bırakmak için, bırakmamız gereken şeyleri bırakmak için, yanımızda götürmemiz gerekenleri toparlamak için, burayla sonsuza dek vedalaşmak için ve zaman için zamana ihtiyacı-

mız var. Bütün ömrümüzü burada geçirdikten sonra, birkaç hafta daha kalsak ne olur? Biz burada kalıp mevcut durumun değişmesini bekleyeceğiz ve eğer değişmezse, buradan gidecek miyiz yoksa burada mı öleceğiz, buna o zaman karar vereceğiz, Tanrı böyle istedi, Tanrı'nın takdiri neyse, o nasıl arzuluyorsa, onun canı nasıl istiyorsa öyle olsun.

"Hocam, orada otururken uyuyakalmayın."

Tanıdığımı bildiğim bir komşum beni uyandırıyor ama şimdi onu tanıyamıyorum. Elinde yarım yanan bir gaz lambası taşıyor: Sarımtırak bir ışık bizi birden aydınlatınca bir sivrisinek ordusu gözler önüne seriliyor.

"Bunlar sizi diri diri yiyecekler," diyor.

"Saat kaç oldu?"

"Vakit geç oldu," diyor bıkkınlıkla, "bu köy için geç; dünyanın geri kalanı için bilemem."

"Orası için de geç," diyorum.

Ne demek istediğimi anlamıyor. Lambayı kapının sürgüsüne astıktan sonra sırtını duvara verip yere çömeliyor, şapkasını çıkarıp bir yelpaze gibi kullanıyor ve dazlak, terli kafasını, alnındaki yara izini, minik kulaklarını, pütürlü ensesini gösteriyor. Kim olduğunu biliyor olmalıyım ama bir türlü çıkaramıyorum, bu mümkün mü? Alacakaranlıkta bir gözünün yuvasından kaymış olduğunu fark ediyorum.

"İçeri girelim," diyorum, "mutfakta kahve yapıp içeriz."

Bunu ona neden söylediğimi bilmiyorum, aslında derdim dünyada olan bitenlere rağmen nihayet yatağa gidip uyumak mı yoksa –ortadan kaybolan insanlar beni kaygılandırmasınlar, bana bulaşmasınlar, ben hiçbir şey düşünmeden yatıp uyumak istiyorum– üstelik bu adam,

belleğimde her kim olursa olsun, mademki bende kaçınılmaz bir rahatsızlık ve tiksinti uyandırıyor –benzin kokması mı, sesinin tımbırtısı mı yoksa kendini çarpık bir biçimde ifade edişi mi?– ne diye onu içeri davet ediyorum ki?

Mutfağa vardığımızda, benim bir mum yaktığımı görünce, lambasını söndürüyor, "Tasarruf etmek için," diyor ama ikimiz de biliyoruz ki köyde mum da zor bulunuyor. Yere diz çöküyor ve sağ kalan kedilerle oynamaya koyuluyor. Çok tuhaf: Otilia dışında kimsenin kendilerine dokunmasına izin vermeyen sağ kalan kediler şimdi miyavlıyor ve sımsıkı bir biçimde adamın kollarına, bacaklarına sürtünüyorlar. Adamın toz ve kurumuş çamura bulanmış ayaklarında ayakkabı yok: Gölgelerin arasında dolaşan gözlerimden şüphe etmesem ayaklarındaki kan lekesi diyeceğim.

"Bu köyde yıllardan beri bana kahve ikram eden ilk kişi sizsiniz," diyor ve eskiden Otilia'nın oturduğu yere oturuyor.

Ocaktaki kömürlerin yeniden canlanmasını ve suyun kaynamasını beklerken ben sağ kalan kedilere yemek veriyorum: pirinç çorbasına bastırılmış pirinç.

"Hocam, yemeklerinizi kendiniz mi yapıyorsunuz?"

"Evet, gerektiği kadar."

"Gerektiği kadar mı?"

"Açlıktan ölmeyecek kadar."

"Ama eskiden yemekleri karınız yapar, siz sadece yerdiniz, değil mi?"

Evet öyle, diye düşünüyorum. Dönüp yabancıya bakıyorum: Kesinlikle çıkaramıyorum, neden en çok ihtiyacım olduğunda hafızamı kaybediyorum? Ocağın etrafında oturup sessizlik içinde kahvelerimizi içiyoruz. Hissettiğim uykuya müteşekkirim. Bu gece evet uyuyabileceğim, umarım rüya görmem, tek isteğim rüya görmemek, eğer dışarıda, sandalyede uyumuş olsaydım, ertesi gün

sırtım ağrıyacaktı ama yatakta uyuyacak ve birkaç saatliğine kendimi seninle uyuduğuma inandıracağım, Otilia: ne beklenti ama.

Gelgelelim tanıdık tanımadık adamın gideceği yok.

Her ikimiz de kahvelerimizi üç yudumda bitirmiş olmamıza rağmen, tencerede hiç kahve kalmamış olmasına rağmen, her şeye rağmen hâlâ orada öylece duruyor – benim sabrımı taşırıyor. Ona karşı iyi davrandım; netice itibarıyla beni bütün gece sandalyede uyumaktan kurtardı: Bütün köyün bakışları altında yarın sabah sokakta uyanmam Otilia'nın hiç hoşuna gitmezdi, "Pekâlâ," diyorum, "size iyi geceler demek zorundayım, uyumak istiyorum, umarım tek bir denemede ve sonsuza kadar."

"Doğru mu, hocam," diye sözlerimi zerre umursamadan soruyor, "kendisini öldürmemeleri için Mauricio Rey'in sarhoş taklidi yaptığı doğru mu?"

"Bunu kim söylüyor?" diye soruya soruyla cevap verirken, Otilia'yı kaçırdıklarından beri yenmeyi bir türlü beceremediğim o öfkeyi gizlemeyi başaramıyorum. "Mauricio gerçekten içerdi. Şişelerinin suyla dolu olduğunu hiç sanmıyorum."

"Elbette ki, muhtemelen öyle değildiler."

"Saf alkol kokuyorlardı."

Yeniden sessizliğe bürünüyoruz, bana neden bunu soruyor? Burada sarhoşları ne zamandan beri öldürmüyorlar? İlk öldürdükleri onlar ve bu iş, savunmasızlıklarından ötürü kolay olmalı, "Ayıklar çoğunluğu teşkil ediyor," derdi Mauricio Rey. Mum tükeniyor ve ben onu yenilemeyeceğim. Nerdeyse karanlıkta oturuyoruz. Lambasını yakarken iç çekişlerini duyuyorum ve ardından ayağa kalkıyor. Mutfağı bir tür alevler karanlığına dönüştüren sarı, toprağımsı ışıkta etrafa bakınca sağ kalan kedilerin gittiğini görüyorum, artık Otilia da mutfakta değil, Otilia hiçbir yerde değil.

Yabancı adam ancak gittiğinde onun kim olduğunu hatırlıyorum: Börekçi Oye'ydi, onun burada ne işi vardı? Her şeye rağmen ona benim evimde kalmasını söylemeliydim, zira bu saatlerde, böylesine karanlık bir gecede, elinde lambası olsa bile, onu öldürülmesi gereken herhangi biriyle kolayca karıştırabilirler, neden onun varlığından rahatsız olduğumu söyledim ki? O zavallının teki, kimseye kafa dengi gelmiyorsa bunda ne suçu var? Mumu yakıp onu bulma –uzaktan seçme, ona seslenme– umuduyla kapı önüne çıkıyorum. Lambasının ışığı gözden kaybolmuş.

Gecenin içinde sadece bazı inlemeler duyuyorum, bunlar bir kızın hıçkırıkları mı? Ve sonra sessizlik çöküyor, ardından daha uzun, miyavlamayı andıran bir başka ağlama, evimin çok yakınından, Geraldina'nın evinin sallanan, gıcırdayan çitlerinin oradan geliyor. O tarafa doğru giderken mumun ışığını avucumun içinde koruyorum: Aslında buna hiç gerek yok, zira tek bir yaprak dahi kımıldamıyor ve sıcaklık dışarıda daha yüksekmiş gibi geliyor. Mum çok hızlı eriyor. Oraya vardığımda çite dayanmış, ayakta duran bir kız fark ediyorum; kızın önündeyse, ona sürtünen, asker olması muhtemel bir gölge. "Ne yapıyorsun burada, moruk, ne bakıyorsun," diyor asker bana, içini çekerek ve ritmini biraz yavaşlatarak ama tahmin ettiğinden çok farklı bir sahneyle karşılaşmış olmaktan ötürü –acıların en kötüsünden kaynaklanan inlemeler bekliyordum–şaşkınlığını hâlâ üzerimden atamamış olan ben yerimden kıpırdamayınca, mumun güçlenen alevi hepimizi kucaklıyor ve yaptıkları şeye ara vermek durumunda kalıyorlar. Işığın artışıyla birlikte, askerin kolunun üzerinden dehşet verici bir sırıtışla beni seyreden Cristina'nın, Sultana'nın kızının suratını seçiyorum. "Ne bakıyorsun," diye, nihai bir tehdit gibi tekrarlıyor delikanlı, "hadi yaylan!" "Bırak seyretsin," diyor tam o anda Cristina, terli yü-

zünü daha da uzatıp beni incelerken, "o bundan hoşlanıyor." Sesinden sarhoş ya da uyuşturucu almış olduğunu anlıyorum. "Cristina," diyorum ona, "ne zaman gelmek istersen burası senin evin ve burada bir yatağın var." "Tamam, şimdi geliyorum," diyor bana, "hemen şimdi geliyorum ama yanımda birisiyle." O ve asker kahkahayı patlatıyorlar, ben de sendeleyerek yanlarından ayrılıyorum. Arkamdan savurdukları yumuşak alaylardan incinmiş olarak onları karanlık gecenin içinde bırakıyorum. Cristina'nın acımasız sesi ve sözleri yüzünden çökmüş bir halde evime, yatağıma dönüyorum.

Mum ışığında ayakkabılarıma bakıyorum, sonra ayakkabılarımı çıkarıp ayaklarıma bakıyorum: Tırnaklarım kancalar gibi dallanıp budaklanmış; aynı şekilde el tırnaklarım da yırtıcı kuşların pençelerine benzemiş, şu an savaştayız, diyorum kendi kendime, her şey birbiriyle bağlantılı, hayır, hayır sebep savaş değil, sadece Otilia gittiğinden beri tırnaklarımı kesmiyorum; o benim tırnaklarımı keserdi, ben de onunkileri, böylece eğilip bükülmek zorunda kalmazdık, hatırlasana; ve vücutlarımız ağrımasın diye; aynı şekilde, o gittiğinden beri ne sakalımı traş ediyorum ne de bu yaşıma rağmen dökülmemekte direnen saçımı kestiriyorum, bir sabah kendi halimi gördüm, sadece bir sabah farkında olmadan aynaya baktım ve kendimi tanıyamadım. Tevekkeli değil, Geraldina son görüşmemizde, birkaç aydan beri ne zaman yanlarına yaklaşsam sohbetlerine ara veren ve bana sanki delirmişim gibi bakan kadınlar ve erkekler gibi davranarak beni endişeyle inceledi, sen bana ne derdin, Otilia, sen bana nasıl bakardın? Seni düşünmek sadece acı veriyor, bunu kabul etmek üzücü, özellikle de senin bedeninin canlı yakınlığı, soluk alıp verişin, uykunda söylediğin anlamsız sözcüklerin olmadan yatakta sırtüstü yatarken. İşte bu yüzden, uyumaya çalıştığımda kendimi başka şeyler düşünmeye

zorluyorum, Otilia ama er ya da geç illaki seninle konuşmaya ve sana anlatmaya başlıyorum; çünkü hayatımın bir bölümünü sensiz geçirdikten sonra ancak bu şekilde uykuya dalabiliyorum, Otilia ve uzun bir uyku çekiyor ama dinlenemiyorum: Rüyamda ölüleri gördüm; Mauricio Rey, Doktor Orduz; yeniden uyuyabilmeye ve farkında olmadan, sanki sen beni duyabilecekmişsin gibi, yüksek sesle konuşmaya başladığım bugün bana onları hatırlatan muhtemelen Oye'yle yaptığım sohbet oldu, "Bu ne biçim bir hayat," diyorum görünmez Otilia'ya, "Mauricio Rey ve doktor öldüler, Marcos Saldarriaga ise muhtemelen hâlâ yaşıyor."

Eğer burada olsaydın, bana, "Bırak, yaşayan yaşasın, ölen de ölsün sen bu işe karışma," diyeceğinden eminim, Otilia.

Sesini neredeyse duyar gibiyim.

Marcos Saldarriaga, Doktor Orduz'dan defalarca bir gerilla işbirlikçisi olarak bahsetti: Paramiliterler onu belki de bu yüzden zorla götürmek istediler, hesap sormak için, ya da hizmetinden faydalanmak için: Hastaları şaka olsun diye Orduz'un bisturi kullanmayı en usta katil kadar iyi bildiğini söylüyorlardı. Her halükârda bir kere adı çıkan doktora yönelik doğrudan ya da üstü örtülü tehditlerin ardı arkası kesilmedi ve hayat onun için çok zorlaştı. Saçma sapan bir şekilde, hastanenin cesetlerini içlerinde kokain kaçırmakta kullanılmak üzere ödünç verdiği, gerilla silahlarının kaçakçılığında anahtar bir rolü bulunduğu ve emri altındaki ambulanslarda silah ve cephane taşıttığı söyleniyordu. Orduz bunlara karşı kendini o ağırbaşlı tebessümüyle koruyordu; General Palacios'u muayene ediyordu, askerlerin ve rütbe farkı gözetmeksizin bütün subayların dostuydu: Tıbbi ustalığından kimse şikâyet etmiyordu. Ama kim ne derse desin cin şişeden çıkmıştı bir kere ve işin aslı ne olursa olsun o, savaş ateşi altında can verecekti.

Benzer bir kötülük Mauricio Rey'in başına da geldi ve bunun sorumlusu yine Saldarriaga'ydı. Aralarında uzun yıllardan beri, Rey'in ilk karısı Adelaida López, belediye başkanlığına adaylığını koyduğundan beri sürege-

len bir politik düşmanlık vardı. Sloganlarının dediğine göre Adelaida López tuttuğunu koparan ve gündüz gibi pirüpak bir kadındı. Ve istisnai bir durum olarak, sloganlar bu kez doğruyu söylüyordu: Gündüz gibi pirüpak, tuttuğunu koparan bir kadın: Belki de bu yüzden mermi ve sopayla katledildi: Hepsi silahlı ve içlerinden biri elinde kalın bir sopa taşıyan dört adam Rey'in evine seslendiler: Karısından dışarı çıkmasını istediler. Her ikisi de bunun reddetti. Akşam karanlığı ve –gazetelerin yazdığı gibi– bu köyün hatırladığı en acı verici cinayetlerden biri başlamaktaydı: Adamlar beklemekten yoruldular, eve daldılar ve Adelaida'yı Mauricio'yla birlikte zorla dışarı çıkardılar. Kalın sopa kadının kafasına inmeye başladığında, ensesine silah dayalı Mauricio yerde yüzükoyun yatmaktaydı. On üç yaşındaki tek kızları anne babasının peşinden dışarı fırladı. Anne ve kıza kurşun yağdırdılar. Kız hemen o anda öldü; Mauricio'nun kollarına alıp hastaneye kadar taşıdığı karısıysa –onu kurtarmak için son âna kadar elinden geleni yapan– Orduz'un tüm nafile çabalarına rağmen birkaç dakika sonra can verecekti. O günden itibaren, yine saçma sapan bir şekilde, doktorla Mauricio'nun dostluğu sona erdi ve bunun yegâne sebebi Mauricio'nun en şiddetli sarhoşluklarında doktor hakkında ileri geri konuşup çok haksız ama çaresiz bir biçimde onu yetersizlikle itham etmesiydi. Katillerden biri, birkaç hafta sonra yakayı ele verince, bölgedeki kontrgerilla hareketinin mensubu olduğunu kabul etti. Şeflerinin cinayeti planlamak üzere üç kez toplandıklarını söyledi, zira Rey'in karısının belediye başkanlığı hevesi giderek güçlenmekteydi ve bölgedeki paramiliter güçlerle bir yakınlığı olduğunu kamuoyu önünde reddetmişti: Cinayet planı eski bir milletvekilinin, iki eski belediye başkanının ve bir polis yüzbaşısının katıldığı toplantıda kararara bağlanmıştı. Katilin ağzından hiçbir zaman Marcos'

un ismi çıkmamış olsa da, daima Marcos'un bu olayla bir ilgisinin olduğu düşünüldü. İşte bu yüzden, ailesinin kurban gittiği cinayetlerin etkisinden hiçbir zaman kurtulamayan Rey kendini iflah olmaz bir biçimde içkiye vurdu ve herhangi bir sarhoşluğun herhangi bir ânında Marcos'un, karısına birçok kez iftira attığını ve cinayetin failinin o olduğunu hatırlamaya başladı. Yıllar sonra yeniden evlendi ama bu evlilik de onu hatıralardan kurtaramadı; karısını ve kızını öldürdükleri gün neden onu da öldürmediklerini hiçbir zaman anlayamadı ama er ya da geç kendisini ortadan kaldırmaya çalışacaklarını sürekli olarak dile getirdi. Birçok kişi, düşkün ayyaş taklidi yaparak kendisine acındırmaya çalıştığını ileri sürerek onunla arkasından dalga geçiyordu.

Bütün bu olaylar Marcos Saldarriaga'yı San Jose'nin dokunulmaz adamı yaptı zira aynı anda hem gerillayla hem paramiliterlerle hem askerle hem de uyuşturucu tacirleriyle iyi anlaşıyormuş görünüyordu. Bu durum parasının kökenini, daha doğrusu kökenlerini açıklıyordu: Peder Albornoz'un insani yardım etkinliklerine büyük miktarlarla katkıda bulundu, sosyal yardım projeleri için belediye başkanına –Gloria Dorado'nun dediğine göre beriki onları kendisi için kullanmış– ve Hayvanları Koruma Programı için General Palacios'a milyonlar verdi, garnizondaki askerlere üniforma ve araç gereç yardımı yaptı, dillere destan eğlenceler düzenledi ve köylülerden deli gibi toprak satın almaya başladı: Güzellikle ya da zorla; kendisinin belirlediği miktarı veriyordu ve kabul etmeyen mal sahibi ortadan kayboluyordu, ta ki kendisi de ortadan kaybolana kadar, onu kaçıran kim bilir kimlerdi, hangi güçlerdi (onunla birlikte götürülen merhum Üstat Claudino onların kim olduğunu asla teyit etmedi, bunu asla bilemedi, onlara da kim olduklarını sormadı), şu bir gerçek ki Saldarriaga arkasında bir nefret seli bı-

raktı; çünkü son zamanlarında –metresi ve muhtemelen karısı hariç– hiç kimse ondan hoşlanmıyordu ki, Saldarriaga yerine ona "Saporriaga"[1] diyen yakın korumaları ve hizmetçileri de buna dahildi. Ama bütün bunlar, San Jose halkının dört yıl boyunca, her 9 Mart günü, onun kayboluşuna üzülmek, yemek yemek ve dans etmek için, Hortensia Galindo'nun evinde buluşmasına engel teşkil etmedi.

Rüyamda, çatısı olmayan bir eve girdiğimi zannettim. Doktor ve Mauricio evin avlusunda karşı karşıya oturmuş sohbet ediyorlardı; çok şiddetli bir rüzgâr sular seller gibi yukarıdan içeriye doluyor ve ne konuştuklarını duymamı engelliyordu ama biliyordum ki bu sadece benimle ilgili bir şeydi, her an kaderim belirlenecekti ve gerçekte ikisi beni bir başkasıyla karıştırıyorlardı, kiminle? Bunu birden anlıyordum: İkisi de benim Marcos Saldarriaga olduğumdan emin gözüküyordu ve gerçekten de öyleydi: Canlı bir varlık gibi bir anda yanımda beliren bir boy aynasına bakınca kendimi Marcos Saldarriaga'nın yüzü ve vücuduyla, o orantısız ve iğrenç vücutla görüyordum, "Kim benim vücudumu değiştirdi?" diye onlara soruyordum. "Bize yaklaşma, Marcos," diye bağırıyorlardı ve sesleri neredeyse kulaklarımda yankılanıyordu. "Beni Marcos'la karıştırıyorsunuz," diyordum onlara ama benden yanlarına yaklaşmamamı istiyor, benden tiksiniyorlardı. Avluya başka adamlar giriyordu; bir sürü, tanımadık, silahlı gölgeler: Benim için geliyorlardı, beni götürmek için ve ben ne Rey'in ne de doktorun yardımını

1. İsmin baş kısmına eklenen "*sapo*" sözcüğü İspanyolca kurbağa anlamına gelir. Birçok yer gibi Kolombiya'da da insanlar bu hayvana tiksintiyle yaklaşıyor. (Ç.N.)

bekleyebilirdim, beni muhbir, haber kaynağı olarak gördüklerini *hissediyordum*, "Ben Marcos değilim," diye onlara bağırıyordum ve ölüler –zira ikisi benim rüyamda da ölüydüler– beni Marcos'la karıştırmakta ısrar ediyorlardı, yoksa ben gerçekten çaresizlik içinde infaz edilmeyi bekleyen Marcos Saldarriaga mıydım? Bu benim son kuşkum oldu, rüyaların dayanılmaz kuşkusu, doktor ve Mauricio'nun beni suçlayan sesleri yeniden yükseldiği sırada ve bu seslerden henüz kaçamamışken Geraldina'nın sesi imdadıma yetişti:

"Hocam, uyanın. Uykunuzda bağırıyorsunuz."

Gün ağarıyordu:

"Hocam, kendinize bu kadar ıstırap çektirmeyin."

Bu kısım rüya değildi: Geraldina siyahlara bürünmüş bir halde ama nihayet gök mavisi bir eşarpla orada, kapımda, bahçemin içinde, evimin içinde, odamın içinde karşımda duruyordu ve oğlu da yanında ayaktaydı ama uyurgezer gibiydi.

"Hocam, evde olmadığınızı düşündüm. Bahçeden size sesleniyordum, rahatsız ettiysem kusura bakmayın."

"Bir kâbus görüyordum."

"Farkındayım, sizi duydum. Marcos Saldarriaga olmadığınızı söylüyordunuz."

"Değilim, değil mi?"

Endişeli bir şekilde bana baktı.

Yataktan çıktım; üzerimde elbiselerimle yatmıştım. Yatağın kenarında oturdum ve yerde ayakkabılarımı aramak için eğildiğimde bir ihtiyar olduğumu hatırladım: Beceriksizlik ve sırtıma saplanan ani bir sızı beni kilitledi; Geraldina çabuk davranıp bana ayakkabılarımı uzattı; çünkü yere düşebilirdim. Ayakkabılarım elimde kalakaldım, artık onları kendi başıma giyemeyecek miydim?

Elbette ki bunu yapabilirdim: Geraldina, Geraldina'nın odamdaki varlığı beni uyandırdı.

"Siz uyurken üstünüzü mü örtüyorsunuz yoksa?" diye çok şaşırdı. "Hem de kaç tane örtü, bu sıcakta pişmiyor musunuz?"

"İnsan ihtiyarlayınca çok üşüyor," dedim.

Elimde olmadan onu uyurken hayal ettim: Çıplak, üstü açık.

"Gelin bizimle kahvaltı edin, hocam, neden bize eskisi gibi uğramıyorsunuz?"

Neden uğramıyorum? Bunun cevabını bilmiyorum; çünkü bununla yüzleşemiyorum ya da yüzleşmek istemiyorum. Geraldina'nın peşinden ilerlerken beni rahat bırakmayan parfümünün kokusunu almamak için büyük çaba harcıyordum ama nafile; gözlerim gayriihtiyarı bir biçimde yas tutan sırtını keşfediyor ve elbette ki, tutulan yasın ardında, bacaklarını, terliklerini, bedeninin göz kamaştırıcı hareketlerini, bu dünyada çekmek zorunda kaldığı kaderin örtüleri ardında, belki de –bu ölüm yoluyla bile olsa– bir anlığına dünyayı unutmak için, sahip olan ölüm (yani bizzat ben mi?) bile olsa bir an önce sahip olunmak için yanıp tutuştuğunu haykıran tüm hayatını röntgenliyorum.

Evet, bizzat ben.

Bu şekilde sessizce ilerliyor, portakal kabukları ve çekirdekleriyle, kuş dışkılarıyla kirlenmiş boş havuzun etrafından dolaşıyoruz. Bir saniyeliğine gözlerimi kapatıyorum; çünkü çıplak Geraldina'yı hatırlamak istemiyorum; çünkü en önemlisi, yine bu yüzden olsa gerek, onu görmek istemiyorum; Otilia'nın böyle ortadan kaybolduğu bir ortamda, dünyadaki bu yalnız kadın Geraldina'nın salt varlığının, sesinin ya da sessizliğinin (onu yaslı yakalamış olsam da, yastan ötürü solgunlaşmış olsa da) zihnimi ve bedenimi heyecanlandırdığına, tedirgin etti-

ğine tanık olmak –kocasının henüz ölmediği düşünüldüğünde– bana acı verici, rahatsız edici, umutsuz bir vaka gibi görünüyor.

Masaya, göz kamaştırıcı bir porselen yemek takımının önüne oturuyoruz; güneş yemek odasını istila ediyor. Birden, Marcos Saldarriaga'nın karısı Hortensia'nın orada bizi beklemekte olduğunu fark edince, kâbusun devam ettiğini düşünüyorum: Masanın başında oturuyor ve başlangıçta benimle öylesine dokunaklı bir ses tonuyla konuşuyor ve o kadar çok içini çekiyor ki, kahvaltı davetini kabul ettiğime pişman oluyorum ama iş işten geçmiş.

"Kendinize dikkat edin, hocam," diyor, "Otilia geri döndüğünde sizi böylesine kendinizi salmış halde görmesin." Bir an durup beni inceliyor. "Çünkü Tanrı onun geri dönmesine yardım edecek. Eğer Otilia ölseydi, onu çoktan bulurlardı. Bu onun hâlâ yaşadığı anlamına geliyor, hocam, bunu herkes biliyor," deyip kolunu uzatıyor ve küçük, tombul, bembeyaz elini bir anlığına benim elimin üzerine koyuyor. "Bakın, ben size içtenlikle konuşuyorum: Benim iki katım şişman olan," burada hüzünlü bir şekilde gülümsüyor, "ve şişmanlıktan yürüyemeyen kocamı götürdülerse, Otilia'yı neden götüremesinler, zira o, ne o kadar yaşlıydı, affedersiniz yaşlı demek istedim, ne de o kadar şişman. Er ya da geç ondan haber gelecektir. Fidye olarak ne kadar istediklerini size söyleyeceklerdir. Ama onu beklerken kendinize dikkat edin, hocam, neden artık traş olmuyorsunuz? İnancınızı yitirmeyin, yemek yemeyi ve uyumayı unutmayın, ben bunları boşuna söylemiyorum."

Masa gayet güzel donatılmış; normal bir kahvaltıdan ziyade öğle ya da akşam yemeğine benziyor. Oğlan benim yanımda oturuyor ve boş bakan gözleriyle yaşayan bir ölüyü andırıyor: Bu durumdakinin bir çocuk olması insana daha da korkunç geliyor.

Geraldina bana masayı işaret ediyor.

"Şunlara bakın, hocam. Hortensia bize bu ıstakozları getirdi."

"Bana da başkası getirmişti," diye sanki özür diler gibi cevap veriyor Hortensia ve tükürüğünü yuttuğunu görüyorum. "General Palacios'la yenen bir öğle yemeğinin hatırası. Ona doğum günü için yüz yirmi tane canlı ıstakoz gönderdiler. Kanada'dan canlı getirilmiş ıstakozlar. Tahmin ediyorum ki yolculuk boyunca üzerlerine titremişlerdir."

"Yanında da *aborrajado* var, hocam," diye araya giriyor Geraldina. "Bunu ben hazırladım. Biliyorsunuz ki kararıp neredeyse kabuklarının çatlaklarından bal akacak denli olgunlaşmış bir yaban muzu önce kızartılıyor, sonra içine peynir doldurulup bir yumurta, süt ve un karışımına daldırılıyor..."

"Bana sadece bir sade kahve," diyorum Geraldina'ya, "lütfen."

Bu kadınların bana neden bahsettiklerini bilmiyorum. Hiç iştahım yok. Her şeyden ve herkesten bıkkınlığımı gizlemek için bulduğum yegâne bahane çocuğa yönelmek ve onunla ilgileniyormuş gibi yapmak oluyor. Netice itibarıyla benim tüm hayatım etrafım çocuklarla çevrili bir halde, onlarla didişerek, onlar için sevinip onlar için üzülerek geçmedi mi? Şimdi onunla baş başayım. Evinin bahçesinde geçirdiği eski günleri yâd ederek ona eski oyun anılarını, mutluluk anlarını hatırlatıyorum, neden konuşmuyor? Artık yeterince zaman geçti, şimdi fazla şımartılmış bir çocuk değil mi? En azından onu uykusundan uyandıracak bir azarı, bir paylamayı hak etmiyor mu? Elinde yemeye hazırlandığı bir ananaslı helva var. Şu bir gerçek ki şişmanladı, eski haline kavuştu, belki eskisinden bile daha şişmandır. Onun ve annesinin şaşkın bakışları altında, hiç beklemediği bir anda elindeki helvayı

kapıyor ve ona şöyle diyorum: "Peki Gracielita nerede?" Afallamış bir halde bana bakıyor, neticede birisine baktığını sanıyorum. "Pekâlâ," diyorum neredeyse kafamı onunkinin üstüne koyarak, "şimdi artık konuşmanın vakti geldi. Söyle bakayım, Gracielita'ya ne oldu, onun başına ne geldi?"

Gracielita ismi onu silkeliyor. Gözlerime bakıyor, beni anlıyor. Geraldina çığlığını eliyle zapt ediyor. Çocuk suskunluğunu sürdürüyor ama bakmayı da bırakmıyor. "Peki ya baban?" diye soruyorum. "Ona ne oldu, en son ne haldeydi?" Çocuğun gözleri doluyor, şimdi sadece ağlamaya başlaması eksik ve belki de böylesi daha iyi olacak ve bu saçma sapan masadan kalkmam için bana bir bahane olacak. Çocuk tam o sırada, elini ıstakozlardan birinin üzerine götürmüş olan aşırı şişko Hortensia Galindo'ya bakıyor. Ardından bakışları annesini arıyor ve en sonunda onu tanımış gibi görünüyor. Ve sanki ezberlemiş gibi şu sözleri söylüyor:

"Babam bana ikimizin her şeyi toplayıp hemen buradan gitmemizi, burada bir gün bile beklememeni söyledi, babam sana böyle dememi söyledi."

İki kadın bir şaşkınlık narası atıyorlar.

"Gitmek mi?" diye şaşkınlığını dile getiriyor Geraldina. Gelip oğlunu kucaklamak için masanın etrafından dolaşıyor. "Gitmek mi?" diye tekrarlıyor ve yüzünü, hıçkırıklarını oğlunun göğsüne gömüyor. Ama ardından, bir yandan Hortensia'yla beni süzerken, o konuyu daha derinlemesine düşünüyormuş gibi görünüyor. Gitmek için gerekçeleri ve izni bulduğuna hiç kuşku yok (bunu canlanan gözlerinden okuyorum). "Teşekkürler, hocam, onu konuşturduğunuz için," diye kekeliyor ve oğlundan ayrılmadan ağlıyor ama bütün bunlar Hortensia'nın yemeğe başlamasını engellemiyor. Kahve sürahisini görüyorum. Kendime bir kahve koyuyorum. Bu ânı çok uzun zaman bekledim.

"Beni hatırlıyor musun?"

Çocuk onaylıyor. Bu kez içi parçalanan benim.

"Otilia'yı hatırlıyor musun?"

Sanki anlamamış gibi dönüp bana bakıyor. Yenilgiyi hemen kabullenmeye niyetim yok.

"Onu hatırlarsın, bir sabah sana hindistancevizi kurabiyesi vermişti. Daha sonra gelip bir tane daha istemiştin, o da sana dört tane vermişti; baban, annen, Gracielita ve senin için, hatırlıyorsun, değil mi?"

"Evet."

"O halde Otilia'yı hatırlıyor musun?"

"Evet."

"Otilia babanı götürdükleri yerde miydi? Otilia orada, Gracielita, sen ve diğer kaçırılanlarla birlikte miydi?"

"Hayır," diyor bana. "O yoktu."

Ortama mutlak bir sessizlik çöküyor. Hiç istemeden, etrafı pirinç ve yaban muzu dilimleriyle çevrili bir ıstakozu görüyorum. Kadınlardan özür dileyerek izin istiyorum. Üstat Claudino'nun kulübesinden indiğim günkünün aynısı bulantıları hissediyorum. Bahçeyi geçerek evime, beni içinden çıkardıkları yatağıma kadar gelip şimdi artık, tam anlamıyla ve tek başıma ölmeye hazırmışım gibi kendimi yüzükoyun yatağa bırakıyorum ama yanımdaki yastığın üzerine kıvrılmış sağ kalan kediler miyavlıyor, onlara, "Bugün günlerden ne?" diye soruyorum. "Günlerin hesabını şaşırdım, biz hiç farkına varmadan neler olup bitti?" Sağ kalan kediler odayı terk ediyor, hiçbir zaman olmadığım kadar yalnız kalıyorum, evet şimdi tam anlamıyla yapayalnızım, Otilia, sen gittin gideli günlerin hesabını şaşırdım.

Pazartesi mi? Kızımdan bir mektup daha. Onu bana yanında Eusebito'yla birlikte Geraldina getiriyor. Açmıyorum bile, ne diye açacağım ki? "Bana ne dediğini zaten biliyorum," diye Geraldina'ya açıklama yapıyor ve kendi kendime gülümseyerek omuzlarımı silkiyorum. Evet. Gülümseyerek ve omuzlarımı silkerek, bana ne dediğini önceden bilsem de, sırf hatır için olsa da, kızımın dokuzuncu mektubunu neden okumuyorum? Bana Otilia'yı soruyor ve bir gün ona cevap vermem gerekecek. Bugün değil. Yarın. Peki, ona ne diyeceğim? Bilmiyorum, bilmiyorum. Mektup ellerimden kayıp ölü gibi ayaklarımın dibine düşüyor. Benim bahçemde yıkıntıların arasında oturuyoruz, Geraldina mektubu yerden alıp bana veriyor, onu katlayıp cebime koyuyorum: Tam o sırada çocuğun yüzü karşımda beliriyor, gözlerini gözlerime dikiyor, tıpkı masada onu uyandırırken benim yaptığım gibi.

"Siz bana onu sormuştunuz," diyor.

"Evet," diyorum. Ama o kim? Sonra hafızamın derinliklerinden bulup çıkarıyorum: *Gracielita*: İki çocuk birlikte tutsaklık yaşamışlardı.

Çocuğun yüzü donuyor, bir anlığına olanları hatırlamak Geraldina'yla ikimizi ürpertiyor ama bunun sebebini tam olarak bilmiyoruz:

"Bir kelebeği seyrediyorduk," diye bize anlatıyor. "Kelebek uçtu, arkamıza ya da başka tarafa doğru, onu bir daha göremedik, uçup gitti: 'Kelebeği biraz önce yuttum,' dedi bana, 'sanırım onu yuttum, hadi çıkar onu içimden,' dedi bana."

Ağzını kocaman açıyordu, başka biriydi, korkudan suratı çarpılmıştı, elleri şakaklarında, tiksintiden gözleri yuvalarından fırlamıştı, ağzı daha da çok açılıyordu, karşısında devasa bir karanlık daire vardı, kapkara bir gökyüzünde kanat çırpan, içeriye ve daha da içeriye doğru uzaklaşan yanardöner kelebeği gördüğünü zannetti. Iki parmağını dilinin üstüne koydu ve bastırdı. Aklına başka bir şey gelmedi.

"'Hiçbir şey yok,' dedim ona. 'O halde onu yuttum,' diye haykırdı. Ağlayacaktı."

Kelebek kanatlarından yayılan ince tozla kaplı dudaklarını gördü. Sonra saçlarının arasından kelebeğin çıktığını, bir an kararsızca kanat çırptıktan sonra ağaçların diğer tarafına, berrak gökyüzüne yükseldiğini gördü.

"'Kelebek işte şurada,' diye ona bağırdım, 'sana sadece kanatlarıyla sürtündü.'"

Gözden kaybolmakta olan kelebeği görmeyi başardı. Gözyaşlarını tuttu. Kelebeğin uzaklara uçtuğunu, ondan sonra uzakta gözden kaybolduğunu bir rahatlama iç çekişiyle bir kez daha teyit etti. Ancak o zaman ilk kez bakıştılar, sahiden de yeni tanışmışlardı, hem de tutsaklığın tam ortasında. Karşılıklı alaylar onları güldürdü: Oyun oynadıkları ve koşuşturdukları yer bahçeleri miydi? Adamlar onları götürmeye geldiklerinde sanki birbirlerinden asla ayrılmak istemiyormuşçasına yanak yanağa, sarmaş dolaştılar. Ama o Gracielita'nın dilinin ıslaklığını hâlâ muhafaza eden parmaklarını seyrediyordu.

"Ya Gracielita?" diye soruyor Geraldina oğluna, sanki bu nihayet kafasına dank etmiş ya da bütün bu süre

boyunca sadece oğlunu düşündüğünü son anda anlamış gibi. "Onu neden getirmediler?"

"Geliyordu, ikimizi aynı ata bindirmişlerdi."

Çocuğun korkudan, kızgınlıktan çatallaşan sesi titriyor:

"O adamlardan biri geldi ve Gracielita'nın dayısı olduğunu söyleyip onu götürdü. Onu attan indirip götürdü."

"Bir bu eksikti," diyorum kendi kendime yüksek sesle, "ister misin Gracielita üzerinde üniformayla ortaya çıkıp sağa sola kurşun yağdırsın ve dünyaya gözlerini açtığını gördüğüm köyün altını üstüne getirsin." Ve kahkahalarıma hâkim olamayıp gülmeye başlıyorum. Geraldina şaşkın bakışlarla, ayıplayarak bana bakıyor; oğlunun elinden tutup uzaklaşıyor. Duvardaki yarıktan geçip gözden kayboluyorlar.

Ben oturduğum yerde, yüzümü ellerimin arasına almış kontrol edilemez bir şekilde gülmeye devam ediyorum. Gülmekten karnıma ve kalbime ağrılar saplanıyor.

Perşembe mi? Belediye Başkanı Fermın Peralta, San Jose'ye dönemiyor. "Tehdit ediliyorum," diye haber yolladı ve kimse kim tarafından olduğunu bilmiyor. *Tehdit edildiğini* bilmek yeterli, fazlası ne işe yarayacak? Kısa bir süre önce ailesi de köyü terk edip onun yanına gitti. Şimdi –her tarafı mayın döşeli ve savaşın düzenli aralıklarla patladığı bizimkine kıyasla– nispeten daha güvenli bir köy olan Teruel'den görevini yürütüyor.

Lesmes Hoca sadece eşyalarını toplamak ve vedalaşmak için geri döndü. Altı-yedi müdavim onunla birlikte Chepe'nin yerindeydik ve dışarıdaki masalarda oturuyorduk. Oye de oradaydı; elinde bira bardağıyla biraz uzağımızda olsa da dikkatini bize yöneltmişti. Göründüğü

kadarıyla Lesmes, benim karımın ve Chepe'nin karısının kaçırıldıklarını unutmuştu:

"Bogota'da bir köpeği kaçırdıklarını duydunuz mu?" diye neredeyse neşeli bir tonda sordu.

Birkaç kişi şaşkınlıkla gülümsedi, bu bir şaka mıydı?

"Haberlerde gördüm, siz görmediniz mi?" diye elektriğimiz olmadığını unutup bize sordu; artık o cihaza ulaşamıyorduk ve belki de bu yüzden Chepe'nin orada daha fazla sohbet ediyor ya da bütün bir öğleden sonrasını ortak suskunlukla geçiriyorduk.

"Üç milyon istiyorlarmış," diye anlatmaya devam etti. "Köpeğin sahibi olan evin kızı televizyonda ağlıyordu. Köpeğiyle takas edilmek istediğini söylüyordu."

O sırada artık kimse gülümsemiyordu.

"Peki, köpeğin adı neymiş?" diye sordu konuyla tuhaf bir biçimde ilgilenen Oye.

"*Dundi*," dedi Chepe.

"Başka?" diye üsteledi Oye.

"Safkan bir İspanyol *cocker*, sana başka ne dememi bekliyorsun? Rengi? Kokusu? Tüylerinin rengi pembeymiş ve üzerinde siyah benekler varmış."

"Başka?" diye üsteleyen Oye gerçekten ilgilenmiş gözüküyordu.

Lesmes teslimiyetle bize baktı.

"Ölü bulundu," diye sözlerini bitirdi.

Oye korkunç bir şekilde iç çekti.

"Gerçekten," diye teyit etti Lesmes, dinleyenlerin inanamadıklarını görünce, "haber büyük yankı uyandırdı. Ülkemiz açısından bir bu eksikti."

Bu sözlerin ardından uzun bir sessizlik oldu. Lesmes bir tur daha bira söyledi. Genç kız biraları suratsız bir şekilde servis yaptı. Lesmes askerî bir konvoyla Teruel'e geri döneceğini ve oradan da Bogota'ya devam edeceğini söyledi.

"Umarım yolda bizi havaya uçurmazlar," dedi. Ve yeniden sessizlik içinde içkilerimizi içtik.

Tam kalkıp gitmeye hazırlandığım sırada yeniden konuştuğunu duyduk:

"Bu ülkede," dedi, seyrek bıyığını yalayarak, "biri çıkıp devlet başkanlarını tek tek incelese, hepsinin memleketin içine ettiğini görür."

Kimse onun sözlerine bir yorum yapmadı. İçinde çok fazla konuşma arzusu olduğu görünen Lesmes kendi kendine cevap verdi:

"Evet," dedi, "doğruyu söylemek gerekirse her devlet başkanı kendince ülkenin içine etti. Neden? Ben bunu bilemem, kim bilebilir ki? Egoizm? Sersemlik? Ama tarih onların portrelerini duvardan indirecek. Hani şu söz vardır, çay saatinde..."

"Ne çayı lanet olası," diye tepki gösterdi, Chepe, "en azından kahve olsun."

"Çay saatinde," diye devam etti Lesmes hiç istifini bozmadan ve kendi sözlerinden gözleri kamaşmış bir halde, "herkes İngiliz centilmenidir." Ve birasını bir dikişte içti. Birisinin bir şey söylemesini bekliyordu ama hepimiz dilimizi yutmuştuk. "San José şu anda savunmasız ve öyle kalmaya devam edecek," diye ekledi, "insanlara yegâne tavsiyem buradan bir an önce çekip gitmeleri. Eğer canına susamış olan varsa burada kalsın."

Chepe'nin esaret altında doğum yapan karısının kaçırılmış olduğu hâlâ kafasına dank etmemişti. Chepe onu hemen kendi yöntemiyle uğurladı: Bir haykırışla ve üzeri şişe dolu masayı tekmeleyerek.

"Öncelikle dükkânımdan defol git aşağılık adam!" dedi ve üzerine çullandı. Önümde onları ayırmaya çalışan diğer bedenleri gördüm. Oye bir köşede sinirli bir şekilde sırıtıyordu.

Ama Lesmes haklı: Canına susamışların mezarı burada, ayaklarının altında duruyor.

Bana gelince hiç umurumda değil. Ben zaten ölmüşüm.

Cumartesi mi? Doktor kız da, tıpkı hemşireler gibi San José'yi terk ediyor. Derme çatma hastaneyi bekleyen kimse kalmadı. Halka benzin ve gıda getiren Kızıl Haç kamyonları da bir daha ziyaretimize gelmedi. Köyün birkaç kilometre uzağında, Üstat Claudino'nun kulübesinin o taraflarda bir çatışma yaşandığını biliyoruz. On iki ölü var. On iki ölü. Ve bunlardan biri çocuk. Geri gelmeleri uzun sürmez, bunu biliyoruz, peki geri gelecek olanlar kim? Önemi yok, geri gelecekler.

Barış zamanları geri gelmişçesine San José'de aylarca zaman öldüren askerî birliklerin sayısı gözle görülür bir biçimde azaldı. Her halükârda, onlarla ya da onlarsız savaş giderek şiddetlenecek. Eğer köyde daha az asker görüyorsak, bu konuda bize resmî bir açıklama yapılmıyor; yetkililerin yegâne açıklaması her şeyin kontrol altında olduğuna yönelik; bunu haberlerde dinliyoruz –küçük pilli radyolarda, zira hâlâ elektrik yok– köye gecikmeli olarak gelen gazetelerde okuyoruz; devlet başkanı burada hiçbir olağanüstü durum yaşanmadığını belirtti, ne burada ne de ülkenin geri kalanında savaş varmış: Ona kalırsa Otilia ortadan kaybolmadı ve Mauricio Rey, Doktor Orduz, Sultana, Hademe Fanny ve bu köyden diğer onca insan yaşlılıktan öldüler ve ben tekrar gülmeye başlıyorum, neden tam da bir daha uyanmamak üzere gözlerimi kapatmaktan başka bir şey istemediğimi fark ettiğim zamanlarda içimden gülmek geliyor? Söz konusu olan, hayatta kalmak için ya da görünüşte hayatta kalma arzusuyla –zira gerçekte benim ölü olmam, cehennemde tam bir ölü olmam kuvvetle mümkün, diyorum kendi kendime ve tekrar gülüyorum– kendi kendime aptal nu-

marası yaparak kökünden yok saymayı tercih ettiğim bu korku, bu ülke.

Çarşamba mı? Ordunun birbirinden bağımsız hareket eden iki devriyesi saldırıya uğradı ve bunun sebebi sadece köyün su depolarının orada gerillanın varlığını bildiren kötü bir haber kaynağı: Dört asker öldü, çok sayıda asker yaralandı. Dağdaki komşumuz Rodrigo Pinto çok endişeli bir halde beni ziyarete geldi: Yüzbaşı Berrio'nun, yanında askerlerle birlikte, onların bölgeden geçerken, eğer işbirlikçilik işaretleri bulursa önlemler alacağı konusunda herkesi uyardığını ve çiftlik çiftlik yaptığı ziyaretlerde bunu herkese söylediğini, sadece erkekleri ve kadınları değil, daha yeni konuşmayı öğrenen dört yaşından küçük çocukları da sorguya çektiğini anlattı. "Herif deli," diyor bana Rodrigo.

"Zırdeli. Zannedildiği gibi görevden alınmadı," diyorum ona, "sivillere ateş ederken gözlerimle gördüm."

"Adamın deli olması bizi şaşırtmıyor," diyor Rodrigo. "Köyden uzakta, dağlarda bizi şaşırtan şey, hâlâ yaşıyor oluşumuz."

Üzerinde akbabaların hâlâ tur attığı mavi dağda köpeğiyle birlikte can veren Üstat Claudino'yu kafası kesik halde bulmamdan bir hafta sonra, oraya kadar benimle gelip onu gömmeme yardım eden Rodrigo Pinto ne olursa olsun dağları terk etmeyeceğini ve karısının da onunla hemfikir olduğunu söylüyor. "Orada yaşamaya devam edeceğiz," diyor. Köyün dışında, uçurumun kenarında konuşuyoruz, Rodrigo birazdan onu dağına götürecek olan patikaya sapacak. Sanki kendini buna ikna etmek istermişçesine ya da bu kararı, orada kalmaya yönelik muhtemel ölümcül inadı benim onaylamamı beklermişçesine, hiçbir yere gitmeyeceğini bana bir kez daha tekrarlıyor.

"Uzakta, daha uzakta, çok uzaklardaki bir dağ," diyor, "çok daha iyi olurdu." Çantasından bir şişe ateş suyu çıkardı ve bana ikram etti. Gün batıyordu. "Şu dağı görüyorsunuz, değil mi?" diye diğerlerinin ortasında ama onlardan çok daha uzaktaki, dünyanın bir ucundaki, başka bir dağın uzak doruğunu işaret ederek bana soruyor. "İşte oraya gideceğim. Çok uzak. Ama daha iyi. Onun zirvesine gideceğim ve bir daha kimse suratımı görmeyecek, lanet olası. İyi bir palam var. Tıpkı Nuh Peygamber gibi yanımda sadece hamile bir domuz, bir horoz ve bir tavuk götürmeye ihtiyacım var. Ve karım da benimle gelmek istiyor, o zaman manyok da eksik olmaz. Dağı görüyorsunuz, değil mi hocam, onu seçebiliyorsunuz, değil mi? Çok güzel, bereketli bir dağ. O dağ benim hayatım olabilir. Mevzu şu ki babam bizi dağlarda büyüttü. Şimdilik komşu dağda yaşamaya devam edeceğim, hocam. Siz orayı biliyorsunuz, siz oraya gittiniz, siz karım ve çocuklarımla birlikte orada yaşadığımı biliyorsunuz; yeni bir tane daha doğdu, artık yedi kişiyiz ama sadece manyok ve kakaoyla bile beslensek hayatta kalacağız. Otilia döndüğünde ikinizi birlikte oraya bekliyorum. Sonra hepimiz gideceğiz, neden hep birlikte gitmiyoruz?" Tekrar içip şişedekini bitiriyoruz ve Rodrigo boş şişeyi yardan aşağı fırlatıyor. Ama henüz gitmiyor: Gözlerini uzaktaki dağa dikmiş, kımıldamadan duruyor. Beyaz şapkasını tüm gücüyle parmaklarının arasında sıkıp büküyor: bu onun kendine özgü hareketi. En sonunda kafasını kaşıyor ve sesi değişiyor, "Hayal kurmak bedava," diyor ve neredeyse hemen akabinde de ekliyor, "Şimdi uyanma vakti." Ve ikimiz de kahkahayı patlatıyoruz. O küçük asker işte tam o sırada ortaya çıkıyor; gerçekten de gencecik bir delikanlı, neredeyse üniformalı bir çocuk. Muhtemelen bütün bu süre zarfında o hemen yanımızdaydı ama biz onu fark etmedik. Biraz kafası karışık görünüyor ve parmağı tetik-

te olmasına rağmen tüfeğin namlusunun ucu yere doğru dönük. "Neye gülüyorsunuz, siz?" diye soruyor. "Neden gülüyorsunuz? Yüzümde komik bir şey mi var?" Rodrigo ve ben ağzımız açık bir halde bakışıyoruz. Ve tekrar kahkahayı basıyoruz. Elimizde değil. "Arkadaş," diyorum ve askerin keskin, donuk gözlerindeki ve kendi gözlerimdeki acıyı hissedip soruyorum, "Şimdi bize artık gülemeyeceğimizi söylemeyeceksin umarım." Vedalaşmak amacıyla Rodrigo'nun elini kuvvetlice sıkıyorum. Rodrigo beyaz şapkasını kafasına takıyor ve hiç arkasına bakmadan patikaya dalıyor. Uzun bir yol onu bekliyor. Ben de peşimde askerle birlikte sessizce evime dönüyorum. Rodrigo'yu gözetlediklerini hissediyorum ve aynı zamanda beni de. Evime sadece bir sokak kala başka bir grup asker önüme çıkıyor, o çok erken uyandığım sabahtaki gibi beni yine tutuklayacaklar mı, acaba?

Derken Yüzbaşı Berrío'nun, "Bırakın yoluna gitsin," diyen sesini işitiyorum.

Salı mı? Gidenler başkaları oluyor: General Palacios ve onun hayvanlar "ordusu". Oye bize General Palacios'un en değerli hayvanlarının helikopterle taşınması sırasında Chepe'nin askerî üste bulunduğunu söyledi. Kendisini neredeyse hiç görmediğimiz bu general geldiğinden beri kendini bedenen ve ruhen bir hayvanat bahçesi oluşturmaya adadığını işittik; hiçbir zaman görmediğimiz ya da sadece bir gazetenin pazar ekinin sayfaları arasındaki siyah beyaz fotoğraflarından tanıdığımız bir hayvanat bahçesi. Ve San José Askerî Garnizonu'nun yüz hektarlık alanı içinde 60 ördek, 70 kaplumbağa, 10 timsah, 27 balıkçıl, 5 çiy kuşu, 12 kapibara, 30 süt ineği ve 190 atın general ve adamlarının gözetimi altında yaşadığını okuduk; ayrıca, bu iki ve dört ayaklılar ordusuna askerî has-

tabakıcıların hizmet ettiklerini; generalin, Birleşik Devletler'den getirttiği cins köpeğinin eşliğinde her sabah garnizonu dolaşarak hayvanlarını yakından denetlediğini; bir papağanın onun gözdesi olduğunu; papağana, bir subayı sadece beslenmesiyle görevlendirecek denli değer verdiğini ama bir an bile yerinde duramayacak denli hareketli hayvanın garnizonu çevreleyen tellerde elektrik çarpması sonucu öldüğünü öğrendik. Palacios, albaylığından beri kendini hayvanlara adıyormuş. Ayrıca beş binden fazla ağaç diktiğini söylüyordu, "Sanki onların hepsini kendisi dikmiş gibi," diyor bize Oye. Bize ayrıca Hortensia Galindo ve ikizlerini ağzına kadar hayvan dolu o nakliye helikopterlerinden biriyle köyü terk ederken gördüğünü söylüyor.

"Günaydın, hocam. Sizinle vedalaşmaya geldim."

Başında kumaş bir şapka ve ağlamaktan kızarmış gözleriyle, Gloria Dorado kapıda duruyor. İçinde bir sarısma kuşunun bulunduğu tahta bir kafesi elinde tutuyor.

"Bunu size bir hatıra olarak bırakmak istiyorum, hocam, ona bakmanız için."

Kafesi alıyorum. Hayatımda ilk kez hatıra olarak bir kafes alıyorum: Biz bize kalır kalmaz seni serbest bırakacağım, kuş, sana nasıl bakabilirim ki? Kendime bile zor bakıyorum.

"İçeri girin, Gloria. Bir kahve içelim."

"Hiç vaktim kalmadı, hocam."

"Eviniz ne olacak? Ona kim bakacak?"

"Belki dönerim diye Lucrecia'ya emanet ettim. Elbette ki o da buralardan gitmeye karar verebilir. Ama onun eve ihtiyacı var, o beş çocuk sahibi, benim hiç çocuğum yok. Belki de olmaması daha iyi"

"Olmaz olmaz demeyin, Gloria, henüz gençsiniz, güzelsiniz. Önünüzde uzun bir ömür var."

Buruk bir şekilde gülümsüyor.

"Mizah yeteneğinizi hâlâ koruyorsunuz, hocam. Bakın, ben ikinizi çok seviyorum ve biliyorum ki Otilia geri dönecek, bundan eminim."

"Herkes bana bunu söylüyor."

Sessimdeki kederi gizleyemiyorum; keşke Gloria bunu bana tekrarlamaya gelmemiş olsaydı. Ama o, aklımdan geçenlerin farkında değil.

"Rüyamda sizi pazaryerinde birlikte yürürken gördüm. Kendimi mutlu hissediyordum ve size selam vermek için yaklaşıp şöyle diyordum, 'Size söylememiş miydim? Otilia sağ salim geri gelecek dememiş miydim?'"

Gloria gülümsüyor, ben gülümsüyorum ve şunu itiraf etmeliyim ki rüyası beni duygulandırıyor, şimdi ağlayacak mıyız? Bir tek bunu yapmadığım kaldı.

"Tanrı sizi işitsin," diyorum elimden sarkan kafesle: Sarısasma bir o tarafa bir bu tarafa atladıktan sonra minik bambu çubuğun üzerine tünüyor ve şarkı söylemeye başlıyor; belki de onu serbest bırakma niyetinde olduğumu hissediyor. "Peki, siz nasıl gideceksiniz, Gloria?" diye artık gözlerine bakamadan ona soruyorum. "Silahlı gruplar yol kesiyor. Hususi ya da değil, bütün araçlar havaya uçuruluyor ve bazen içindeki yolcularıyla birlikte. Güvenli ulaşım aracı yok."

"Bir teğmen erkek kardeşimle beni El Palo'ya kadar askerî kamyonda, askerlerle birlikte götürmeyi teklif etti. Orada beni iç kesimlere götürecek bir araç bulacağım."

"Askerî kamyonda seyahat etmek de aynı derecede tehlikeli, hatta daha tehlikeli bile olabilir. Dikkat çekeceksiniz, Gloria. Asker kılığına girseniz daha iyi olur, şu teğmen sizi riske atarak nasıl yanında götürüyor ki?"

"Aramızda kalması kaydıyla bana kamyonun savaş uçaklarının korumasında gideceğini söyledi. Uçaklar yolumuzu temizleyecek, hocam."

"Umarım öyle olur."

"Marcos'un öldüğü ortaya çıktığında," diye bana fısıldarken Gloria'nın gözleri doluyor, "burada kalmak benim için çok daha tehlike olacak. Hortensia beni affet-

meyecek, benim suçlu olduğumu, benim katil olduğumu söyleyecek."

Şimdi ağlamaya başlıyor, bana sarılıyor ve ben de ona sarılıyorum, elimde kafesle kollarımı ona doluyorum.

"Cesedi buradan yarım kilometre uzakta, bir hendeğin içinde bulundu. Onu teşhis etmeleri zaman alacak. Teğmenin bana söylediğine göre ölüsü en azından iki yıldır o hendekte açıkta duruyormuş."

"Gloria. Bir ecelsiz ölüm daha. Yaşayanlar utansın bundan."

"Doğru söylüyorsunuz, hocam. Ona yardım etmek istemediler. Kimse parmağını oynatmaya dahi tenezzül etmedi. O kadın kocası için tek kuruş harcamadı. Benim param yoktu, sadece bana bıraktığı o küçük ev vardı. Ama Hortensia, o para şimdi ne işe yarayacak? Gelip onu da götürmeleri fazla uzun sürmez."

Hortensia Galindo'nun San José'yi çoktan, üstelik helikopterle terk ettiğini ona söylemek istemiyorum.

"Ah, zenginlik içinde yoksulluk çeken bu ülke, Gloria. Umarım yeni bir hayata başlarsın ve senin için her şey güzel olur, başka ne diyebilirim ki?"

"Hani derler ya, yeniden doğmak," derken gülümsüyor, "bana bunu mu tavsiye ediyorsunuz?" Ve benden ayrılıyor. Yoğun, yakıcı parfümü, gözyaşlarının kokusuyla karışmış halde üzerime siniyor. "Ben gidiyorum," diyor, "kardeşim beni bekliyor." Ve evden ayrılıyor. Kapıyı arkasından kapatıyorum.

Kafes elimde bahçeye kadar gidiyorum. Bir tür keyifsizlik beni esir alıyor: Güzel kadınlar bu eve gelmesinler, onları görmenin acısını bana yaşatmasınlar, lanet olası. Kafesi taştan çamaşır teknesinin üzerine bırakıyor ve minik bambu kapıyı açıyorum.

"Uç hadi, sarılasma," diye bağırıyorum kuşa, "çabuk uç, yoksa sağ kalan kediler gelip senin icabına bakarlar."

Kuş açık kapının önünde hiç kımıldamadan duruyor.

"Yoksa uçmayacak mısın. Görürsün o zaman. Burada kediler var."

Kuş hiç kımıldamadan durmaya devam ediyor. Yoksa kanatlarını mı kestiler? Onu avucuma alıp kafesten çıkarıyorum. Bu çok güzel bir sarıasma, tüyleri ışıl ışıl parlıyor, kanatları da kesik falan değil.

"Gökyüzü seni korkutuyor mu? Uç hadi, Tanrı aşkına!" Ve onu gökyüzüne fırlatıyorum. Sarıasma şaşkın bir halde henüz tutukluğunu atamamış kanatlarını açıyor ve yere düşmekten son anda kurtuluyor. Ardından bir-iki kez kanat çırpıyor ve en sonunda sanki atlarcasına duvara kadar uçuyor. Orada yeniden hareketsiz kalıyor, neyin peşinde? Sanki dönüp bana ve kafese bakarmış gibi bir hali var.

"Ne güzel bir kuş," diyor bir ses. Duvardaki yarıktan benim bahçeye geçen Geraldina bu. Karalara bürünmüş Geraldina. Onun çıplak halini hatırlamayı başaramıyorum artık.

"Bir sarıasma," diyorum.

Ve ikimiz onun uçup gökyüzünde gözden kayboluşunu seyrediyoruz.

Bir kez daha yıkıntıların arasında yan yana oturmaktayız, hemen yanımda duran yüzü beni kilitliyor ve gözlerimi gökyüzünden ayırmadan, "Başka zamanlardı onlar," diyorum ona ve neden bahsettiğimi anladığını zannediyorum: O bahçesinde çırılçıplak dolaşırken ben kafamı duvardan uzatıyordum; güçlü bir kahkaha patlattıktan sonra o düşünceli yüz ifadesi geri geliyor, gözleri bulut toplamakta olan gökyüzüne dikili, gözleri gökyüzünü kaplayan bulutlara dikili, dizinin üzerinde bir el görüyorum, dizinin üzerindeki benim elim, elimi ne zaman di-

zinin üzerine koydum ki? Ama o herhangi bir tepki vermiyor, dizinin üzerine sanki kurumuş ağaçtan bir yaprak, tiksinç ama zararsız bir böcek düşmüş gibi davranıyor ve benimle konuşmaya devam ediyor, ne zamandan beri? Kocasını tutsak bulunduranlarla görüşmelerinden bahsediyor, ya da dizinde bir ihtiyarın elinin durması ona çok doğal görünüyor, yaşlılığın kendine göre özgürlükleri var ya da bu dünyada onu ilgilendiren yegâne şey fidyenin ödenmesi, Buga'da yaşayan erkek kardeşinin desteğiyle çözmeye uğraştığı şu mevzu, evet Ismael, sebep bu, haklı olarak dizindeki elimi görmüyor, elinde avucunda ne varsa onlara verdiğine yemin ediyor, bunun *kendi meselesi* olduğunu söylüyor, siz endişelenmeyin, hocam, bu benim meselem. Ardından, aklımdan geçenleri tahmin edermişçesine ya da tahmin ettiğini zannedermişçesine büyük bir dikkatle bana bakakalıyor, yoksa dizinde duran elimi mi fark etti? Sadece onun dizini –ve onunla teması, yaydığı alevi– düşündüğümü artık biliyor mu acaba? "Hayır, hocam," diyor bana, "Otilia onların elinde değil, bunu onlara sordum."

"Otilia," diyorum.

Şimdi bana istedikleri paranın yarısını bile bir araya getiremediğini anlatıyor. "Bu istediğimizin yarısı bile değil," demişler ona, "bu şekilde kocanıza hiçbir iyilik yapmadınız." Ve ağzını çarpıtarak yaptığı, ne anlama geldiğini bilmediğim –acaba neşe mi?– bir yüz ifadesiyle bana anlattığına göre ona şunu bile söylemişler, "Onu sevmediğiniz belli oluyor."

Bana diyor ki, "Bakışlarını tüm bedenimde hissediyordum, hocam, sanki beni diri diri yemek istiyor gibiydiler."

Fidyenin geri kalanını ödemesi için on beş gün süre vermişler, "Yani süre bugün doluyor hocam, onlara tamam dedim ve bana daha önce söz verdikleri gibi onu da yanlarında getirmeleri konusunda onları uyardım, zira geçen

sefer sözlerini tutmadılar. 'Onu yanımızda getirmiş olsaydık ne olacaktı ki?' diye cevap verdiler bana, 'Şimdi bir kez daha geri götürmek zorunda kalacaktık, eğer bunu yapmaya üşenmezsek, anlıyor musunuz? Üzerinize düşeni yapmadığınız için de onun ölümünden siz sorumlu olacaktınız.' Onlara bir kez daha onu da yanlarında getirmelerini, onu görmek, onunla konuşmak istediğimi söyledim ve şöyle dedim, 'Elimde avucumda ne varsa size verdim, şimdi bana borç verecek birini bulmam gerekecek ve eğer kimse bana borç vermezse ben her halükârda oğlumla birlikte burada olacağım.'"

"Borç vermezlerse ne demek?" demişler. "Siz bir çaresini bulacaksınız."

Geraldina bir kez daha bir şaşkınlık ve dehşet ifadesiyle bana bakıyor; ona ne diyeceğimi bilmiyorum; onun evine gelen fidyecileri görmedim; neye benzedikleri konusunda hiçbir fikrim yok.

Sadece Geraldina'nın kardeşinin gelişine tanık oldum; yağmurlu bir gecede Buga'dan otomobiliyle geldiğini gördüm; uzun boylu, kel ve endişeliydi; yolun son kısmını gerillanın yasak bölge geçiş belgesiyle geçebilmiş; üç kez kornaya bastığını duymuş ve pencereden dışarıya bakmıştım; Geraldina elinde bir mumla dışarı çıkmış ve orada birbirlerine sarılmışlardı. Ve birlikte güçlükle taşıyabildikleri devasa bir siyah plastik çantayla içeri girmişlerdi ve bunun içinde nakit olarak Geraldina'nın parası vardı, "İkimizin parası," diyor bana aniden kabaran bir öfkeyle, "karıkoca onca yıllık çalışmanın ürünü olan para, hocam, tamamı alın teriyle kazanılmış para."

Geraldina'nın kardeşi, dehşete düşmüş bir gölge misali, San Jose'yi aynı gece, tıpkı geldiği gibi, arabasıyla, yağmur altında ve bir bayrak misali içeriden ön cama yapıştırılmış yasak bölge geçiş belgesiyle terk etmişti. Eusebito'yu Geraldina'yla bırakmanın uygunluğu konu-

sunda kız kardeşiyle tartışmıştı. Geraldina, kardeşinin giderken oğlunu da yanında götürmesine hazırmış ama çocuk annesiyle kalmak istiyormuş, Geraldina, "Küçük bir adama anlatır gibi anlattım, burada kalırsa ne tür tehlikelerle karşı karşıya kalacağını açıkladım," diye tüm masumiyetiyle her yolu denediğini belirtiyor, "ama Eusobito'yu ikna etmek ne mümkün: ölene kadar anne ve babayla diyordu." Geraldina'nın ağzı aralanıyor, gözleri gökyüzünde daha çok yükseliyor, "Tek bir kuruşum bile kalmadı hocam, bunu onlara söyleyeceğim, insaf etmeleri gerekecek ve eğer insaf etmezlerse, o zaman istediklerini yapsınlar, beni de yanlarında götürsünler, ne zamana kadar olduğunu bilmeden yıllarca beklemek yerine ben bunu tercih ederim, o zaman üçümüz bir arada oluruz, hayat böyle istemiş deriz, son isteğimse Eusebito'nun da benimle gelmesi olacak, insafa geleceklerdir, bundan eminim, her şeyimi çoktan onlara verdim, onlardan hiçbir şey gizlemiyorum."

Şimdi Geraldina ağlamaya başladı: Bugün bu evde ikinci kez bir kadın ağlıyor.

Ve o ağlarken elimi dizinde görüyorum, bunu gerçekten bakmadan yapıyorum –bir saniyede fark ediyorum– ama birden onu görüyorum, elim Geraldina'nın dizinin üstünde durmaya devam ediyor, o ağlıyor ve dizindeki elimi görmüyor ya da görmek istemiyor, ya da onu şu anda görüyor, Ismael, tükenmişliğinin içinde senin tek derdin onun dizi, Geraldina'nın kaçırılmış kocası için döktüğü gözyaşları ya da anlamsız ama çok belirgin neşesi bile umurunda değil: Oğlunun, küçük bir adam gibi, ne olursa olsun onlardan kesinlikle ayrılmayacağını söylüyor ve bunu sesi çatallaşmadan yapıyor, kocası bu konuda ne düşünecek acaba? Büyük bir hayal kırıklığı, "Her şeyi topla ve buradan git." Eusebito babasının buna benzer bir şey söylediğini söylemişti. Geraldina'nın hezeyanlı sesi beni

tedirgin ediyor, ikimiz yıkıntıların ortasında, solmuş çiçeklerin arasındayız, ikimiz de aynı haldeyiz.

"Hortensia kendisiyle birlikte helikopterle gitmemi teklif etti, hocam. Elbette ki böyle bir şeyi yapmayacağım, artık yapamam. Ama bugün şunu inkâr edemem: korkuyorum."

Dizindeki elime bakakaldı.

"Siz," diyor ya da bana soruyor.

"Ne olmuş bana?"

Ve yeniden o kaçamak kahkaha.

"Siz ölmeyecek misiniz, hocam?"

"Hayır."

"Bakın nasıl titriyorsunuz."

"Bu heyecan, Geraldina. Ya da Otilia'nın dediği gibi benim cinsel zaafım."

"Rahat olun, hocam. Sevgiyle kalın. Sevgi cinsel zaafı alt eder."

Ve dizindeki elimi çok yumuşak bir biçimde kaldırıyor. Ama sessizce yanımda oturmaya devam ediyor.

Oğlu ona duvarın diğer tarafından seslendi: Anlaşıldığı kadarıyla boş havuza düşmüştü, yoksa bu bir oyun muydu? Sesi sanki havuza düşmüş gibi geliyordu ve ardından bir çığlık duyulmuştu, hepsi bu. Geraldina, tuttuğu yastan iyice incelmiş bedeniyle duvardaki yarıktan kolayca geçerek hemen bahçesine geri döndü. Peşinden gitmedim: Başka biri olsa bunu yapardı, ben değil, artık değil: Hem ne diye? Ayrıca açlık hissediyordum, ilk kez acıktığımı hissediyordum, bir şey yemeyeli ne kadar zaman olmuştu? Mutfağa gidip pilav tenceresini aradım: İçinde bir tabak kalmıştı ve taneler sert, küflenmiş, kararmış görünüyordu. Onları ısıtmadan, elimle avuç avuç yedim ve ocağın karşısına oturup bir süre orada kaldım. Sağ

kalan kediler uzun zamandan beri eve uğramıyorlardı ve bunun sebebi hiç kuşkusuz yemek ve ilgi eksikliğiydi. Kendi başlarının çaresine bakmaları gerekecekti. Ama miyavlamalarını ve beni Otilia'ya yakınlaştırıp, bana eşlik eden gözlerini özlüyordum: Onları düşününce mutfakta bıraktıkları elle tutulur hatıraları aklıma geldi; tüy kalıntıları tıpkı masallarda olduğu gibi beni yatak odama kadar sürükledi: Orada, yatağın ayaklarının yanında iki tane parçalanmış kuş, yastığın üzerindeyse siyah kelebeklerin kalıntıları olmak üzere, kedilerin bana bıraktıkları armağan yiyecekler duruyordu. Bir tek bu, kedilerimin beni beslemesi eksikti diye düşündüm: Ben onların öğle yemeğiyle ilgilenmesem bile, onlar benimkiyle ilgileneceklerdi. Eğer o pilavı yememiş olsaydım, hissettiğim açlıkla kuşların tüylerini yolup onları pişirmekte bir an dahi tereddüt etmezdim. Kuşları ve kelebekleri topladım, tüyleri süpürdüm, ardından uyumak istedim, kendimi yüzükoyun yatağa bıraktım, sanırım tam uykuya dalmak üzereydim ki bir kadın sokaktan bağırış çağırış bana seslendi, herkes bağırıp çağırıyor, dedim ve evden sanki kafamı cehennemden içeri uzatır gibi çıktım.

Bir kadın önlüğünü kasıklarına bastırarak –ya da ellerini önlüğünde temizleyerek– koşuyordu, neden kaçıyordu? Kaçmıyordu, koşuyordu; çünkü görmek istiyordu. "Duydunuz mu, hocam?" diye sordu bana. Hemen peşine takıldım. Ben de görmek istiyordum. Chepe'nin dükkânına vardık ve onun orada, koridorda, sanki şiddetli bir rüzgâr tarafından süpürülmüşçesine darmadağınık masaların önünde oturduğunu gördüm; başını ellerinin arasına almıştı ve etrafı meraklılarla çevriliydi. "Muhtemelen karısını buldular ama ölü," diye düşündüm çaresizliğin ortasında ona bakınca: Hava sıcak değildi; alışılmadık bir rüzgâr Chepe'nin boğuk iniltilerine karşılık veriyor ve ayakkabılarının etrafındaki tozları burgaç şeklinde havalandırıyordu. Erkekler ve kadınlar topluluğu olan biteni ilgiyle izliyordu: Bölük pörçük bir sessizlik hâkimdi, zira sorular ve çekingen yorumlar yeniden gelmeye başladı. Aynı şekilde ben de olayı öğrenmeye giriştim: Bu sabah çok erken saatlerde, nihai bir uyarı olarak, karısının ve kızının işaretparmaklarını, kana bulanmış bir kesekâğıdının içinde Chepe'nin kapısının altından atmışlardı. Orada, Chepe'nin ellerinin yanında, lekelenmiş kesekâğıdını görüyorum. Chepe'nin yanına ulaşmak istiyorum ama Oye kalabalığın arasından bana yaklaşı-

yor ve beni kolumdan çekiyor. Bu şartlar altında yapmak istediğim son şey Oye'yle sohbet etmek ama afallamış suratı ve koluma dolanan elleri beni ikna ediyor; onunla tıpkı bu şekilde, kim olduğunu anlamadan ve nedenini bilmeden, konuştuğum son seferi hatırlayıp herhalde ona acıyorum. "Hocam," diyor kulağıma, "sizi uykunuzda öldürmediler mi?" "Elbette ki hayır," diyebiliyorum sorunun farkına varınca. Ve gülmeye çalışıyorum, "Karşında duruyorum işte, görmüyor musun?" Yine de birkaç saniye boyunca inanamıyormuş gibi birbirimize bakıyoruz. "Peki, beni kim öldürecekmiş?" diye ona soruyorum. "Ve neden?" "Ben de başkasından duydum," diye cevap veriyor. Sarhoş ya da hap almış gibi görünmüyor. Biraz solgun ve benimkilere diktiği sağlam gözünü kırpıştırıp duruyor. Elleri henüz kolumu bırakmadı. "Ne biçim bir şaka bu?" diye soruyorum ve o da bana şöyle diyor: "O halde hâlâ hayattasınız." "Şimdilik," diyorum. Bunun üzerine o, konumuzla alakasız bir şey söylüyor, "Biliyor musunuz? Ben kimseyi öldürmedim." "Ne diyorsun sen?" "O müşteri çekmek için uydurduğum bir yalandı," diyor bana. Neden bahsettiğini zorlukla hatırlayabiliyorum. "Ama aksine müşteri kaçırdın," diyorum, "çünkü hepimiz senin boyun doğradığını düşünüyorduk." Ve kolumu ellerinden kurtarıyorum. Kimse bizi dinlemiyor. "Hayatta olmanıza sevindim, hocam," diye devam ediyor. Hareketleri zılgıt yemiş bir çocuğunkileri andırıyor ve insanda anlatılamaz bir acıma uyandırıyor. Onu, şaşırtıcı sorusu ve kırpışan gözüyle orada bırakıyorum; kalabalığa arkasını dönüyor ve uzaklaşıyor; ben de onu unutuyorum. "Demek beni uykudayken öldürmüşler," diyorum yüksek sesle ve bir an için bunu Otilia'ya anlattığıma inanıyorum, "Asla o mutluluğa nail olamadım."

Chepe kesekâğıdını kavrayıp ayağa kalkıyor, dudakları sanki şaşkınlıktan gülecekmiş gibi gevşemiş. Alelacele çıkıp giderken adamlar ve kadınlar peşine takılıyor. Nereye gidiyor? Diğerleri gibi ben de onu takip ediyorum. Bir yere gidiyor olmalı. "Karakola gidiyor," diye tahminde bulunuyor oradan biri.

"Niye," diye soruyor bir diğeri.

"Onlara sormak için," diyorlar.

"Onlara ne soracak ki? Ona cevap vermeyeceklerdir."

"Ne cevap verebilirler ki?"

Karakolun kapısı etrafında toplanmış bu insan bedeni kalabalığının, hiçbir şey anlamayan ve hiçbir şey anlamamaya hazırlanan suratların arasında kendimi o bedenlerden ve o afallamış suratlardan biri olarak görüyorum. Ortak bir karar sonucu Chepe'nin içeri tek başına girmesine izin veriyoruz. İçeri girmesiyle çıkması bir oluyor ve çıktığında suratı çok bozuk. Ne olup bittiğini anlamak için onu dinlemeye ihtiyaç duymuyoruz: Karakolda tek bir polis dahi yok, nereye gittiler bunlar? Girişte tek bir polisle dahi karşılaşmamak zaten garibimize gitmişti: Kafamıza ilk kez dank ediyor ki San Jose'deki sessizliğin bu kadarı da artık fazla ve bir endişe dalgası hepimizi etkisi altına alıyor, bu bütün suratlara ve donuklaşan seslere yansıyor. Gloria Dorado'nun bir kamyonda askerlerle birlikte gittiğini hatırlıyorum, acaba o son kamyon muydu? Bize hiçbir şey söylemediler, hiçbir uyarı olmadı ve benim düşündüğümü diğer hepsi düşünüyormuş gibi görünüyor, biz burada kimin insafına kaldık?

Sokakların ağır hareket eden sessiz kişilerce istila edilmekte olduğunun ancak şimdi farkına varıyoruz; en uzak köşelerden silik bir biçimde birden ortaya çıkıyorlar, oradan, buradan neredeyse tembellikle kafalarını uzatıyorlar, bazen buharlaşıp yok oluyor, sonra uçurumun kıyısından kalabalık bir şekilde tekrar beliriyorlar. Bunun üze-

rine biz Chepe'nin etrafını saranlar geri çekilmeye başlıyoruz, biz de bu işi yavaş ve sessiz bir biçimde yapıyoruz, herkes kendi yoluna, kendi evine gidiyor ve en olağanüstü tarafı da bütün bunları dünyanın en doğal şeyi gibi yapmamız oluyor. "Herkes meydanda toplansın," diye bize bağırıyor katillerden biri ama sanki kimse onu duymuyor: Ben çıkartamadığım köylü bir çiftin yanında yürüyorum ve ne yöne doğru gittiklerini öğrenmeye falan çalışmadan yanlarında yürümeye devam ediyorum. "Herkes meydanda toplansın dedim," diye aynı ses bu kez başka bir taraftan tekrar duyuluyor. Kimse onu kaale almıyor, adımlarımızın giderek hızlandığını işitiyoruz: Bir an geliyor insanlar koşmaya başlıyorlar ve bu yaşlı halimle ben de onlara katılıyorum, "Netice itibarıyla biz silahsız insanlarız," diyorum, "başka ne yapabiliriz ki?" Bunu yüksek sesle ve öfkeyle söylüyorum, sanki Otilia'dan özür diler gibi.

Biz Chepe'yle birlikte olanlar, artık onu görmüyoruz ama tam o sırada işitiyoruz: Haykırışlar, çığlıklar, kurban edilmek üzere olan bir domuzunkiler gibi insanın kanını donduran çığlıklar bunlar; çünkü dehşete düşmüş bir insana aitler, istilacılara karısını ve kızını tutsak edenlerin, bu sabaha karşı karısının ve kızının parmaklarını gönderenlerin onlar olup olmadıklarını soruyor, onlara bunu soruyor ve çoğumuz, tıpkı mola verir gibi farklı köşe başlarında duruveriyoruz, kimse buna inanamıyor, rüzgâr toz burgaçlarını kaldırımlara doğru sürüklemeye devam ediyor, güneş bir bulut topluluğunun ardında saklanıyor, "Muhtemelen yağmur yağacak," diye düşünüyorum, "Bir tufan yollasan da Tanrım, hepimizi boğsan."

Chepe'yi görmüyoruz, en azından ben onu görmüyorum. Adamların ve kadınların hareketsiz bedenleri, istilacıların bedenleri onu görmeyi engelliyor ama soruyu tekrarlayan sesini duyuyoruz, bu kez sorunun ardından Chepe'nin engelleyemediğimiz, engelleyemediği lanetle-

meleri, suçlamaları geliyor ve bir silah sesi duyuluyor, "Chepe'yi vurdular," diyor yanımdaki adam, karısı çoktan koşmaya başlamış, adam da onu izliyor ve bir kez daha herkes farklı yönlere doğru koşmaya başlıyor ama kimse bağırmıyor, çığlık falan atmıyor, sanki koşarken gürültü yapmamaya karar vermişçesine herkes sessizliğini koruyor.

"Herkes meydanda toplansın, lanet olasıcalar," diyor başka bir ses. Üniformalılar da koşuyor ve sanki biz bir sığır sürüsüymüşüz gibi önümüzü kesip bizi meydana yönlendirmeye çalışıyorlar, kimse buna inanamıyor ama inanmak zorunda, efendim, inanmak zorunda: Yanımdaki çift, kilisenin ilerisindeki evlerine nihayet ulaşıyorlar. Onlarla birlikte içeri girmek istiyorum, adam bana engel oluyor, "Siz giremezsiniz, hocam," diyor, "kendi evinize gidin yoksa bizim başımızı belaya sokacaksınız." Bana ne diyor bu böyle, diye düşünüyorum ve profilden kocaman kafasını, korkmuş gözlerini görüyorum, derken karısının elleri ortaya çıkıyor ve kapıyı suratıma kapatmada ona yardım ediyor. Adam evine girmeme izin vermek istemiyor, bundan korkuyor, onun başını belaya sokabilecek biri olduğumu söyledi. Görünüşte yeniden tek başıma kalıyorum, evine hangi yoldan gideceğini unutma, Ismael. Boş yere bütün köşelere bakıyorum: Hepsi aynı sokak köşesi, aynı tehlike, aralarında hiçbir fark göremiyorum. Felaket onların herhangi birinden tekrar kafasını uzatabilir. Onlardan herhangi birine doğru yöneliyorum, sakın yolunu şaşırma, Ismael: Uzun ve olağanüstü bir gece boyunca, ıssız sokaklarda sanki el yordamıyla yürürcesine evime kadar dönüyorum; sımsıkı kapalı kapılar ve pencereler sırasının önünde tek başımayım. Şu pencerelerden birinin kapalı panjurlarına vurmaya niyetleniyorum; bir dostum, benden daha yaşlı ihtiyar Celmiro burada yaşamıyor mu?

Evet, Celmiro'nun evini bulunca rahatlıyorum, bu Tanrı'nın bir mucizesi, Celmiro evine girmeme izin verecektir. Ve geniş tahta çerçeveyi yumruklamaya başlıyorum: Elime bir kıymık batıyor ama pencereyi açan olmuyor, bunun Celmiro'nun odasının penceresi olduğunu biliyorum. İçeriden gelen bir gırtlak temizleme gürültüsü duyunca kulağımı tahtaların aralığına dayıyorum.

"Celmiro," diyorum, "sen misin? Bana pencereyi aç."

Kimse cevap vermiyor.

"Kapıya kadar gidecek zamanım yok," diyorum. "Pencereden gireceğim."

"Ismael? Seni uykunda öldürmemişler miydi?"

"Elbette ki hayır, bunu kim uydurdu?"

"Birinden duydum."

"Çabuk aç, Celmiro."

"Sana kapıyı açmamı nasıl istersin, Ismael? Ben burada ölüyorum."

Sokağın ortasında tek başımayım ve en kötüsü de, kaçmaya devam edecek gücüm yok. Bana bağırış çağırış yükseliyormuş gibi geliyor, bir taraflardan buraya doğru yaklaşıyor, beni içine alması fazla uzun sürmez.

"Orada dışarıda neler oluyor, Ismael? Silah sesleri ve bağırışlar duydum, yoksa insanlar sokaklarda dans mı ediyor?"

"Birbirlerini öldürüyorlar, Celmiro."

"Peki ya sen? Seni de mi dans ettirdiler?"

"Kesinlikle."

"En iyisi sen evine git, ben yerimden kıpırdayamıyorum. Vücudumun yarısına felç indi, bunu bilmiyor muydun?"

"Hayır."

"Nankör evlatlarımın bana ne yaptıklarını da mı bilmiyordun? Beni burada kaderime terk ettiler. Yanıma bir tencere pilav, kızarmış yaban muzu, bir tava dolusu ciğer

ve böbrek bıraktıktan sonra çekip gittiler. Evet, doğrusu yemem için buraya bir sürü et yığdılar ama bunlar bitince ben ne yapacağım? Nankörler."

"En azından pencereyi aç. Ben pencereden girerim. Kendimizi savunuruz."

"Kime karşı savunacağız ki?"

"Sana insanları öldürdüklerini söylüyorum."

"O halde beni bırakıp gitmekte haklıymışlar."

"Aç şu pencereyi, Celmiro."

"Sana yerimden kımıldayamadığımı söylemedim mi? Tromboz ne demek, biliyor musun, Ismael? Ben senden daha yaşlıyım. Neticede şu haline bak: Sokak ortasında dans edebiliyorsun."

"Aç şunu."

"Ancak sağ kolumu uzatıp bir parça et koparabiliyorum, tuvalet ihtiyacım olunca ne yapacağım?"

"İşte geliyorlar, her tarafa kurşun yağdırıyorlar."

"Bekle."

Bir süre geçiyor. İçeride bir şeyin yere düştüğünü duyuyorum."

"Kahretsin," diyor Celmiro.

"Ne oldu?"

"İçinde böbreklerin durduğu tava yere devrildi. Evin içine bir köpek girse onu kovalayacak halim yok. Yerdekilerin hepsini yiyecek."

Ağlıyor ya da lanetler yağdırıyor.

"Peki ya pencere, Celmiro?"

"Oraya yetişemiyorum."

"Eğer yapabilirsen aç şunu."

"Koş Ismael, Tanrı aşkına nereye olursa olsun koş, eğer bana söylediklerin doğruysa orada dikilip durarak zaman harcayamazsın. Er ya da geç bir köpek içeri girecek ve bunların hepsini yiyecek, yatağıma mı işemek zorundayım?"

"Hoşça kal, Celmiro."

Ama kımıldamadan orada kalıyorum. Artık o gürültüleri duymuyorum. En azından yerde sürünmeyi deneyeceğim. Celmiro'nun tavsiye ettiği gibi koşarak gidecek gücüm yok.

"Evlatların geri gelecek," diyorum ona yanından ayrılırken.

"Bana öyle dediler ama bu doğruysa yanıma bunca yemeği neden bıraktılar ki? Ne diye bunları yanıma bırakıp beni terk ederek San Jose'den gittiler? Nankörler."

Önüme çıkan evlerin cephelerine dayana dayana ilerliyorum. Birden kargaşanın sürdüğünü fark ediyorum ve kanım donuyor; sokakta yalnız değilim: Birbirine karışan o sesler geri geliyor, etrafımda dönüyorum, ne çok yakından ne de çok uzaktan gelen sesler giderek şiddetleniyor, dört bir yandan üzerime akan bir nehre dönüşüyor ve iki sokak ötede ete kemiğe büründüklerini görüyorum; morarmış yüzleri ve açık ağızlarıyla küçük bir kalabalığın geçişini profilden görüyorum; kimin bağırdığını görmüyorum, anlık kargaşanın ortasında bir baş dönmesi gibi gelip geçiyorlar ve artık hiçbir şey duyulmuyor, kulağa sadece kalabalığın en mahrem sesi geliyor ve bu güçlükle işitilen bir iç çekiş; şimdi onları takip edenler beliriyor ve en arkadan gelenler benim bulunduğum tarafa doğru dönüyorlar, bunu koşarak yapıyorlar, bana doğru ilerliyorlar, beni fark ettiler mi acaba? Bulunduğum yere en fazla yarım sokak mesafede arıyor, araştırıyor, silahlarını dört bir yana doğrultuyorlar; ateş etmek istiyorlar, havaya ateş edecekler, yoksa bana mı ateş edecekler? Kendimi kaldırımın üzerine bırakıyorum ve orada cenin pozisyonu alıp uyuyormuş gibi yapıyorum, ölü taklidi yapıyorum, ben ölü oluyorum, ben şimdi ölüyüm, uyuyan biri değilim, kalbim sanki gerçekten atmayı bırakıyor, gözlerimi kapama

ihtiyacı dahi duymuyorum: Onları tamamen açık, sabit ve bulut öbekleriyle dolu gökyüzüne çevrili halde bırakıyorum ve korkuyla özdeşleşen bot seslerini çok yakınımda duyuyorum, sanki etrafımda soluyacak hava kalmıyor; içlerinden biri bana bakıyor olmalı, şimdi beni tepeden tırmağa kadar inceliyor, nişancılığını benim kemiklerimle geliştirecek, diye düşünüyorum, gülmemek için kendimi güçlükle tutuyorum ama gülme arzusu yine geliyor ve tıpkı bir hapşırma hissine benziyor, boş yere dudaklarımı bastırıyorum, hayatımın en güçlü kahkahasını patlatacağımı hissediyorum, adamlar yanımdan sanki beni görmeden geçiyorlar ya da beni ölü zannediyorlar, kahkahamı son anda nasıl tutabildiğimi bilmiyorum, korku kahkahasını ve sadece bir-iki dakikalık bir ölümün ardından kafamı çevirip bakışlarımı dolaştırıyorum: Grup koşa koşa bir köşeyi dönüp gözden kayboluyor, ilk yağmur damlalarını işitiyorum; dolgun, seyrek damlalar, kocaman buruşuk çiçekler gibi tozun içinde patlıyorlar: Tufan, Tanrım, tufan ama damlalar hemen kesiliyor ve kendi kendime, *Tanrı bu konuda hemfikir değil*, diyorum ve kahkaha yine patladı patlayacak gibi oluyor, sen deliriyorsun, Ismael, diyorum ve sanki kendi kendimden utanmışım gibi içimdeki gülüş kesiliveriyor.

"Bu ihtiyarı öldürmek gereksiz, halini görmüyor musunuz? Zaten ölü gibi duruyor."

"Onu güzelce kevgire çevirelim mi?"

"Şu bir dakika önce ölmüş gördüğümüz ihtiyar değil mi? Evet, ta kendisi. Şuna baksanıza ne kadar kanlı canlı, hiç ölüye benzemiyor, belki de bir azizdir."

"Ey, ihtiyar, sen ölü müsün diri misin?"

Tek başıma değilim. Onlar arkamdalar. Bana soruyu yönelten adam bir tüfeğin namlusunu enseme dayıyor.

Güldüğünü duyuyor ama kımıldamadan durmaya devam ediyorum.

"Ya seni gıdıklarsak?"

"Hayır, azizler gıdıklanmazlar. Daha sonra geleceğiz, ihtiyar ve o zaman şimdiki kadar sevecen davranmayacağız."

"En iyisi hemen kevgire çevirelim şunu."

"Eğer beni öldüreceksiniz hemen şimdi öldürün."

"Duydun mu? Ölü konuştu."

"Sana demedim mi? O bir aziz, Tanrı'nın bir mucizesi. Karnı aç mıdır acaba? Bir parça ekmek ister misin, aziz? Onu Tanrı'dan iste."

Gidiyorlar. Sanırım gidiyorlar.

Tanrı mı, ekmek mi?

Kurtçukların yemeği.

Hayır. Gitmiyorlar.

Onlara doğrudan bakmasam da ürperiyorum. Asırların yavaşlığıyla tekrar yanıma doğru geldiklerini hissediyorum. Aralarında iğrenç bir karar alıyorlar. Bir insan bedenini sürükleyerek getirip hemen yanı başıma bırakıyorlar. Ağır yaralı olmalı: Yüzü ve göğsü kan içinde kalmış. Bu köyden biri, onu tanıyorum ama tam çıkartamıyorum.

"Pekâlâ," diyor bana adamlardan biri.

Pekâlâ mı?

Ve devam ediyor:

"Bize bir iyilik yapıp şunu öldür."

Bana bir tabanca uzatıyor ama ben almıyorum:

"Ben asla birini öldürmedim."

"Öldür beni, baba," diye güçlükle bağırıyor yaralı adam, sanki daha şimdiden bana çok uzaklardan konuşuyormuş gibi ve yan dönüp boş yere gözlerime bakmaya çalışıyor; gözyaşları ve yüzünü kaplayan kan buna engel oluyor.

"Siz kendiniz öldürün," diyorum bana silah uzatan

adama, "acı çektiğini görmüyor musunuz? Başladığınız işi bitirin."

Bayağı zorlanarak doğruluyorum. Kendi kütlemi hiç bu kadar ağır hissetmemiştim; kollarım, bacaklarım bükülüyor; ama bana uzattıkları tabancayı elimle uzaklaştıracak gücüm, sürekli beni hedef alan tabancanın namlusunu küçümseyecek gücüm hâlâ var.

El yordamıyla yeniden oradan uzaklaşmaya başlıyorum; ümitsiz bir yavaşlıkla oradan kaçıyorum; çünkü vücudum benim vücudum değil, nereye doğru kaçıyorum? Yukarıya doğru, aşağıya doğru.

Ve silah sesini duyuyorum. Yakınımdan geçiyor, başımın üstünde merminin ıslığını hissediyorum; ardından bir tane daha, bu ikincisi yere, ayakkabımın birkaç santim yanına saplanıyor. Duruyorum ve dönüp onlara bakıyorum. Korku hissetmediğimi anlamak beni şaşırtıyor.

"Senin işte bu yönün, karşımda titrememen hoşuma gitmeye başlıyor, ihtiyar. Ama bunun nedenini artık biliyorum. Sen kendi kafana bir kurşun sıkmaktan âcizsin, değil mi? Evet, seni öldürmemizi, böylece sana bir iyilik yapmamızı istiyorsun. Ama şimdi sana bu zevki yaşatmayacağız, değil mi?"

Diğerleri gülerek hep bir ağızdan hayır, diyorlar. Sonra yaralının inleyişini duyuyorum, kulağıma tıpkı zayıf bir kişneme sesi gibi geliyor. Yeniden düşe kalka yürüyüşüme dönüyorum.

Yine bir silah sesi.

Bu kez hedefteki ben değildim.

Dönüp bakıyorum.

"Kim bu lanet olası ihtiyar?" diye konuşmaya devam ediyorlar.

"Baksana, ihtiyar, seni hedef tahtası yapmamızı ister misin?"

"Tam burasını," diyorum onlara kalbimi göstererek.

Onları tekrar neyin güldürdüğünü bilmiyorum: Suratım mı acaba? Yeni bir kahkaha dalgası patlıyor.

Ben neredeyim? Sadece arada sırada yükselip alçalan başıbozuk arbedenin gürültüsünü ve kaynağı belirsiz silah seslerini değil, aynı zamanda da, çıldırmış Oye'nin (sanırım benim ve diğer herkesin çıldıracağı gibi) bağırışını duyuyorum; sanki Oye'nin kendisi aynı anda her köşe başında bulunuyormuşçasına, her köşeden inanılmaz derecede net bir şekilde duyulan *Oyeeee*'sini işitince, bu mahşerin ortasında puf böreklerini satabileceğini mi zannediyor? diye soruyorum kendi kendime. Köyü tanıyamıyorum, şimdi başka bir köy olmuş, bizimkine benzeyen ama başka bir köy, numaralarla, şaşkınlık uyandıran şeylerle dolu kafasız ve kalpsiz bir köy, bu köyün hangi köşesinden sapacağım ben? En iyisi onu terk edene kadar aynı istikamette devam etmek, bunu yapabilecek miyim? Şimdi şunu fark ediyorum ki ilerlememi engelleyen sadece yorgunluk değil, aynı zamanda da gayret eksikliği. Dizim yine ağrımaya başladı. Yaşlılığın çaresi yok, Üstat Claudino, huzur içinde yat.

Okulun civarında anayol istikametinde tek sıra halinde yürüyen bir grup insanla karşılaşıyorum. San José' den gidiyorlar: Tıpkı benim gibi düşünmüş olmalılar; bu gidenler köy nüfusunun önemli bir bölümünü teşkil ediyorlar. Adamlar, kadınlar, yaşlılar, çocuklar, ağır adımlarla ve bedbaht bir halde yürüyorlar, artık koşmuyorlar. Korku içindeki suratlarıyla benim karşımda bir gölge gibi duruyorlar, analar dua mırıldanıyor, adamlarsa en değerli gördükleri eşyalarını, kıyafetleri, erzakları –hatta birisi televizyonunu– taşımaya çalışıyorlar, siz gitmiyor musunuz, hocam? Hayır, ben kalıyorum – kendi kendimin kararını dinliyorum. Ve terk edilmiş evlerin, suskun ağaçla-

rın sıcak gölgesi arasında burada kalıyorum, bu eli sallayarak hepsiyle vedalaşıyorum, ben kalıyorum, Tanrım, ben kalıyorum, kalıyorum çünkü seni ancak burada bulabilirim, Otilia, seni ancak burada bekleyebilirim ve sen gelmeyeceksen gelme ama ben burada kalıyorum.

"Dikkatli olun, hocam," dedi kaçtığımız sırada evinin kapısını suratıma kapatmış olan adam.

Bana ilk kez bulundukları bir tavsiye değil bu.

Adam ısrar ediyor:

"Ellerinde bir isim listesi var. Her yakaladıklarının hiç acımadan canına okuyorlar."

"Hocam," diye araya giriyor bir diğeri. "Listede sizin isminizi de okudular. Sizi arıyorlar. En iyisi bizimle gelin ve ağzınızı hiç açmayın."

İşte bu bir sürpriz. Demek beni arıyorlar. Bakışlarımı bunu bana söyleyene dikiyorum: Celmiro'nun oğullarından biri bu.

"Peki ya baban ne olacak?" diye soruyorum. "Onu bıraktın mı?"

"Gelmek istemedi, hocam. Onu taşıyarak götürmek istiyorduk ama o bize başka bir yerde ölmektense doğduğu yerde ölmeyi tercih ettiğini söyledi."

Ve gözlerini hiç kırpmadan gözlerimin içine bakıyor. Sesi inceliyor:

"Biz oğullarının birer nankör olduğumuzu size de söyledi, değil mi? O yakınmaktan çok hoşlanır. Gidin ve kendi gözlerinizle görün, hocam. Evin kapısı ardına kadar açık. Kendisini taşıyarak götürmemize izin vermedi."

Kime inanacaksın?

Bu köyün sakinlerinden yanımda durmaya devam eden Celmiro'nun oğluyla birlikte sadece üç kişi kaldı. Ama kızgın bir şekilde beni zorlamaya başlıyorlar.

"Bizimle gelin, hocam. İnadı bırakın."

"Peki ama nasıl?" diyorum onlara dizimdeki şişkinliği göstererek. "İstesem de yapamam."

Celmiro'nun oğlu omuzlarını silkiyor ve koşarak uzaklaşmakta olan grubun peşinden gidiyor. Kalan iki kişi iç çekiyor ve kafalarını sallıyorlar.

"Ortaya çıkmaları uzun sürmez, hocam. Onlara kim olduğunuzu söylemeyin. Sizi kimse tanıyamaz."

"Peki ya Chepe?" diye soruyorum onlara. "Neticede ona ne oldu? Başına ne geldiğini görmedim."

"Onu hiç görmedik."

"Ölüleri kim gömecek? Chepe'yi kim gömdü?"

"Onu biz gömmedik."

Ve aralarındaki alaycı konuşmaları duyabiliyorum:

"Onlardan biri olmalı."

"Muhtemelen onu öldürmüş olan kişi."

Bunu söylediklerine pişman oluyorlar ya da onları dinlerken takındığım surat ifadesi yüzünden olsa gerek bana acıyorlar:

"Biz gidiyoruz hocam, ölmek istemiyoruz. Bize buradan gitmemizi emrettiler ve bizim buna uymamız gerekiyor, işte bu kadar basit, onlara nasıl karşı çıkabiliriz ki?"

"Bizimle gelin, hocam. Listede sizin de adınız var. Adınızı okuduklarını duyduk. Dikkat edin. Adınız oradaydı."

İsimleri ne diye soruyorlar ki? Zaten önlerine çıkanı, canlarının istediğini, adı ne olursa olsun öldürüyorlar. Üzerinde isimlerin olduğu kâğıtta, şu "liste" dedikleri şeyde ne yazdığını öğrenmek isterdim. O boş bir kâğıt olmalı, Tanrım. Canlarının istediği tüm isimleri sığdırabilecekleri bir kâğıt.

Konuşmalar ve soluk alışlardan oluşan bir gürültü okulun bir kanadından, ağaçlarla, dağlarla, devasalıkla sınırlanan gür yapraklı kıyısından, dağlardan gelen dar yol-

dan doğuyor ve giderek yükseliyor: Yükseklerden inen ter içindeki kadınlar ve erkekler kafileye katılıyorlar, seslerini duyuyorum, konuşuyor ve titriyorlar, tartışıyorlar, yakınıyorlar, "İnsanları sinek gibi öldürüyorlar," diyorlar, sanki biz bunu bilmiyormuşuz gibi. Gözlerim boş yere Rodrigo Pinto'yu, karısını ve çocuklarını arıyor. Gözlerim boş yere Rodrigo'yu, onun rüyasını, onun dağını arıyor. Onu soruyorum: Patika komşularından biri başını sallıyor ve bunu benim beklediğim gibi üzgün bir biçimde yapmıyor. Aksine, neredeyse espri yapmak üzereymiş gibi görünüyor: Bana şapkasını nehirde yüzerken gördüğünü söylüyor ve başka bir soru gelmesini beklemeden diğerleriyle birlikte yoluna devam ediyor, "Ya Rodrigo'nun karısı, ya çocukları?" diye üsteliyorum, gruba yetişmeye çalışırken, arkasına dahi bakmadan. "Yedisi de gittiler," diye bağırıyor.

Yolun ilk dönemecinde gözden kaybolduklarını görüyorum. Onlar gidiyorlar, ben kalıyorum; gerçekte ikisi arasında bir fark var mı? Gitmek bir çözüm değil zira gittikleri yer onların değil ve hiçbir zaman da olmayacak, tıpkı bana olduğu gibi, ben artık benim olmayan bir köyde kalıyorum: Burada ben farkında olmadan gün batmaya, gece çökmeye ya da gün doğmaya başlayabilir, yoksa ben artık zaman mefhumumu mu yitirdim? Sokaklardaki yegâne insan olmamdan ötürü San Jose'deki günler umut kırıcı olacak.

Keşke en azından yine Celmiro'nun penceresine denk gelseydim, birbirimize arkadaşlık ederdik ama onun evi ne tarafta, artık bilmiyorum. Köşe başlarını, evlerin ön cephelerini inceliyorum: Bir evin çatı kanalına göz gezdirirken yolumun üzerinde, tam tepemde sağ kalan kedilerle karşılaşıyorum; sanki onlar da beni tanımış gibi,

üzerime diktikleri sabit bakışlarıyla, onlar da beni inceliyor, "Eğer bir kedi olsaydım, Tanrım, sadece sizin gibi çatıdaki bir kedi," diyorum onlara, "eminim ki sizden önce bana ateş ederlerdi." Beni dinliyor ve sonra, nasıl ortaya çıktılarsa o şekilde, bir anda gözden kayboluyorlar, beni takip mi ediyorlardı acaba? Henüz uzaklarda birbiri ardına patlayan silah seslerinin ardından ağaçlardan sürü halinde kuşlar havalanıyor. Uzaklarda, diğerlerinden geride kalmış başka bir adamlar ve kadınlar grubu hızlı adımlarla yollarına devam ediyorlar: Gürültü yapmamak için, bilinçli ve aşırı bir sessizlikle ayaklarının ucuna basarak kaçıyormuş gibi bir halleri var. Bazı kadınlar sanki bir hayaletin varlığıyla ilgili aralarında yorum yapıyormuşçasına beni işaret ediyorlar. Güzel kokulu bir manolya ağacının altındaki beyaz, geniş bir taşın üzerine oturdum: Bu taşın, bu manolyanın ne zaman ortaya çıktığını da hatırlamıyorum; bu sokağı, bu sokak köşelerini, bu şeyleri hiç tanımamam boşuna değil, hafızamı kaybettim, sanki suya batmış ve beni bilinmezin en dibine götüren basamakları birer birer inmeye başlıyormuşum gibi bir duyguya kapılıyorum, bu köyde herhalde tek başıma kalacağım ama ne olursa olsun bu köyü kendi evim yapacağım ve Otilia benim için gelene dek senin sokaklarını dolaşacığım, köy.

İnsanların mutfaklarında bıraktıkları şeyleri yiyeceğim, bütün yataklarında uyuyacağım, geri bıraktıkları izlerinden hikâyelerini öğreneceğim, yanlarına almadıkları kıyafetler vasıtasıyla hayatlarını tahmin edeceğim, benim zamanım başka bir zaman olacak, kendimi oyalayacağım, ben kör değilim, dizimi iyileştireceğim, yürüyerek yaylaya kadar bir gezinti yapacak ve sonra geri geleceğim, kedilerim beni beslemeye devam edecekler, eğer geriye kalan sadece ağlamaksa, bu mutluluktan dahi olsa, ağlayacak mıyım? Hayır, sadece bütün hayatım boyunca beni

korumuş olan beklenmedik kahkahayı patlatacağım ve güleceğim; çünkü biraz önce, hemen yanı başımda kızımı gördüm, sen bu taşa oturdun, diyorum ona, umarım içinde bulunduğum bütün dehşeti ya da bütün sevgiyi –bu sonuncuyu yüksek sesle ve gülerek söylüyorum– anlarsın, umarım bana merhametle yaklaşır ve annenin ortadan kayboluşunun yegâne suçlusunu, yani onu yalnız bırakan beni bağışlarsın.

Şimdi karşımda Otilia'yı görüyorum.

Ve onunla birlikte, torunlarım olmaları gereken, hepsi el ele tutuşmuş, bana çok korkmuş gözlerle bakan bazı çocukları.

"Siz gerçek misiniz?" diye onlara soruyorum. Onlara sadece bunu sorabildim.

Oye'nin aniden duyulan, beklenmedik bağırışı bana cevap veriyor. Otilia'nın imgesi, sanki biraz önce gerçekten çok acı bir şeyi, mesela gülüşü, kendi gülüşümü yutmuşum gibi dilimde acı bir tat bırakarak uçup gidiyor.

Ayağa kalkıyorum. Yürüyerek evime kadar gideceğim. Eğer bu köy topyekûn gitse bile, evim burada kalacak. Oraya gidiyorum, diyorum kendi kendime, yolda kaybolsam da oraya gideceğim.

Belki de hiç uzaklaşmamam gereken beyaz taştan iki ya da üç sokak uzakta, benim ölü olmadığımı bilen o adamlarla karşılaşıyorum, onları sokağın ortasında, girişini sardunyaların süslediği bir evin önünde buluyorum, kimin evi burası? Ellerinde bir liste, bağırarak birini soruyorlar, daha önce duymadığım bir isim, acaba benimki mi? Onlara doğru ilerlemeye devam ediyorum ve saflığımın farkına çok geç, artık geri adım atmanın çok temkinsiz bir hareket olacağı bir anda varıyorum; ama bana hiç dikkat etmiyorlar; bulunduğum yerden evin kapısının açık olduğunu görüyorum. Son bir gayretle kendimi karşı kaldırıma atıp üst üste yığılı masalarla dolu bir koridorun gölgesi altında duvara dayanıyorum: Yeniden Chepe'nin yerindeyim.

Bağırarak ismi tekrar ediyorlar, kapı hâlâ açık, kimse dışarı çıkmıyor, çağrılan isme, ölümcül emre kimse itaat etmiyor. Silahlılardan biri, gereksiz yere gidip kapıyı tekmeliyor ve silahının kabzasıyla onu parçalıyor; peşinde iki-üç kişiyle birlikte eve dalıyor. Tanımadığım bir adamı sürükleyerek dışarı çıkarıyorlar, ismini tekrarlıyorlar, kim bu adam? Yoksa ben isimleri bile unutmaya mı başladım? Söz konusu olan kişi bıyıklı bir delikanlı, benden daha çok korkmuş, beti benzi atmış, onu sokağın orta-

sında oturur halde bırakıyorlar, rüzgâr gömleğinin alt kısmını tuhaf bir biçimde dalgalandırıyor –sürüden ayrı hayvanlar gibi, bu dünyaya veda ediyor– ona bağırarak bir şeyler söylüyorlar ama ne dediklerini anlamıyorum çünkü arkalarında evden fırlayan bir kadının feryadı duyuluyor, bu yaşlı bir kadın, Otilia'nın yaşlarında, kim olduğunu bilmem gerekiyor, annesi mi acaba? Evet arkadaki annesi, katillere ağzına geleni söylüyor.

"O size hiçbir şey yapmadı ki," diye bağırıyor onlara.

Her halükârda berikiler bir an bile tereddüt etmeden silahlarını doğrultuyor ve tetiğe basıyorlar, bir, iki, üç kez ve ardından kendi yollarına gidiyorlar; ne anneyi umursuyorlar ne de beni, acaba beni görmek istemediler mi? Kocaman adımlarla oradan uzaklaşırken ellerini kollarını sallayan ve canhıraş feryatlar koparan anneyi arkalarında bırakıyorlar. Hıçkırıkların arasında, "Tanrı'yı da öldürün tam olsun," diyor kadıncağız.

"Bize onun nerede saklandığını söyle anacığım," diye cevap veriyorlar ona.

Yaşlı kadın onların söylediklerini duyunca sanki ciğerlerini havayla dolduracakmış gibi ağzını açıyor; sonra onun tereddüt ettiğini görüyorum: Acaba hâlâ yaşıyor mu, son anlarında ona destek olmak mümkün olabilir mi diye oğlunun bedeninin önünde diz mi çökse yoksa adamların peşinden mi gitse bilemiyor: Eli adamlardan sonuncusunun çantasına asılıyor; diğer eliyle oğlunun bedenini işaret ediyor:

"O halde onu bir kez daha öldürün," diye bağırıyor ve bağırmaya devam ediyor, "onu neden bir kez daha öldürmüyorsunuz?"

Kaldırımın kenarına oturuyorum ve niyetim ölü taklidi falan yapmak değil. Rüzgâr yeniden burgaç şeklinde toz öbekçikleri taşıyor, yağmur çok yumuşak bir biçimde dökülüyor. Ne yapıp edip ayağa kalkıyorum;

aynı şeyi –*onu bir kez daha öldürün*– haykıran anaya ters istikamette yürüyorum. Yeni bir silah sesi duyuyorum ve devrilen bir bedenin gürültüsünü. Üstat Claudino'nun kulübesinden indiğimde olduğu gibi, tiksinti ve baş dönmeleri beni iki büklüm yürümeye zorluyor, evimin kapısının önüne mi geldim? Burası benim evim, yani sanırım öyle – ya da en azından uyuduğum yer, bunu demek istiyorum. İçeri giriyorum, sadece benim evim olmadığını teyit etmek için; bütün odaların kapıları kilitli. Sokağa çıkıyorum. Başka bir grup adam bana hiç dikkat etmeden koşa koşa geçiyor. Onların koştuklarını duyunca, hiç kımıldamadan bekliyorum.

En sonunda bir sokağı, yakınında eskiden bir gitar fabrikası bulunanı tanıyorum: Mauricio Rey'in evini kapısı açık ve içinde kimse olmadan bulmak beni birden köyde tek başıma olduğuma ikna ediyor. Celmiro çoktan ölmüş olmalı: Sezgilerim bana öyle diyor: Köydeki herkes –hayatta kalanlar ve katiller– gitmiş, kimse kalmamış – ama tam o sırada bir yerde ya da her yerde Oye'nin bağrışını işittiğim aklıma geliyor. "O hâlâ burada," diyorum kendi kendime ve köyde birisiyle karşılaşma umudum yeniden canlanıyor.

Oye'nin puf böreklerini satmak için sürekli durduğu köşeyi arıyorum. Bağırışı duyunca o ürpertiyi yeniden hissettim çünkü bir kez daha bana sanki her yerden, her şeyden, hatta bizzat benim içimden aynı anda yükseliyormuş gibi geldi. "Bu durumda bağırışı hayal ediyor olmam pekâlâ mümkün," diyorum yüksek sesle ve kendi sesimi sanki başkasına aitmiş gibi duyuyorum, deliriyorsun, Ismael, diyorum ve rüzgâr bağırışı takip ediyor, soğuk, farklı bir rüzgâr ve Oye'nin köşesi aramama gerek kalmadan birden karşımda beliriyor. Onu orada görmü-

yorum: Sadece seyyar ocağı önümde duruyor ama bağırış yeniden duyuluyor, "Bu durumda bağırışı ben hayal etmiyorum," diye düşünüyorum, "bağıran kişi buralarda bir yerde olmalı." Köşenin içinden öncekilerden de güçlü yeni bir bağırış duyuluyor; bu keskin sesin giderek yükselen şiddeti katlanarak artıyor ve beni kulaklarımı kapatmaya mecbur bırakıyor. Seyyar ocağın üzerinin çok hızlı hareket eden bir kızılımsı kum tabakasını andıran ve oradan oraya zikzaklar çizerek koşturan bir karınca ordusu tarafından kaplandığını görüyorum; tavanın içindeyse, daha görmeden neyle karşılaşacağımı sezmiş gibi, Oye'nin sanki taş kesmiş başını soğuk ve siyah yağın içine yarı gömülmüş halde buluyorum: Alnının ortasında parlak bir hamamböceği beliriyor, tıpkı o bağırış bir kez daha duyuluyor: Delilik bu olmalı, diye düşünüyorum oradan kaçarken, bağırışın gerçekten işitilmediğini bilmek ama içinden onu gerçek mi gerçek bir biçimde işitmek; somut, aşikâr bağırıştan kaçıyorum ve en sonunda ulaştığım evimde sırtüstü yatağa uzanıp yastıkla burnumu ve kulaklarımı, sanki onu daha fazla işitmemek için kendimi boğmak istermişçesine kapattığımda da onu işitmeye devam ediyorum.

Derken beklenmedik, huzursuz bir durağanlık çöküyor: Ortalık tamamen sessizleşiyor.

Saatin kaç olduğunu tahmin etmek imkânsız, hava giderek kararıyor, gözlerimi kapatıyorum: Beni uyurken bulsunlar, zaten beni uykuda öldürmediler mi? Ama toprak beni yutsa da uyumayı başaramıyorum, başaramayacağım. Yeniden uyuyabilmek için bahçeye çıkmam, gökyüzünü seyretmem, saati tahmin etmem, geceyi, hayatın akışını, mutfağı, sağ kalan kedileri, sakin sandalyeyi gözden geçirmem gerekiyor.

Bahçeye gidiyorum. Gökyüzünde hâlâ ışık var: Kurtarıcı gece henüz uzaklarda.

"Geraldina," diyorum yüksek sesle.

Şimdi duvarın diğer tarafında Geraldina'nın bulunması gerektiğini varsayıyorum ve saçma olan onun orada canlı bulunması ama kendimi buna inandırıyorum: Orada Geraldina'yı bulacağım ve en önemlisi onu canlı bulacağım. Bağırışlara rağmen onun yaşadığını işiteceğim.

Ama son gördüğümde onu da bir bağırışın, oğlunun bağırışının çağırmış olduğunu hatırlıyorum. Bunu duvarın diğer tarafına geçerken anımsıyorum; etrafta otlar bayağı uzamış.

Havuz karşımda; kafamı uzatıp bir kuyunun içine bakar gibi bakıyorum: Rüzgârın uçuşturduğu kuru yaprakların ortasında, kuş boklarının ve sağa sola dağılmış çöplerin ortasında, papağanların taşlaşmış cesetlerinin yakınında, Eusebito'nun inanılmaz solgunluktaki ölüsü yüzükoyun yatıyor ve çıplak olmasından ötürü daha da solgun bir hali var, kolları başının altında ve kan tıpkı bir ip şeklinde hâlâ kulağından sızıyormuş gibi görünüyor; tavuk, geriye kalan son tavuk etrafta yiyecek bir şeyler arıyor ve kaçınılmaz bir biçimde onun yüzüne doğru yaklaşıyor. Geraldina'yı düşünüyorum ve ardına kadar açık cam kapıya yöneliyorum. Evin içinden gelen bir gürültü beni durduruyor. Birkaç saniye bekledikten sonra bedenimi duvara yapıştırarak ilerliyorum. Odanın penceresinin ardında hepsi ayakta duran ve aşırı bir dikkatle, büyülenmiş bir halde (kilisede papaz kutsal ekmeği ve şarap kadehini havaya kaldırdığında kendinden geçen cemaat gibi) bir şeyi seyreden çok sayıdaki adamın hareketsiz profillerini seçebiliyorum. Taşlaşmış hareketsizliklerinin ardında gölgeleri duvarı karartıyor, orada ne seyrediyorlar öyle? Oraya sadece Geraldina'yı aramaya gelmişken, birden her şeyi unutup şaşırtıcı bir davranış sergileyerek adamlara

doğru ilerliyorum. Hiçbiri varlığımın farkına varmıyor; yanlarında duruyor ve onlardan birine, kapıda beliren, karanlık, taştan bir heykele dönüşüyorum. Çırılçıplak Geraldina sallanan bir hasır koltuğun üzerinde, bacakları iki yana tamamen açık, baygın gibi görünüyor, kafası bir o yana bir bu yana sallanıyor ve adamlardan biri üzerine çıkmış Geraldina'ya sarılıyor, bir diğeri onu mıncıklıyor, bir başkası onun ırzına geçiyor: Onun Geraldina'nın ölüsü olduğunu anlamam belli bir zaman alıyor, orada bekleyen adamların seyrettikleri şey onun tecavüz edilen cesedi, neden sen de onlara katılmıyorsun, Ismael? diye kendi kendimi aşağıladığımı işitiyorum, bir cesedin ırzına nasıl geçileceğini ya da onun nasıl sevileceğini neden onlara öğretmiyorsun? Hep hayalini kurduğun şey bu değil miydi? Ve kendimi Geraldina'nın çıplak cesedini, parlaklığını hâlâ koruyan cesedin Geraldina'nın tutkulu sarılışı olabilecek şeyi mükemmel taklit eden çıplaklığını incelerken görüyorum. Sadece kendinden geçmiş suratlarını profilden gördüğüm bu adamlar sıralarını bekliyor olmalılar, diye düşünüyorum, yoksa sen de mi sıranı bekliyorsun, Ismael? Cesedin önünde kendi kendime bu soruyu sorarken, zevke alet edilen cansız bebeğin hırpalanma gürültüsü duyuluyor –Geraldina'ya bir kez daha sahip olunurken, adam vahşi ve yarı çıplak bir eylemden başka bir şey değil– neden gidip bu işin böyle yapılmayacağını söylemiyorsun? Neden oraya bizzat gitmiyor ve nasıl yapılacağını ona açıklamıyorsun?

"Tamam yeter!" diye bağırıyor adamlardan biri sesini tuhaf bir şekilde uzatarak. "Bırak!"

Ve bir diğeri:

"Hadi uzayalım buradan."

Geriye kalan üç-dört adam cevap vermiyorlar; her biri bir kaya kütlesi, ağızlarının suyu akan bir profil: Bu benim kendi profilim değil mi, diye kendi kendime soruyorum, bu aynada kendime bakmaktan daha kötü bir şey.

Hoşça kal, Geraldina, diyorum yüksek sesle ve oradan çıkıyorum.

Arkamdan bağırdıklarını duyuyorum.

Ön kapıdan çıkıyorum. Sanki hiçbir şey olmamış gibi –oysaki olmaya devam ederken– koşarak kaçmadan, arkama bakmadan, sokakta sakince yürüyorum ve evimin kapısının tokmağını kavrıyorum, ellerim titremiyor, adamlar bana bağırarak eve girmememi söylüyorlar, "Olduğun yerde kal," diye bağırıyorlar, etrafımı çeviriyorlar, bir saniyeliğine benden korktuklarını bile hissediyorum ve benden şimdi korkuyorlar, tam da her zamankinden daha yalnız olduğum bir sırada, "Adın ne?" diye bağırıyorlar. "Yoksa seni şimdi öldürürüz." Öldürürseniz öldürün, benim tek istediğim, neydi benim istediğim? Ah evet, evime kapanıp uyumak, "*Adın ne?*" diye tekrar soruyorlar, onlara ne diyeceğim? Adımı mı? Yoksa başka bir ad mı? Onlara adımın Hazreti İsa olduğunu söyleyeceğim, onlara adımın Simón Bolívar olduğunu söyleyeceğim, onlara adımın Hiç Kimse olduğunu söyleyeceğim, onlara bir adım olmadığını söyleyeceğim ve tekrar kahkahayı patlatacağım, kendileriyle dalga geçtiğimi zannedecekler ve ateş edecekler, aynen böyle olacak.

Yıllar önce evlerini terk etmek zorunda kalan başka köylerin sakinleri bizim köyümüzden geçerlerdi; erkekler, kadınlar ve çocuklardan oluşan, başı sonu görünmeyen kafileler... Aç bilaç meçhule giden sessiz kalabalıklar halinde geçişlerini seyrederdik. Yıllar önce üç bin yerli uzun süre San José'de konakladı ve derme çatma sığınma merkezlerinde yiyecek sıkıntısı baş gösterince gitmek zorunda kaldılar. Şimdi sıra bize geldi.

Emekli öğretmen Ismael'in hayatı bir harika. Köyü cennetten bir köşe. En büyük derdi, güneşlenen komşusunu gözetlerken kendi karısına yakalanmamak. Ta ki ordular gelene kadar.

Evelio Rosero'nun *Ordular*'a mekân seçtiği Kolombiya köyü ağır ağır yokluğa karışıyor. Saldırganlara ve kurbanlara ise dünyanın geri kalanı da yabancı değil: silahlılar silahsızlara karşı, ölüm insanlığa.

Ordular, Latin Amerika edebiyatının son on yıldaki en önemli eserlerinden biri.

can

16 TL
KDV DAHİL

ISBN: 978-975-07-3225-6

9 789750 732256

canyayinlari.com twitter.com/canyayinlari facebook.com/canyayinevi